

MIHAIL BULGAKOV

KUTYASZÍV

**Fordította
HETÉNYI ZSUZSA***

© Hungarian translation Hetényi Zsuzsa 1981, 1988, 1996, 2004

A fordítás a következő kiadás alapján készült: Михаил Булгаков: Собачье сердце, YMCA-PRESS, Paris 1969.

A javítások a következő kiadás alapján készültek: М.А. Булгаков: Собрание сочинений в пяти томах. Том второй, Москва, Художественная литература 1989.

Kiadások:

1981 Katalizátor iroda, szamizdat, fordító neve nélkül

Európa Könyvkiadó 1988

Pesti Szalon 1996, javított kiadás

Generalpress 2004, újra javított kiadás

---

* A fordító, Hetényi Zsuzsa szíves hozzájárulásával

I.

U-u-u-u-úúú! Ó, nézzetek rám, haldoklom. A szélvihar halotti fohászt süvölt értem a kapualjban, én pedig vele együtt üvöltök. Elvesztem, bizony elvesztem. Az a piszkos süveges gazember – a Népgazdasági Tanács szabványétkeztetési ebédlőjének szakácsa – leöntött forró vízzel, és leforrázta a bal oldalamat. Micsoda állat, és ráadásul proletár. Uramisten, hogy fáj! A forró víz a csontomig lemarta a húsomat. És most üvöltök, csak üvöltök, de ugyan mit segít az üvöltés.

Mit ártottam én neki? Csak nem eszem ki a vagyonából a Népgazdasági Tanácsot, ha a szemétben turkállok? Zsugori alak. Szép kis alak, nézzék meg egyszer, széle-hossza egy. Rézpofájú tolvaj. Jaj, emberek, emberek. Ez a süveges délben vendégelt meg forró vízzel, most pedig besötétedett már, úgy délután négy körül járhat, abból ítélve, hogy micsoda hagymaszag árad a precisztyenkai tűzoltóságról. Mint köztudott, a tűzoltók kását vacsoráznak, ez viszont eléggé utolsó dolog, olyasmi, mint a gomba. Egyébként a precisztyenkai ismerős kutyák mesélték, hogy állítólag a Nyeglinnáján, a „Bár” étteremben állandóan gombát zabálnak csípős mártásban, adagját három rubel hetvenöt kopekért. Embere válogatja, ilyesmi csak ingyenceknek való – pont olyan, mint kalucsnit nyaldosni. U-u-úúú!

Az oldalam elviselhetetlenül fáj, és tisztán látom további karrieremet: holnap fekélyek jönnek ki rajta, és akkor mivel fogom gyógyítani – ez itt a kérdés. Nyáron ki lehet ugrani Szokolnyikibe, ahol egy különlegesen jó fű nő, azon kívül akárki ingyen telezabálhatja magát kolbászvégekkel, és lenyalogathatja a zsírt a papírokról, amit szétdobálnak a polgártársak, és ha nem lenne ott az a vén banya, aki a holdfényben azt kornyikálja a réten, hogy „ó, szép Aida”, de úgy, hogy a szívverés is eláll tőle, akkor minden szép és jó lenne. De ilyenkor ugyan hová lehet menni? Nem rugdostak még csizmával? De rugdostak. Verték téglával a bordámat? Épp eleget. Én már mindenből kivettem a részem, megbékéltem a sorsommal, és ha sírok is most, akkor csak a fizikai fájdalomtól és a hidegtől sírok, mert hogy a lelkem még pislákol... Szívós a kutyalélek.

A testem viszont megtört, elnyomorított, épp elégszer meggyalázták már az emberek. És ami a legfőbb, hogy leöntöttek forró vízzel, a bundám oda, és a bal oldalamon már valószínűleg semmi sem segít. Könnyen tüdőgyulladást kaphatok, és ha már megkaptam, akkor bizony, polgártársak, éhen veszek. Mert tüdőgyulladással főbejáratí lépcső alatt kell feküdni, és akkor ki fog helyettem, fekvőbeteg agglegény eb helyett a szemetesládák körül futkosni, hogy enni-valót keressen? Ha tüdőgyulladást kapok, akkor csak hason tudok majd csúszni, legyengülök, és akármelyik sintér agyonverhet a botjával. A jelvényes házmesterek pedig megragadnak a lábamnál fogva, és felhajítanak a szekérre...

A házmester az összes proletár közül a legocsmányabb söpredék. Az emberiség szennye, a legalacsonyabb kategória. Szakács már többféle van. Például a megboldogult Vlasz a Precisztyenkáról. Hány életet mentett meg. Mert a legfontosabb, hogy a beteg legalább egy falatot egyen. Megesett, mesélik az öreg kutyák, hogy odavetett nekik Vlasz egy csontot, és egy kis hús is akadt rajta. Az isten nyugosztalja azért, mert igazi egyéniség volt, a Tolsztoj grófok urasági szakácsa, nem pedig a Szabványétkeztetési Tanácsé. Hogy mit nem művelnek azok ott a szabványétkeztetésben – kutyaész fel nem foghatja. Hiszen azok a gazemberek megbüdösödött sózott marhahúsból főzik a csót, ezek meg, a szerencsétlenek, mit sem sejtene. Rohannak, falnak, vedelnek.

Egyik-másik IX. kategóriás gépirólány negyvenöt rubelt keres, igaz, hogy a szeretője finom selyemharisnyát ajándékoz neki. Csakhogy mennyi gúnyolódást kell neki elviselnie ezért a selyemért. Mert a szeretője nem ám csak úgy közönségesen akarja, hanem franciázik vele. Gazemberek ezek a franciák, köztünk legyen szólva. Pedig sokat zabálnak, és mindenhez vörösbort isznak. Hát igen. Befut a gépirólány, merthogy a negyvenötből a „Bár”-ba nem járhat. Még mozira sem telik neki, pedig a mozi a nő egyetlen vigasza az életben. Remeg, fintorog, de csak zabál... Rossz belegondolni: negyven kopek a két fogás, miközben a kettő együtt sem ér meg tizenötöt, mert a többi huszonötöt kilopta belőle a gazdaságis. Hát ilyen étel jár ennek a szegény lánynak? Hiszen a jobb tüdőcsúcsa sincs rendben, és francia női baja van, a munkahelyén levontak a fizetéséből, az étkezéskor romlott hússal etették meg, és most itt jön, itt szalad... Fut a kapualjba a szeretőjétől kapott harisnyában. A lába hideg, a hasa alá befúj a szél, mert ugyan a szőr rajta olyasféle, mint az enyém, de szellős nadrágban jár, csak egy kis csipkés látszat. Egy ócskaság, a szeretője kedvéért. Próbálna csak egy flanelnadrágot felvenni, ordítana a szeretője: hogy te milyen lompos vagy! Torkig vagyok már otthon az én Matrjonámmal, eleget vacakoltam a flanelnadrágokkal, most eljött az én időm. Most elnök vagyok, és akármennyit lopok, azt mind női testre, selyemcukorra és Abrau-Dürszóra¹ költöm. Mert eleget éheztem fiatalkoromban, részemről befejeztem, síron túli élet pedig nincs.

Hogy sajnálom ezt a lányt! De magamat még jobban sajnálom. Nem önzésből mondom, ó, nem, hanem mert tényleg nem lehet minket összehasonlítani. Ő legalább otthon melegben van, de én, én... Hová menjek? U-u-u-úúú!

– Kutyu-kutyu-kutyu! Gömböc, hé, Gömböc... Mit nyüszítesz, szegénykém? Ki bántott? Huhh...

A száraz hóvihar-szipirtyó csapkodni kezdte a kapukat, és seprűjével fültövön vágta a kisasszonyt. Szoknyáját felkapta a térdéig, felfedte krémszínű harisnyáját és a rosszul mosott csipke fehérnemű keskeny szélét, elfojtotta a szavakat, és elsöpörte a kutyát.

Uramisten... Micsoda idő... Huhh... És a hasam is fáj. Az a marhahús, az a marhahús! Mikor lesz már ennek vége?

A kisasszony lehajtott fejjel rohamra indult, átverekedte magát a kapun, és az utcán a szél forgatni kezdte, pörgette, dobálta, hótölcsérbe csavarta, és a lány eltűnt.

A kutya meg ott maradt a kapualjban, leforrázott oldala sajgott, odasimult a hideg falhoz, nehezen lélegzett, és megfogadta, hogy innen már sehová sem megy, itt döglik meg, ebben a kapualjban. Úrrá lett rajta a kétségbeesés. Annyi fájdalom és keserűség halmozódott fel benne, annyira magányosnak és elhagyatottnak érezte magát, hogy szeméből apró, pörsenéshez hasonló kutyakönnyek csordultak ki, és azon nyomban felszáradtak. Sajgó oldalán kuszán összefagyott szőrösomók meredeztek, köztük baljósan égési sebek vöröslöttek. Milyen bárgyúak, ostobák és kegyetlenek a szakácsok. A lány „Gömböc”-nek nevezte. Ugyan miféle „Gömböc”? Gömböc – ez azt jelenti, hogy kövér, jól táplált, buta, zabkását zabál, előkelő szülők ivadéka, ő pedig borzas, nyeszlett, tépett, zörgő csontú, kóbor kutya. Egyébként köszönet a jó szóért.

Az utca túloldalán egy fényesen kivilágított üzlet ajtaja kicsapódott, és egy polgártárs jelent meg. Éppen hogy polgártárs, és nem elvtárs, sőt még inkább egy úr. Közelebről tisztábban látszott – egy úr. Azt gondolják, hogy a kabát alapján ítélek? Badarság. Mostanában nagyon sok proletár is hord kabátot. Igaz, hogy a gallérjuk nem ilyen, azt mondanom sem kell, de azért messziről össze lehet tévesztetni. A szeméből viszont – abból se közről, se távolról nem

---

¹ Abrau-Dürszó – pezsgőfajta, az azonos nevű orosz városról elnevezve, ahol gyártják.

lehet tévesen ítélni. Ó, a szem igen fontos dolog. Akár a barométer. Mindent megmutat – hogy ki az, akinek sivár a lelke, ki az, aki merő szórakozásból bordán rúg csizmaorral, és ki az, aki maga is mindenkitől fél. Éppen ennek az utolsó szegény ördögnek kellemes belekapni a bokájába. Ha félsz – hát tessék! Ha félsz – megérdemled... rr-rr-rr... vau-vau...

Az úr magabiztosan átvágott a hóförgetegen, és elindult a kapualj felé. Hát igen, ennél minden világos. Ez nem zabál bűdös húst, és ha valahol feltálatják neki, akkor óriási botrányt csinál, még az újságban is megírja: engem, Filipp Filippovicsot meg akartak mérgezni.

Egyre közelebb és közelebb jön. Ez aztán bőségesen étkezik, és nem lop, ez nem rúg meg, de nem is fél senkitől, éspedig azért, mert örökké jóllakott. Szellemi munkát végez ez az úr, hegyes francia szakállt és puha, hetyke, ősz bajuszt visel, akár egy francia lovag, de a szélvihar undorító szagot hoz felőle – kórházét. És szivarét.

Mi a manó vitte be a Centrohoz szövetkezetbe, kérdezem én? Itt áll már mellettem... Mire vár? U-u-u-u... Mit vehetett abban az ócska boltban, nem elég neki az előkelő Ohotnij Rjad?² Mi ez? Kolbász? Uram, ha ön látta volna, hogy miből csinálják ezt a kolbászt, még a közelébe se ment volna annak a boltnak. Adja inkább nekem.

A kutya összeszedte maradék erejét, és félig ájultan kikúszott a kapualjból a járdára. A szélvihar fegyverei ropogni kezdtek a feje fölött. A szél egy vászonplakát óriási betűit dobálta: „Meg lehet-e fiatalodni?”

De még mennyire! Természetesen, meg lehet. Ez a szag megfiatalított, felemelt a hasamról, forró hullámokkal húzta össze két napja üres gyomromat – a szag, ami elnyomta a kórházét, a fokhagymás, borsos lókolbász mennyei illata. Érzem, tudom – a bundája jobb zsebében kolbász van. Fölöttem áll. Ó, uralkodóm! Tekints le rám! Haldoklom! Ó, a mi rab lelkünk, aljas sorsunk!

A kutya hason csúszott, mint egy kígyó, szemét elöntötték a könnyek. Nézze csak meg, mit művelt velem a szakács. Á, hiszen úgyse adja nekem. Ó, ismerem én jól a gazdagokat! Tulajdonképpen minek az a kolbász magának? Minek magának az a rothadt ló? A Moszszelprom³ az egyetlen hely, ahol ilyen mérget lehet kapni. Ön pedig ma már reggelizett, ön, a világhírű nagyság, hála a férfiivarmirigyeknek. U-u-u-u... Mi folyik ezen a világon? Úgy látszik, még korai meghalni, és az elkeseredés valóban bűn. Nincs más hátra, mint a kezét nyaldosni.

A titokzatos úr lehajolt a kutyához, megvillantotta szemének aranykeretét, és jobb zsebéből kivett egy hosszúkás, fehér csomagot. Barna kesztyűs kezével kibontotta a papírt, amelyet azon nyomban hatalmába kerített a hóvihar, és letört egy darab úgynevezett „különleges krakkói” kolbászt. És a kutyának adta. Ó, a jótét lélek! Ú-ú-ú!

– Fty! Fty! – füttyörszett az úr, és szigorúan hozzátette: – Fogd! Gömböc! Gömböc!

Megint Gömböc. Jól elkereszteltek. De nevezzen csak, ahogy akar. Cserébe, hogy ilyen kivételeset tett.

A kutya egy pillanat alatt letépte a héjat, hüppögve belefúrta magát a krakkóiba, és két harapásra elnyelte. Mindeközben úgy fulladozott a kolbásztól és a hótól, hogy a könnye is kicsordult, mert falánkságból kis híján lenyelte a spárgát is. Még, még nyaldosom a kezét. Megcsókolom a nadrágját, jótevőm!

² Ohotnij Rjad – elegáns üzletsor, bevásárlóutca volt Moszkvában.

³ Moszszelprom – a mezőgazdasági termékek ipari feldolgozásával foglalkozó üzemek moszkvai egyesülése.

– Egyelőre elég... – Az úr olyan szaggatottan beszélt, mintha vezényelne. Lehajolt Gömböchöz, fürkészőn a szemébe nézett, és kesztyűs kezével hirtelen bensőségesen és gyöngéden megsimogatta Gömböc hasát.

– A-há – jegyezte meg sokatmondóan – nyakörv nincs, nagyszerű, épp te kellesz nekem. Gyere utánam! – Csettintett az ujjával. – Fty! Fty!

Hogy menjek ön után? Akár a világ végére is. Rúgjon csak meg kis nemezcizmájával, egy szót sem fogok szólni.

A Precsisztyenkán végig égtek a lámpák. Gömböcnek elviselhetetlenül fájt az oldala, de időnként megfeledkezett róla, mert az a gondolat kerítette hatalmába, nehogy elveszítse a tolongásban ezt a bundába öltözött csodálatos látomást, és hogy valamiképpen kifejezze szeretetét és odaadását. Ki is fejezte a Precsisztyenkától az Obuhov utcáig vagy hétszer. Megcsókolta az úr csizmáját; a Mjortvij utcánál, és miközben szabaddá tette az utat vad ugatásával, úgy megijesztett egy hölgyet, hogy az lehuppant egy sarokkőre; és még vagy kétszer felvonított, hogy az úr tovább sajnálja.

Valami szibériainak maszkírozott bitang kóbor macska bújt ki egy ereszcatornából, és a hóvihar ellenére megorrontotta a krakkóit. Gömböc előtt elsötétült a világ arra a gondolatra, hogy ez a gazdag csudabogár, aki beteg kutyákat szed fel a kapualjban, majd még ezt a tolvajt is hazaviszi, és meg kell vele osztania a Moszszelprom termékeit. Épp ezért úgy elkezdte csattogtatni a fogát, hogy a kandúr egész az első emeletig mászott az ereszcatornán, és közben sziszegve fűjt, akár egy lyukas öntözőcső. Fr-r-r-r-va-u! Sicc! Hiszen nem lehet győzni Moszszelprommal az összes gazembert, aki a Precsisztyenkán csatangol.

Az úr méltányolta az odaadást, és a tűzoltóság ablakánál, ahonnan egy vadászkürt kellemes dörögése hallatszott, megjutalmazta a kutyát egy második, immár jóval kisebb darab kolbásszal.

De fura alak! Csalogat. Ne aggódjon. Eszem ágában sincs elmenni. Követem önt, ahová csak parancsolja.

– Fty-fty-fty! Ide!

Az Obuhov utcába? Tessék, parancsoljon. Igen jól ismerjük ezt az utcácskát.

Fty-fty! Ide? Kész öröm... No nem, már engedje meg. Nem. Itt portás van. Nincs ennél rosszabb a világon. Még a házmesternél is veszélyesebb, sokkal veszélyesebb. Egészen gyűlöletes fajta. Undokabb, mint a macska. Paszományos sintér.

– Ne félj, gyere csak.

– Jó egészséget, Filipp Filippovics.

– Jó napot, Fjodor.

Ez aztán a személyiség, istenkém, kit vetett elém az én kutyasorsom! Ki lehet az a személy, aki a portás szeme láttára az utcáról vihet be kutyákat a lakásszövetkezet házába? Nézzenek oda, ez a gazember meg se mukkant, meg se moccant. Igaz, a szeme egy kicsit kódós, egyébként viszont közömbösen bámul az aransujtásos sapka alól. Mintha ez így lenne rendjén. Tiszteli, uraim, de még mennyire tiszteli! Nos, én pedig vele vagyok, és követem. Na, mi van, szeretnél belém rúgni, mi? Ezt neked. Jó lenne elkapni azt a tyúkszemes proletárlábad. Cserébe a magadfajta gazemberek összes kínzásáért. Hányszor nyomtál partvist a pofámba, há?

– Gyere, gyere.

Értjük, értjük, ne tessék nyugtalankodni. Ahová ön, én is oda. Csak mutassa az utat, és nem fogok lemaradni, bár nagyon sajog az oldalam.

A lépcsőről vissza:

– Fjodor, levelem nem volt?

A lépcső aljáról, tisztelettel:

– Egyáltalán nem volt, Filipp Filippovics – (majd bizalmasan, félhangon) –, a hármaskör lakásba viszont társbérlelőket költöztettek.

A kutyák fő jótévője hirtelen megfordult a lépcsőn, és a korláton áthajolva szörnyülködve kérdezte:

– Mi?

Szeme tágra nyílt, és a bajsza égnek állt.

A portás lent hátraszegte a fejét, tölcsért csinált a kezéből, és megerősítette:

– Úgy bizony, négy egész darabot.

– Úristen! Képzelem, mi lesz most ott a lakásban. No és milyenek?

– Semmi különös.

– És Fjodor Pavlovics?

– Elment spanyolfalért és tégláért. Válaszfalakat fognak építeni.

– Az ördög érti, mi folyik itt!

– Minden lakásba fognak költöztetni, Filipp Filippovics, kivéve az önét. Most ért véget a gyűlés, új szövetkezeti vezetőséget választottak, a régit pedig kirúgták.

– Hogy mi folyik itt... Ajjaj-jajj. Fty-fty.

Megyek én, rohanok. De az oldalam, méltóztatik talán látni, mégiscsak jelt ad magáról. Engedje meg, hogy megnyaljam a csizmácskáját.

Lent eltűntek a portás sujtásai. A márvány lépcsőfordulóban már meleget árasztottak a csövek. Még egyet fordultak, és megérkeztek az első emeletre.

II.

Egyáltalán semmi értelme megtanulni olvasni, ha egyszer a hús szagát amúgy is egy versztárol megérezni. Mindazonáltal (ha Moszkvában él valaki), és van egy kis sütnivalója, akarva-akaratlanul megtanul olvasni, még hozzá mindenféle tanfolyam nélkül. Negyvenezer moszkvai kutya közül csak a tökhülyék nem tudják összeállítani betűkből azt a szót, hogy „kolbász”.

Gömböc a színekből tanult olvasni. Alighogy négy hónapos lett, Moszkva-szerte zöldeskék táblákat akasztottak ki MSZPO⁴ felirattal húsüzletekre. Megismételték, hogy mindez felesleges, mert a hús szagát amúgy is érezni. Egyszer történt is egy félreértés: egy rikítóan kék szín nyomán tájékozódva Gömböc, akinek szaglását megzavarta egy motoros jármű benzin-füstje, a húsüzlet helyett a Golubizner fivérek elektromos alkatrész-boltjába tévedt be a Mjasznyickaja utcában. A fivéreknél aztán megízlelte a szigetelt drótot, ami tisztábbnak bizonyult a kocsisok ostoránál. Ez a nevezetes eset tekinthető a kezdetnek Gömböc művelődési folyamatában. Gömböc már itt a járdán kezdte kapiskálni, hogy a „kék” nem mindig jelenti azt, hogy „hús”, és farkát az éles fájdalomtól két hátsó lába közé húzva és nyüsztve megjegyezte, hogy a húsboltnál balról elsőnek egy arany vagy vörös, szánkóra emlékeztető, szétterpesztett valami van.

A továbbiakban még jobban haladt. Az „a”-t a Glavribában⁵ tanulta meg a Mohovaja utca sarkán, utána pedig jött a „b”, mert könnyebb volt a „riba”⁶ szót a végéről kezdeni, ugyanis a szó elején egy rendőr állt.

A színes csempével kirakott saroküzletek Moszkvában mindig és kivétel nélkül azt jelentették, hogy „sajt”. A fekete szamovárcsap a szó elején a régi tulajdonost, Csicskint jelentette, piros holland sajthegeit, a kutyagyűlölő vadállat-kereskedősegeket, a fűrészpont a padlón és az undorítóan bűzlő Backstein-sajtot.

Ha harmonikáztak, ami alig volt jobb az „ó, szép Aidá”-nál, és virsliszag terjengett, a fehér plakátokon az első betűk igen könnyen ezt a szót adták ki, hogy „tartóz...”, ami azt jelentette, hogy „tartózkodjanak az illetlen szavak használatától, és ne adjanak borraivalót”. Itt időnként hirtelen verekedések robbantak ki, és az emberek ököllel másztak egymás képébe, és nagyritkán asztalkendővel vagy csizmával verték egymást, amiből viszont a kutyáknak rendszeresen kijutott.

Ha zöldülő sonka lógott és mandarin is hevert a kirakatban, akkor az fu-fu-fű-szer, csemege. Ha gyanús folyadékkal teli sötét palackok... Bé-o-er-o-ká-bo-rok... A volt Jeliszejev fivérek.

Az ismeretlen úr, aki első emeleti fényűző lakásának ajtajához vezette a kutyát, becsöngetett, és a kutya tüstént a nagy, fekete, aranybetűs névtáblára emelte a tekintetét, amely a széles, rózsaszínű hulláműveges ajtótól jobbra lógott. Az első három betűt rögtön összeolvasta: „Pé-er-o – Pro”. De aztán valami hosszú, kampós vacak következett, ami nem tudni, mit jelentett. – Csak nem proletár?” – gondolta Gömböc csodálkozva. „Az nem lehet.” Felemelte az orrát, még egyszer megszagolta a bundát, és szilárd meggyőződéssel gondolta: „Nem, itt nincs proletárszag. Valami nagyon tudós szó, az isten tudja, mit jelenthet.”

⁴ MSZPO – Fogyasztási Szövetkezetek Moszkvai Szövetsége.

⁵ Glavriba – Halipari és Halgazdálkodási Főigazgatóság.

⁶ Hal (orosz).

A rózsaszínű üveg mögött hirtelen örömteli fény gyulladt, és még jobban kiemelte a fekete névtáblát. Az ajtó teljesen hangtalanul kitérült, és egy fehér kötényes, csipke főkötős, csinos, fiatal nő állt a kutya és az úr előtt. Az előbbi isteni meleg csapta meg, és a nő szoknyáját gyöngyvirágillatúnak érezte.

„Ez már igen, ezt nevezem” – gondolta a kutya.

– Fáradjon be, Gömböc úr – tessékelt be ironikusan az úr, és Gömböc áhítatosan, farkát csóválva befáradt.

A gazdag előszoba rengeteg tárggyal volt tele. Rögtön megragadt emlékezetében a padlóig érő tükör, amely egy második megviselt és megtépázott Gömböcöt tükrözött, egy félelmetes szarvasagancs a magasban, a számtalan bunda és kalucsni, és egy opálszínű világító tulipán a mennyezeten.

– Hol talált rá pont egy ilyenre, Filipp Filippovics? – kérdezte mosolyogva a nő, és lesegítette a nehéz, kékesen szikrázó, sötétbarna rókabundát. – Te jó isten! Milyen rühös!

– Badarságot beszélsz. Hol rühös? – kérdezte az úr szigorúan és szaggatottan.

A bunda levétele után előtűnt angol szövetből készült fekete öltönye, a hasán pedig vidáman és tompán aranylánc csillogott.

– Várj csak, ne forogj, fty... ne forogj már, te buta. Hm... Ez ugyan nem rü... az ördögbe is, várjunk csak. Hm. Aha. Ez égési seb. Melyik gazember forrázott le, há? Állj már meg nyugton!

„A szakács, az a börtöntöltelék!” – mondta a kutya panaszos szemével, és felnyüsztett.

– Zina – adta ki az utasítást az úr –, a vizsgálóba vele azonnal, és köpenyt nekem.

A nő fütttyögni kezdett, ujjával csettintgetett, és a kutya kissé habozva utánament. Egy szűk, rosszul világított folyosóra értek, elhaladtak egy lakkozott ajtó mellett, a folyosó végén balra fordultak, és egy kis sötét kamrában kötöttek ki, amelynek vészjósló szaga az első pillanattól fogva nem tetszett a kutyának. A sötétség kattant egyet, és vakító nappal lett belőle: mindenfelől csillogás, ragyogás és fehérség áradt.

„Na azt már nem... – vinnyogott fel gondolatban a kutya –, már bocsánat, de nem hagyom magam! Most már értem, hogy az ördög vinné el őket a kolbászukkal együtt. Egy kutya-kórházba csaltak be. Most mindjárt ricinussal fognak itatni, és szétvagdoszák késsel az oldalamat, pedig még hozzáérni se lehet.”

– Hé, ne, hová?! – kiabált az, akit Zinának hívtak.

A kutya megfeszült, nekirugaszkodott, és egészséges oldalával hirtelen úgy nekiment az ajtónak, hogy az egész lakás beleremegett. Aztán visszarepült, és úgy forgott egy helyben, mint egy pörgettyű, eközben felborított egy fehér vödört, amelyből vattacsomók szálltak szerteszét. Ahogy forgott, körülötte csillogó szerszámokkal teli szekrények röpködtek, egy fehér kötény és egy eltorzult női arc ugrált.

– Hová, hová, te bozontos sátán? – kiabált kétségbeesve Zina –, micsoda megátalkodott!

„Hol van ezeknél a hátsó lépcső” – latolgatta a kutya. Lendületet vett, és összegömbölyödve, találomra bevert egy üveget, abban a reményben, hogy az egy másik ajtó. Egy felhőnyi üvegcserep repült szét zajosan és csörömpölve, kiugrott egy hasas üveg, amelynek undorító, vörös tartalma egy szempillantás alatt elöntötte a padlót, és bűzleni kezdett. Kitérült az igazi ajtó.

– Állj, te barom! – üvöltötte az úr, akinek még csak az egyik karja volt benn a köpenyben, és ugrándozva igyekezett elkapni a kutya lábát. – Zina, kapd el a grabancát a gazembernek!

– Sze... Szent egek, szép kis kutya!

Az ajtó szélesebbre nyílt, és még egy köpenyes, hímnemű egyén rontott be. Nem a kutya után vetette magát, hanem a szekrényhez rohant az üvegcserepeken taposva, kinyitotta a szekrényt, és az egész szobát édeskés, émelyítő szag töltötte meg. Azután ez az egyén hasmánt rávetette magát a kutyára, aki eközben élvezettel kapott bele a bokájába. Az egyén feljajdult, de nem vesztette el a lélekjelenlétét. Az émelyítő undorítótság belefojtotta a kutyába a lélegzetet, szédülni kezdett, lábából kiszállt az erő, és az oldalára dőlt. „Hát vége, köszönöm – gondolta álmodozva, és egyenesen az éles üvegcserepekre dőlt. – Ég veled, Moszkva! Nem látom már viszont Csicskint és a proletárokat és a krakkói kolbászt. A kutyák béketűrése visz a mennybe. Sintér testvéreim, hát miért bántotok?”

Ekkor végleg az oldalára dőlt, és kimúlt.

*

Amikor feltámadt, kissé szédült és émelygett, de az oldalát nem érezte, az oldala kellemesen hallgatott. Bágyadtan kinyitotta a jobb szemét, és a szeme sarkából megpillantotta, hogy az oldala és a hasa szorosan be van kötve.

„Mégiscsak kikészítettek, a kurafiak – gondolta ködösen –, bár meg kell adni, hogy ügyesen csinálták.”

„Sevillától Granadáig... éjnek sötét homályában” – énekelte fölötte egy hamis hang szórakozottan.

A kutya elcsodálkozott, mindkét szemét teljesen kinyitotta, és kétlépésnyire egy férfi lábát látta meg egy fehér zsámolyon. A nadrágja meg a gatyája fel volt tűrve, meztelen, sárga lábszárán alvadt vér és jód volt szétkenve.

„A hízelgők! – gondolta a kutya –, ezt biztos én haraptam meg. Az én művem. Na, kapok is majd érte!”

„Szerenád zenéje hallik, kard csörgése a nyomában...!” Na, te csavargó, miért haraptad meg a doktor? Há? És miért törted össze az üveget? Há?

– Ú-ú-ú – nyüsztett panaszosan a kutya.

– Na jól van, magadhoz tértél, most csak feküdj, te tökfej.

– Hogy sikerült idecsalogatnia egy ilyen ideges kutyát, Filipp Filippovics? – kérdezte egy kellemes férfihang, és a nadrágszár a helyére csúszott. Dohányszag áradt szét, és a szekrényben csörömpölni kezdtek az üvegek.

– Kedvességgel. Az egyedüli módszer, amely megengedhető egy élőlényvel való bánásmódban. Terrorral semmit sem lehet elérni egy állatnál, bármilyen fokán álljon is az a fejlődésnek. Ezt mindig is mondtam, mondom most is, és fogom is mondani. Ezek hiába gondolják azt, hogy a terror segít rajtuk. Nem, kérem, nem segít, bármilyen terror legyen is az: fehér, vörös vagy akár barna! A terror teljesen megbénítja az idegrendszert. Zina! Vettem ennek a szemtelennek egy negyvenért krakkói kolbászt. Próbáld meg majd megetetni, ha elmúlt az émelygése.

A kidobásra váró üvegcserepek csörömpölni kezdtek, és egy női hang kötekedve jegyezte meg:

– Krakkóit! Te jó isten, hiszen ennek nyesedéket kellett volna venni húsz kopekért a hentesnél! A krakkóit inkább majd én eszem meg.

– Próbáld csak meg. Én eszlek meg téged! Az emberi gyomornak az méreg. Felnőtt lány, és mint egy gyerek, minden szemetet a szájába venne. Ne merd megenni! Figyelmeztetek: sem én, sem Bormental doktor nem fogunk veled vesződni, ha elkezd fájni a hasad... „Bárki mondja, hogy egy másik van oly bájos, mint te...”

Szaggatott, lágy csengőhang töltötte be a lakást, s a távoli előszobából állandóan hangok hallatszottak.

Csörgött a telefon. Zina kiment.

Filipp Filippovics a szemébe dobta a csikket, begombolta a köpenyét, megigazította puha bajsát, és odafütyentette a kutyát:

– Fty, fty. Nincs semmi baj. Gyerünk rendelni.

A kutya bizonytalanul felállt, remegett és imbolygott, de hamar összeszedte magát, és követte Filipp Filippovics lobogó köpenyét. A kutya megint átment a szűk folyosón, de most észrevette, hogy felülről éles fényt áraszt egy lámpaernyő. Amikor pedig kitérült a lakkozott ajtó, Filipp Filippovicsal a dolgozószobába érkezett, amelynek berendezése azonnal elkápráztatta. Először is, itt minden fényárban úszott: a stukkós mennyezet, az asztal, a fal, a szekrények üvege. A fény egy egész halom tárgyat elárasztott, ezek közül is a legfigyelemreméltóbbnak egy faágon ülő, hatalmas bagoly bizonyult.

– Feküdj! – utasította Filipp Filippovics.

Szemben kinyílt egy faragott ajtó, és bejött az, akit a kutya megharapott, és most a vakító fényben kiderült, hogy nagyon szép, fiatal, és kis hegyes szakála van. Odanyújtott egy papírlapot, és így szólt:

– Ugyanaz...

Hang nélkül eltűnt, Filipp Filippovics pedig széttárta köpenyét, leült az óriási íróasztalhoz, és azonnal rendkívül tekintélyes és méltóságteljes külsőt öltött.

„Nem, ez nem kórház, valami más helyre kerültem – gondolta a kutya elbizonytalanodva, és leheveredett egy szőnyegmintára a nehéz bőrdíványnál –, azt a baglyot pedig még tisztázzuk...”

Hangtalanul nyílt az ajtó, és belépett valaki, aki annyira elképesztette a kutyát, hogy vakkantott egyet, de csak egészen félénken...

– Csönd! Hohó! De hiszen rá sem lehet magára ismerni, barátocskám!

A jövevény igen tiszteletteljesen és zavartan meghajolt Filipp Filippovics előtt.

– Hihi! Ön mágus és varázsló, professzor úr – mondta zavartan.

– Vesse le a nadrágját, barátocskám – utasította Filipp Filippovics, és felállt.

„Uram Jézus, micsoda alak!” – gondolta a kutya.

Az alak fején egészen zöld színű haj nőtt, ami a tarkóján rozsdás árnyalatú dohányszínbe váltott, az arcán ráncok szaladtak szerteszét, de ennek ellenére rózsaszínű volt, mint egy csecsemőé. A bal lába merev volt, kénytelen volt maga után húzni a szőnyegen, a jobb lába viszont úgy ugrált, mint egy játék békáé. Pompás zakójának hajtokáján drágakő díszelgett, akár egy szem.

A kíváncsiságtól a kutyának még az émelygése is elmúlt.

– Vaf, vaf!... – vakkantotta óvatosan.

– Csönd! Hogy alszik, barátocskám?

– Hehe. Magunk közt vagyunk, ugye, professzor? Azt el sem lehet mondani – kezdte szégyenlősen a látogató. – Parole d’honneur⁷ – huszonöt éve nem emlékszem hasonlóra sem – az illető megfogta a nadrággombját –, akár hiszi, akár nem, professzor, minden éjjel egy rakás meztelen lány. Teljesen el vagyok bűvölve. Maga varázsló.

– Hm – hümmögte gondterhelten Filipp Filippovics, miközben a vendég pupilláját vizsgálta.

Amaz végre megbirkózott a gombjaival, és levetette csíkos nadrágját. Alatta egészen valószínűtlen alsónadrágra derült fény. Krémszínű volt, kölniszagú, és fekete macskák voltak ráhímezve selyemmel.

A kutya nem szenvedhette a macskákat, és akkorát vakkantott, hogy az illető felugrott.

– Jajj!

– Megnyúzlak, te! Ne féljen, nem harap.

„Én nem harapok?” – csodálkozott a kutya.

A jövevény nadrágzsebéből a szőnyegre pottyant egy kis boríték, amelyen egy kibontott hajú szépség látszott. Az illető odaugrott, lehajolt, felemelte, és mélyen elpirult.

– Azért legyen óvatos – mondta Filipp Filippovics figyelmeztetően és komoran, és megfenyegette az ujjával –, vigyázzon, ne éljen vissza vele!

– Én nem élek vissza... – dörmögte zavartan az illető, miközben folytatta a vetkőzést –, aranyos professzor úr, én csak kísérletképpen...

– No és milyen eredményeket ért el? – kérdezte Filipp Filippovics szigorúan.

Az illető eksztázisba jött és hadonászott.

– Esküszöm az élő Istenre, professzor úr, huszonöt éve nem volt ilyen. Utoljára 1899-ben Párizsban, a rue de la Paix-n.

– És mitől zöldült meg?

A jövevény arca elborult.

– Az az átkozott Zsirkoszty!⁸ El sem tudja képzelni, professzor úr, mit adtak nekem ezek a semmirekellők festék helyett. Nézze csak meg – dörmögte az illető, tekintetével tükröt keresve. – Be kéne verni a pofájukat! – tette hozzá dühösen. – Most mit tegyek, professzor úr? – kérdezte siránkozva.

– Hm, hát nyiratkozzon kopaszra.

– Professzor úr – kiáltott fel panaszosan a látogató –, de hát akkor megint ősz haj fog nőni! Azonkívül a munkahelyemre a lábamat sem tehetem be, már így is harmadik napja lógok. Hej, professzor úr, ha kitalálna egy olyan módszert, hogy a haj is megfiatalodjon!

– Nem megy minden egy csapásra, kedvesem – dünnyögte Filipp Filippovics.

---

⁷ Becsületszavamra (francia).

⁸ Zsirkoszty – kozmetikumokat gyártó korabeli intézmény (Bulgakov jegyzete).

Előrehajolva, csillogó szemmel vizsgálta a páciens meztelen hasát:

– Nos, minden gyönyörű, minden a legnagyobb rendben. Az igazat megvallva, nem is vártam ilyen eredményt. „Rengeteg vér, rengeteg dal...” Öltözzön, barátocskám!

„Azé vagyok, ki mindennél szebb!...” – énekelte a páciens repedtfazék hangon, és ragyogva öltözni kezdett. Rendbe hozta magát, és miközben ugrándozva dohányszagot árasztott magából, leszámolt Filipp Filippovicsnak egy köteg fehér bankót, és gyöngéden megszorította mindkét kezét.

– Két hétig akár felém se nézzen – mondta Filipp Filippovics –, de azért arra kérem, legyen óvatos.

– Professzor úr – kiáltotta lelkesen a látogató már az ajtó mögül –, legyen teljesen nyugodt.

Édesen felkacagott és eltűnt.

Szagatott csengőhang töltötte be a lakást, a lakkozott ajtó kinyílt, bejött az, akit a kutya megharapott, átnyújtott Filipp Filippovicsnak egy papírlapot, és jelentette:

– Az életkor rosszul van megadva. Valószínűleg ötvennégy-ötvenöt. A szívtónus tompa.

Eltűnt, és egy suhogó dáma váltotta fel hetykén félrekapott kalapban, hervadt, gyűrött nyakán nyakék csillogott. Szeme alatt ijesztő fekete táskák lógtak, orcája babaszerűen pirosposzsgás színben pompázott. Igen izgatott volt.

– Nagyságos asszonyom! Hány éves? – kérdezte szárazon Filipp Filippovics.

A hölgy megijedt, és még el is sápadt a piros kéreg alatt.

– Professzor úr, esküszöm, ha ön tudná, micsoda tragédia ez nekem...!

– Hány éves, asszonyom? – kérdezte még szárazabban Filipp Filippovics.

– Becsületszavamra... hát... negyvenöt...

– Nagyságos asszonyom! – kiáltott Filipp Filippovics –, engem várnak. Ne tartson fel, kérem, nem csak maga van itt!

A hölgy keble viharosan emelkedett és süllyedt.

– De egyedül csak önnek, mint tudományos hírességnek. Esküszöm, olyan szörnyű ez...

– Hány éves? – rikoltott fel bőszen Filipp Filippovics, és a szemüvege megcsillant.

– Ötvenegy! – felelte a félelemtől összegörnyedve a hölgy.

– Vesse le a nadrágját, asszonyom – szólt megkönnyebbülten Filipp Filippovics, és a sarokban álló magas, fehér vérpadra mutatott.

– Esküszöm, professzor úr – dűnyögte a hölgy, miközben remegő kézzel gombolgatott valamit a derekán – ez a Móric... Úgy vallok önnek, mintha gyónnék...

„Sevillától Granadáig...” – énekelte szórakozottan Filipp Filippovics, és rálépett a márványmosdó pedáljára. A víz zubogni kezdett.

– Esküszöm az élő Istenre! – mondta a hölgy, és az arcán lévő mesterséges foltokon élő foltok ütöttek át –, tudom, hogy ez az utolsó szenvedély az életemben. És olyan gazember! Ó, professzor úr! Hamiskártyás, ezt egész Moszkva tudja. Nem tud kihagyni egyetlen ronda masamódot se. Hisz olyan ördögien fiatal. – A hölgy csak dűnyögött, és suhogó szoknyája alól egy összegyűrt csipkés gombócot dobott ki.

A kutya előtt minden elhomályosult, és fejében minden összezavarodott.

„Menjetek a pokolba – gondolta ködösen, és fejét a lábára hajtva szégyenében elbóbiskolt –, még csak nem is akarom megérteni, mi folyik itt, úgyse tudom felfogni.”

Csörömpölésre ébredt, és meglátta, hogy Filipp Filippovics valamiféle csillogó csövecskéket dobott egy lavórba.

A foltos hölgy kezét a kebléhez szorította, és reménykedve nézett Filipp Filippovicsra. Az meg fontoskodva összeráncolta a szemöldökét, leült az asztalhoz, és írni kezdett.

– Nagyságos asszonyom, egy majom petefészket fogom beültetni önnek – jelentette ki, és nagyon szigorúan nézett.

– Ah, professzor úr, egy majomét?

– Igen – felelte Filipp Filippovics hajthatatlanul.

– És mikor lesz a műtét? – kérdezte gyenge hangon és sápadtan a hölgy.

„Sevillától Granadáig...” Hm... hétfőn. Reggel befekszik a klinikára, és az asszisztensem előkészíti.

– Jaj, nem akarom a klinikán. Önnél nem lehet, professzor úr?

– Tudja, a lakásomon csak végső esetben végzek műtétet. És az igen drága is – ötszáz rubel.

– Nekem megfelel, professzor úr!

A víz megint zubogni kezdett, megbillent egy tollas kalap, majd felbukkant egy kopasz tányérfej, és megölelte Filipp Filippovicsot. A kutya szundikált, émelygése elmúlt, élvezte, hogy nem sajog az oldala, hogy meleg van, és szunyókálás közben még egy darabka igen kellemes álmot is látott: a bagoly farkából egy egész csomó tollat tépett ki – azután egy izgatott hang vakkantott a feje fölött.

– Túlságosan ismert vagyok Moszkvában, professzor úr. Mit tegyek?

– Uraim – kiáltotta Filipp Filippovics felháborodottan –, nem szabad ezt csinálni. Tartóztassák meg magukat. Hány éves a lány?

– Tizennégy, professzor úr... Ön ugyebár érti, hogy ha híre megy, az tönkretesz engem. A napokban kell hogy megkapjak egy külföldi kiküldetést.

– No de én nem vagyok jogász, kedvesem... Hát várjon két évet, és vegye feleségül.

– Hiszen nős vagyok, professzor úr.

– No de, uraim, uraim!

Az ajtók egyre csak nyíltak, egymást váltották az arcok, a szekrényben csörömpöltek a műszerek, és Filipp Filippovics fáradhatatlanul dolgozott.

„Züllött egy lakás – gondolta a kutya –, de milyen jó itt! Mi a fenének kellek én neki? Csak nem tart magánál? Fura alak. Hiszen csak füttýentenie kéne, és olyan kutyája lenne, hogy ohohó! De az is lehet, hogy szép vagyok. Úgy látszik, megfogtam az isten lábát. Ez a bagoly viszont egy aljas fráter... Pimasz.”

A kutya csak késő este tért teljesen magához, amikor a csengetések abbamaradtak, és éppen abban a pillanatban, amikor az ajtó különleges látogatókat engedett be. Rögtön négyen voltak. Mindnyájan fiatalok, és mind igen szerényen öltözöttek.

„Hát ezek meg mit akarnak?” – gondolta csodálkozva a kutya. Filipp Filippovics sokkal, de sokkal ellenségesebben fogadta ezeket a vendégeket. Íróasztala mögül úgy nézett a belépőkre, mint hadvezér az ellenségre. Sasorrán az orrlukák kitágultak. A jövevények a szőnyegen toporogtak.

– Önt keressük, professzor – kezdte az, akinek fején egy negyedrófnyi sűrű, göndör hajboglya ágaskodott –, a következő ügyben...

– Uraim, nem kéne kalucsni nélkül járniuk ilyen időben – szakította félbe kioktató hangon Filipp Filippovics –, először is, megfáznak, másodszor pedig bepiszkították a szőnyeget, pedig mindegyik perzsaszőnyeg.

A boglyas fejű elnémult, és mind a négyen elképedve meredtek Filipp Filippovicsra. A hallgatás jó néhány másodpercig eltartott, és csak Filipp Filippovics kopogása szakította félbe, aki ujjával az asztalon lévő festett fatálat ütögette.

– Először is, nem vagyunk urak – szólalt meg végre négyük közül a legfiatalabb, aki egy őszibarackra emlékeztetett.

– Először is – vágott szavába Filipp Filippovics –, maga férfi vagy nő?

Azok négyen megint elnémultak, és eltátották a szájukat. Ezúttal a boglyas fejű tért elsőnek magához.

– Nem mindegy, elvtárs? – kérdezte gőgösen.

– Nő vagyok – vallotta be az őszibarack-kinézetű bőrzekés fiatalember, és mélyen elpirult. Rögtön utána valamilyen okból egész erősen elvörösödött egy másik jövevény is – egy kucsmás szőke.

– Ez esetben magán tarthatja a sapkáját, önöket pedig, igen tisztelt uraim, megkérem, hogy vegyék le a fejfedőjüket – mondta Filipp Filippovics meggyőzően.

– Nem vagyunk magának igen tisztelt urak – jelentette ki élesen a szőke, és levette a kucsmáját.

– Mi azért jöttünk önhöz... – kezdte ismét a fekete boglyas fejű.

– Mindenekelőtt, ki az a mi?

– Mi, a ház új lakóbizottsága – magyarázta visszafojtott dühvel a fekete. Én – Svonder, ő – Vjazemszkaja, ő pedig – Pesztruhin és Zsarovkin elvtárs. Vagyis mi...

– Magukat költöztették be Fjodor Pavlovics Szablin lakásába?

– Minket – felelte Svonder.

– Úristen, elveszett a Kalabuhov-ház?! – kiáltott föl kétségbeesve Filipp Filippovics, és össze-csapta a kezét.

– Ön tréfál, professzor?

– Már hogy tréfálnék?! Teljesen kétségbe vagyok esve! – kiáltotta Filipp Filippovics. – Mi lesz most a gőzfűtéssel?

– Ön gúnyolódik, Preobrazsenszkij professzor!

– Milyen ügyben jöttek hozzám? Közöljék minél gyorsabban, mert ebédelni megyek.

– Mi, a ház vezetősége – mondta gyűlölettel Svonder –, éppen most jövünk a ház lakóinak közgyűléséről, ahol is a ház lakásaiban történő lakótércsökkentés kérdése szerepelt a napirenden...

– Ki szerepelt és hol?! – kiáltotta Filipp Filippovics –, próbálja meg világosabban kifejezni a gondolatait.

– A lakótércsökkentés kérdése szerepelt.

– Elég! Értem! Ismeretes önök előtt, hogy az én lakásom az ez év augusztus tizenkettedikén kelt határozat értelmében mindenféle lakótércsökkentés és beköltözés alól mentesítve van?

– Ismeretes – felelte Svonder –, de a közgyűlés megvizsgálta a kérdést, és arra a végkövetkeztetésre jutott, hogy általában mértéken felüli területet foglal el. Teljesen mértéken felülit. Egyedül lakik hét szobában.

– Egyedül lakom és dolgozom hét szobában – felelte Filipp Filippovics –, és szeretnék egy nyolcadikat. Könyvtárszobának kellene.

A négyek megnémultak.

– Egy nyolcadikat! Hehe – mondta a szóke, fejfedőjétől megfosztva –, hát ez jó.

– Ez leírhatatlan! – kiáltott fel az ifjú, aki nőnek bizonyult.

– Nézzék csak: a fogadószoba, egyben könyvtár, aztán az ebédlő, a dolgozószobám - ez három. A vizsgáló – négy. A mütő – öt. A hálószoba – hat, és a személyzet szobája – hét. Szóval nem elég... Egyébként ez nem fontos. A lakásom mentesítve van, és a téma be van fejezve. Mehetek ebédelni?

– Elnézést – mondta a negyedik, aki egy erős bogárra hasonlított.

– Elnézést – szakította félbe Svonder –, éppen az ebédlőről és a vizsgálóról szeretnénk beszélni. A közgyűlés arra kéri önt, hogy önként, a munkafegyelem értelmében, mondjon le az ebédlőről. Moszkvában senkinek sincs ebédlője.

– Még Isadora Duncannek sem! – kiáltotta hangosan a nő.

Filipp Filippovicssal valami történt, aminek következtében arca enyhén bíborszínt öltött, de nem szólt egy szót sem, várta, mi lesz még.

– És a vizsgálóról is – folytatta Svonder –, a vizsgálót igen jól egybe lehet kapcsolni a dolgozószobával.

– Uhu – szólt Filipp Filippovics furcsa hangon –, és hol étkezzem?

– A hálószobában – felelték kórusban mind a négyen.

Filipp Filippovics bíborszíne kissé szürkés árnyalatba váltott.

– A hálószobában étkezzem – kezdte kissé visszafojtott hangon –, a vizsgálóban olvassak, a fogadószobában öltözködjek, a személyzet szobájában operáljak, és az ebédlőben vizsgáljak. Meglehet, hogy Isadora Duncan így csinálja. Lehet, hogy a dolgozószobában ebédel, a nyulat pedig a fürdőszobában boncolja. Meglehet. De én nem vagyok Isadora Duncan! – horkant fel, és a bíborszínből sárga lett. – Én az ebédlőben fogok ebédelni, és a mütőben műteni! Adják át ezt a közgyűlésnek, és alázatosan kérem önöket, hogy törődjenek a saját dolgaikkal, nekem pedig adják meg a lehetőséget, hogy ott étkezzem, ahol minden normális ember, azaz az ebédlőben, nem pedig az előszobában vagy a gyerekszobában.

– Akkor, professzor, tekintve az ön makacs ellenállását – mondta az izgatott Svonder –, felsőbb szerveknél fogunk panaszt tenni ön ellen.

– Aha – mondta Filipp Filippovics –, vagy úgy? – és hangja gyanúsán udvarias lett –, megkérem önöket, hogy várjanak egy percre.

„Ez aztán kemény fickó – gondolta elragadtatással a kutya –, tisztára olyan, mint én. Hű, de megkapják most tőle a magukét, de megkapják. Hogy hogyan, azt még nem tudom, de nagyon megkapják... Üsd-vágd, nem apád. Ha ezt a hosszú lábút elkaphatnám most a csizmája fölött, a térdhajlati ínánál... rr-r-r...”

Filipp Filippovics koppantott egyet, felvette a kagylót, és így szólt bele:

– Kérem... igen... köszönöm. Pjotr Alekszandroviccsal szeretnék beszélni. Preobrazsenszkij professzor. Pjotr Alekszandrovics? Nagyon örülök, hogy bent találtam. Köszönöm, én jól. Pjotr Alekszandrovics, a műtétje elmarad. Hogy? Végleg elmarad. Mint ahogy az összes többi műtét is. Azért, mert beszüntetem a működésemet Moszkvában, és egyáltalán Oroszországban... Most kerestek fel négyen, egyikük férfinak öltözött nő, kettő revolverrel felfegyverkezve, és terrorizáltak a lakásomban, azzal a szándékkal, hogy egy részét elvegyék.

– Engedje meg, professzor – kezdte Svonder, és az arca elváltozott.

– Bocsásson meg... Nincs módomban, hogy elismételjek mindent, amit mondtak. Ki nem állhatom a sületlenségeket. Elég annyit mondanom, hogy azt javasolták, mondjak le a vizsgálómról, más szóval abba a kényszerhelyzetbe hoztak, hogy ott kellene megoperálnom önt, ahol eddig a nyulakat boncoltam. Ilyen feltételek mellett nemcsak hogy nem tudok, de nincs is jogom dolgozni. Ezért beszüntetem tevékenységemet, bezárom a lakásomat, és Szocsiba utazom. A kulcsokat pedig átadom Svondernek. Operáljon ő.

A négyek elhültek. Csizmájukról csorgott a hólé.

– Hát mit lehet tenni... Nekem is nagyon kellemetlen... Hogy? No nem, Pjotr Alekszandrovics! Nem. Többet ilyenbe nem megyek bele. A türelmemnek vége. Ez már a második eset augusztus óta. Hogy? Hm... Ahogy tetszik. Hacsak. De csupán egy feltétellel: mindegy ki, mindegy mikor, mindegy mit, csak hogy ez egy olyan papír legyen, hogy aztán se Svonder, se bárki más még a lakásom ajtaját se közelíthesse meg. Egy végleges papír. Tényleges. Valódi. Bombabiztos. Hogy a nevem rajta se legyen. És kész. Számukra meghaltam. Igen, igen. Kérem. Kivel? Aha... Ez már más. Aha... Jó. Átadom a kagylót. Legyen szíves – fordult Filipp Filippovics álnok hangon Svonderhoz –, beszélni fognak magával.

– Engedje meg, professzor – mondta Svonder, hol feldühödve, hol lecsillapodva –, ön kiforgatta a szavainkat.

– Megkérem, hogy ne használjon ilyen kifejezéseket.

Svonder zavartan felvette a kagylót és beleszólt:

– Halló. Igen... A lakóbizottság elnöke... De mi törvényszerűen jártunk el... És a professzor úgymint teljesen kivételes helyzetben van... Ismerjük a munkáit... Öt egész szobát akartunk neki meghagyni... Hát, jó... Ha így áll a dolog... Jó...

Fülig elvörösödve tette le a kagylót, és megfordult.

„Hogy megalázta! Micsoda fickó! – gondolta elragadtatva a kutya –, vajon miféle bűvös szót tud? Most már verhet is – és amit akar, de én innen el nem megyek.”

Azok hárman szájtátva nézték a megalázott Svondert.

– Ez gyalázat! – szólt bátortalanul.

– Ha most vita lenne – kezdte a nő izgatottan, és egyre pirosabb lett –, akkor bebizonyítanám Pjotr Alekszandrovicznak.

– Bocsánat, de ugye nem ebben a pillanatban akarja megnyitni ezt a vitát? – kérdezte udvariasan Filipp Filippovics.

A nő szeme kigyúlt.

– Értem az iróniáját, professzor, rögtön elmegyünk... Csak én, mint a ház kulturális vezetője...

– Ve-ze-tő-nője – javította ki Filipp Filippovics.

– ...szeretném felajánlani önnek – azzal a nő kivett a kabátja alól néhány hótól nedves, színes folyóiratot –, hogy vegyen néhány folyóiratot a francia gyerekek javára. Fél rubel darabja.

– Nem, nem veszek – felelte Filipp Filippovics kurtán, a folyóiratokra sandítva.

Az arcokon tökéletes megdöbbenés látszott, a nő arca pedig áfonyaszínbe fordult.

– Miért utasít vissza?

– Nem akarok venni.

– Nem érez együtt a francia gyerekekkel?

– Együtt érzek.

– Sajnál egy fél rubelt?

– Nem.

– Akkor miért nem vesz?

– Nem akarok.

Elhallgattak.

– Tudja, professzor – szólalt meg a lány nagyot sóhajtva –, ha ön nem lenne európai híresség, és a legfelháborítóbb módon nem léptek volna közbe az ön érdekében – a szőke megrántotta a lány bőrzekéjét, de az elhessentette – olyan személyek, akiket, és ebben biztos vagyok, még ellenőrizni fogunk, akkor le kellene önt tartóztatni.

– És miért?

– Ön gyűlöli a proletariátust! – mondta büszkén a nő.

– Úgy van, nem szeretem a proletariátust – értett egyet vele szomorúan Filipp Filippovics, és megnyomott egy gombot. Valahol csengőszó hallatszott. Kinyílt az előszobába vezető ajtó.

– Zina! – kiáltotta Filipp Filippovics. – Tálald a vacsorát! Megengedik, uraim?

Azok négyen némán elhagyták a dolgozószobát, némán keresztülmentek a fogadószobán, némán az előszobán, és hallani lehetett, ahogy súlyosan és döngve becsapódott utánuk a főkapu.

A kutya hátsó lábára állt, és Filipp Filippovics előtt a namáz⁹ pózába vágta magát.

---

⁹ A nap különböző szakaszaiban mondott muzulmán ima.

III.

A paradicsombéli virágokkal díszített, széles fekete szegélyű tányérokon vékonyra szelt lazac és marinírozott angolna volt. Egy súlyos deszkán gyöngyöző sajt és egy hóval körülrakott ezüsthordócskában kaviár. A tányérok között néhány vékony kis pálinkáspohár és három kristálykanecsócska állt más és más színű vodkával. Mindezek egy kis márványasztalkán helyezkedtek el, az asztalka pedig egy faragott tölgyből készült hatalmas tálalóhoz csatlakozott, amely üvegek és ezüstök fényét ontotta. A szoba közepén súlyos, koporsószerű asztal állt, fehér abrosszal leterítve, amelyen két teríték várakozott, valamint pápai tiara formájúra hajtogatott szalvéták és három sötét palack.

Zina behozott egy fedett ezüsttálat, amelyben valami fortyogott. Az edény irányából olyan illat áradt, hogy a kutya szájában azonnal összefutott a nyál. „Szemiramisz függőkertjei!” – gondolta, és farkával, akár egy bottal, kopogni kezdett a parketten.

– Ide vele – rendelkezett mohón Filipp Filippovics. – Bormental doktor, könyörgöm, hagyja békén azt a kaviárt. És ha akar egy jó tanácsot: ne az angoltól töltsön magának, hanem a közönséges orosz vodkából.

A megharapott jóképű férfi – köpeny helyett immár rendes fekete öltönyben – megrántotta széles vállát, udvariasan elmosolyodott, és a színtelen vodkából töltött.

– Ez az, amire újra áldásukat adták? – érdeklődött.

– Az Istenért, kedvesem – felelte a házigazda –, ez tömény. Darja Petrovna házilag készíti ezt a remek vodkát.

– Ne mondja, Filipp Filippovics; mindenki azt állítja, hogy a harmincfokos is egész jó.

– Csakhogy a vodka negyvenfokos kell legyen, nem pedig harminc, ez egy – szakította félbe oktató hangon Filipp Filippovics –, kettő: csak a jóisten tudja, mi mindent öntenek ezek bele. Maga meg tudja mondani, mit fognak még kitalálni?

– Mindenre képesek – szólt határozottan a harapásos.

– Én is ezen a véleményen vagyok – tette hozzá Filipp Filippovics, és a kis pohár tartalmát egy hajtásra megitta. – Mmm... Bormental doktor, nagyon kérem, kóstolja meg ezt, és ha azt mondja, hogy ez... akkor egész életében halálos ellensége leszek. „Sevillától Granadáig...”

E szavakkal holmi fekete kenyérkére emlékeztető dolgot szúrt fel egy széles ezüstvillára. A harapásos követte a példáját. Filipp Filippovics szeme ragyogni kezdett.

– Na, milyen? – kérdezte Filipp Filippovics rágás közben. – Talán rossz? Feleljen, tisztelt doktor.

– Páratlan – felelte őszintén a harapásos.

– Meghiszem azt... Jegyezze meg, Ivan Arnoldovics, hogy hideg előételt és levest csak azok a földbirtokosok esznek a vodkához, akiket még nem nyuvasztottak meg a bolsevikok. Az az ember, aki csak egy kicsit is ad magára, meleg előételt eszik. Márpedig a moszkvai meleg előételek között ez az első számú. Valamikor nagyon jól készítették a „Szlavjanszkij bazar”-ban.¹⁰ Nesze, kapd el!

---

¹⁰ Szlavjanszkij bazar – híres étterem Moszkvában.

– Az ebédlőben etetik a kutyát – hallatszott egy női hang –, aztán majd kaláccsal sem lehet kicsalogatni innen.

– Nem baj. Ki van éhezve a szerencsétlen. – Filipp Filippovics villája hegyén odanyújtott a kutyának egy darabot (amit az egy bűvész ügyességével vett el), és a villát nagy csörömpöléssel az öblítőedénybe dobta.

Ezután a tányérokból rákok illatfelhője szállt föl. A kutya úgy ült az abrosz árnyékában, mint egy lőporraktár őre, Filipp Filippovics pedig a gallérjába gyűrte a merev szalvéta csücskét, és így prédikált:

– Az étel, Ivan Arnoldovics, igen ravasz dolog. Enni tudni kell, és képzelje, az emberek többsége egyáltalán nem tud enni. Nemcsak azt kell tudni, hogy mit együnk, hanem azt is, hogy mikor és hogyan – (Filipp Filippovics sokatmondóan megrázta a kanálát.) – És hogy miről beszéljünk közben. Úgy bizony. Hogyha azt akarja, hogy jó legyen az emésztése, volna egy jó tanácsom – ne beszéljen evés közben a bolsevizmusról és az orvostudományról. És isten őrizze, hogy ebéd előtt szovjet újságokat olvasson.

– Hm... De hiszen más nincs.

– Hát akkor semmilyen se olvasson. Tudja, harminc megfigyelést végeztem a klinikán. Na és mit gondol, mi derült ki? Azok a páciensek, akik nem olvasnak újságot, kitűnően érzik magukat. Azok pedig, akikkel szándékosan olvastattam a *Pravdát*, elkezdtek fogyni.

– Hm – felelte érdeklődéssel a harapásos, akinek a levestől és a bortól már rózsás volt az arca.

– De ez még nem minden. Rossz térdreflex, csapnivaló étvágy, nyomott lelkiállapot.

– Az ördögbe...

– Úgy bizony. De mi ütött belém? Én magam kezdtem az orvostudományról beszélni. Együnk inkább.

Filipp Filippovics hátradőlt, csöngetett, és a meggyszínű függőnynél megjelent Zina. A kutya egy vastag, halványszínű tokhaldarabot kapott, de nem ízlett neki, rögtön utána pedig egy véres rostélyosdarabot... Amikor behabzsolta, hirtelen úgy érezte, hogy csak aludni akar, és többé látni se bír semmilyen ételt. „Különös érzés – gondolta, és közben le-lecsukódott nehéz szempillája –, rá se bírnék már nézni semmilyen ételre. Ebéd után dohányozni pedig ostobaság.”

Az ebédlő kellemetlen kék füsttel telt meg. A kutya fejét mellső lábára fektetve szundikált.

– A Saint-Julien elég jó bor – hallotta félálomban –, csak hogy most nem lehet kapni.

Felülről és alulról karének hallatszott, amelyet letompítottak a falak és a szőnyegek.

Filipp Filippovics csöngetett, és belépett Zina.

– Zina, mit jelentsen ez?

– Megint közgyűlés van, Filipp Filippovics – felelte Zina

– Megint! – kiáltott fel elkéseredetten Filipp Filippovics –, no akkor aztán tényleg elkezdődött, odavan a Kalabuhov-ház! Kénytelen leszek elutazni, de vajon hová, ez a kérdés. Úgy fog menni minden, mint a karikacsapás. Először minden este kornyikálás, aztán a klozetben befagynak a csövek, aztán megreped a gőzfűtés kazánja és így tovább. Kampec a Kalabuhovnak.

– Filipp Filippovics csak emészt magát – jegyezte meg mosolyogva Zina, és kivitt egy rakás tányért.

– Már hogyan emészténem magam?! – csattant fel Filipp Filippovics. – Értsék meg: micsoda ház volt ez!

– Túl sötét színben látja a dolgokat, Filipp Filippovics – vetette ellen a harapásos szép férfi –, ezek most nagyon megváltoztak.

– Kedvesem, maga ismer engem. Ugye ismer? Én a tények és a megfigyelések embere vagyok. És a megalapozatlan hipotézisek ellensége vagyok. És ezt igen jól tudják nemcsak Oroszországban, de Európában is. Ha én egyszer valamit mondok, akkor annak az alapja valamilyen tény, amiből levontam a következtetést. És íme a tény: a mi házunk fogasa és kalucsnitartója.

– Ez érdekes...

„A kalucsni hülyeség. Nem a kalucsnitól függ a boldogság – gondolta a kutya –, de ez az ember csodálatos.”

– Tessék kérem – a kalucsnitartó. 1903 óta lakom ebben a házban. És ez alatt az idő alatt, egészen 1917 márciusáig, nem fordult elő egyetlen eset sem, és ezt aláhúzom piros ceruzával: *egy sem*, hogy a lépcsőházból a lenti, nyitott főbejárati ajtó mellől eltűnt volna akár egyetlen pár kalucsni is. Vegye figyelembe, hogy ebben a házban tizenkét lakás van, és hozzám betegek is járnak. Tizenhét márciusában egy szép napon eltűnt az összes kalucsni, köztük az én két páram is, valamint három bot, egy kabát és a portás szamovárja. És azóta a kalucsnitartó megszűnt létezni. Barátom! Már nem is beszélek a gőzfűtésről. Nem beszélek. Legyen: ha egyszer szociális forradalom van, nem kell fűteni. Bár ha egyszer lesz rá időm, beleásom magam az agy kutatásba és bebizonyítom, hogy ez az egész szociális zűrzavar egyszerűen beteges lázálom... De, mondom én, amikor elkezdődött ez az egész história, miért kezdett mindenki piszkos kalucsniban és csizmában járni a márványlépcsőn? Miért kell a mai napig lelakolni a kalucsnikat? És még katonát is állítani mellé, nehogy elvigye valaki? Miért szedték fel a szőnyeget a fölépcsőn? Csak nem Karl Marx tiltja meg, hogy szőnyeg legyen a lépcsőn? Csak nem Karl Marxnál van valahol kimondva, hogy a Precsisztyenkán a Kalabuhov-ház kettes lépcsőházát be kell deszkázni, és a hátsó udvaron keresztül kell körbemenni? Kinek kell ez? Az elnyomott négeknek? Vagy a portugál munkásoknak? Miért nem tudja a proletár lent hagyni a kalucsniját, és miért piszkítja be a márványt?

– De Filipp Filippovics, hiszen nincs is neki kalucsnijája – kotyogott közbe a harapásos.

– Szó sincs róla! – dörögte Filipp Filippovics, és töltött egy pohár bort. – Hm, nem szeretek likőrt inni ebéd után: elnehezít, és árt a májnak... Szó sincs róla! A proletár hord kalucsnit, és az a kalucsni az enyém! Ugyanaz a kalucsni, ami ezerkilencszáztizenhét április tizenharmadikán tűnt el. Ki emelte el – ez a kérdés. Én? Nem lehet. A burzsuj Szablin? (Filipp Filippovics a mennyezet felé bökött.) Nevetséges még feltételezni is. A cukorgyáros Polozov? (Filipp Filippovics oldalt mutatott.) Semmi esetre sem! Bizony kérem. De legalább húznák le a kalucsnijukat a lépcsőn! (Filipp Filippovics kezdett bíborszínt ölteni.) Miért vitték el a virágokat a lépcsőfordulóból? És a villany, ami húsz év alatt nem emlékszem rá, hogy kétszer kialudt volna, mostanság miért alszik ki rendszeresen havonta egyszer? Bormental doktor, a statisztika szörnyű dolog. Ön, aki ismeri az utolsó munkámat, jobban tudja ezt, mint akárki más.

– Ez az összeomlás, Filipp Filippovics.

– Nem – tiltakozott Filipp Filippovics teljesen magabiztosan –, nem. Ön legyen az utolsó, aki használja ezt a szót. Ez csak káprázat, füst, fikció! – Filipp Filippovics szétterpesztette rövidke ujjait, és két teknősbékára emlékeztető árnyék kezdett mászkálni az abroszon... – Mi a maga összeomlása? Egy kampós bottal járó vénasszony? Egy boszorkány, aki kiverte az összes ablakot, és eloltotta az összes lámpát? Ilyen, hogy összeomlás, egyáltalán nincs is! Mit ért ezen a szón? – kérdezte Filipp Filippovics felbőszülten a tálaló mellett fejjel lefelé lógó kartonkacsától, és válaszolt is helyette. – Az összeomlás a következő: ha én ahelyett, hogy minden este operálnék, karénekelek a lakásomon, akkor nálam beköszönt az összeomlás. Ha bemegyek a vécébe, és – már megbocsásson a kifejezésért – a vécékagyló mellé vizelek, és így fog tenni Zina és Darja Petrovna is, akkor a vécében bekövetkezik az összeomlás. Következésképpen az összeomlás nem a klozetokban van, hanem a fejekben. Ezért, amikor ezek a baritonok azt kiabálják, hogy „harcolj az összeomlás ellen!” – akkor nevetnem kell. (Filipp Filippovics arca úgy eltorzult, hogy a harapásos eltátotta a száját.) Esküszöm önnek, nevetnem kell! Ez azt jelenti, hogy mindegyikük saját magát kell verje. És majd ha kiveri a fejéből a világforradalmat, Engelsest és Nyikolaj Romanovot, az elnyomott malájokat és az efféle hallucinációkat, és a saját portáján söpör, azaz elvégzi azt, ami a dolga, akkor az összeomlás magától eltűnik. Két istent nem lehet szolgálni! Nem lehet egy és ugyanazon időben villamossíneket söpörni és holmi spanyol rongyosok sorsát intézni! Ez senkinek sem fog sikerülni, doktor, a legkevésbé az olyan embereknek, akik a fejlődésben kétszáz évvel vannak elmaradva Európától, és mindmáig nem tudják rendesen begombolni a saját nadrágjukat!

Filipp Filippovics kezdett belemelegedni. Sasorrán kitágultak az orrlyukak. Miután erőt merített a bőséges vacsorából, úgy dörgött, mint egy próféta, és feje ezüstösen csillogott.

Szavai úgy hullottak az alvó kutyára, mint valami tompa föld alatti moraj. A kutya álmában hol a buta sárga szemű baglyot látta, hol a piszkos fehér süveges hóhér ronda pofáját, hol Filipp Filippovics hetyke bajuszát, amelyet éles villanyfény világított meg, hol szán álmos csikorgását hallotta, amint elhalt, és a gyomrában nedvekben úszva emésztődött a szétmarcangolt rostélyosdarab.

„Akár tömeggyűléseken is szónokolhatna pénzért – gondolta ködösen a kutya –, irtó élelmes alak. Bár ahogy elnézem, amúgy is annyi pénze van, mint a pelyva.”

– Rendőr! – kiáltotta Filipp Filippovics. – Rendőr! „Uh-hu-hu-hu!” – a kutya agyában valami-féle buborékok pattantak szét... – Rendőr! Ez és csak ez a megoldás. És teljesen mindegy, hogy számtáblája van vagy vörös simléderes sapkája. Minden ember mellé rendőrt kell állítani, és meg kell bízni ezt a rendőrt, hogy mérsékelje állampolgáraink énekkitöréseit. Maga azt mondja – összeomlás. Én pedig azt mondom magának, doktor, hogy a házukban, sőt semmiféle más házban semmi sem fordul jobbra mindaddig, amíg le nem csillapítják ezeket az éneklőket! És mihelyt abbahagyják a koncerteket, a helyzet magától megjavul.

– Ellenforradalmi dolgokat mond, Filipp Filippovics, ne adj’ isten, valaki meghallja – jegyezte meg tréfálkozva a harapásos.

– Nincs ebben semmi veszélyes – tiltakozott hevesen Filipp Filippovics – Semmi ellenforradalmi. Mellesleg ez is egy olyan szó, amit képtelen vagyok elviselni. Abszolúte nem lehet tudni, mi rejlik mögötte. Az ördög tudja. Úgyhogy azért mondom: ennek a bizonyos ellenforradalomnak nyoma sincs a szavaimban. Csak józan ész és élettapasztalat van bennük.

Filipp Filippovics kivette gallérjából a vakító, de összegyűrt szalvéta csücskét, és letette a még félig borral teli pohár mellé. A harapásos azon nyomban felállt, és megköszönte a vacsorát: „Merci.”

– Egy pillanat, doktor! – állította meg Filipp Filippovics, és a nadrágzsebéből kivette a pénztárcáját. Hunyorogva fehér bankókat számolt le, és átnyújtotta a harapásosnak: – Ma, Ivan Arnoldovics, negyven rubel jár önnek. Tessék.

A sérült udvariasan megköszönte, s elpirulva a zakója zsebébe tette a pénzt.

– Ma este nincs rám szüksége, Filipp Filippovics? – érdeklődött.

– Nem, barátom, köszönöm. Ma nem csinálunk semmit. Először is, a nyúl megdöglött, másodszor – a Nagy Színházban az *Aida* megy. Rég nem hallottam. Imádom. Emlékszik a duettre... Tari-ra-rim.

– Hogy van erre ideje, Filipp Filippovics? – kérdezte tisztelettel az orvos.

– Aki nem siet sehova, az mindenre ráér – magyarázta oktató hangon a házigazda. – Persze ha egyik ülésről a másikra szökdécselnék, egész nap dalolnék, mint a csalogány, ahelyett, hogy a saját dolgommal törődnék, akkor semmire sem érnék rá. – Filipp Filippovics zsebében mennyei hangon ütni kezdett a zsebóra. – Nyolc múlt. A második felvonásra bemegyek. Én a munkamegosztás híve vagyok. A Nagy Színházban csak énekeljenek, én viszont operálni fogok. Így a jó. És sehol semmi összeomlás. Maga, Ivan Arnoldovics, azért jól figyeljen: mihelyt akad egy megfelelő haláleset, az asztalról egyenest a tápfolyadékba és hozzám!

– Ne aggódjon, Filipp Filippovics, a kórboncnokok megígérték nekem.

– Kitűnő, mi pedig egyelőre megfigyeljük ezt az utcai neuraszténiást, és kikupáljuk. Csak győgyuljon be az oldala...

„Aggódik miattam – gondolta a kutya –, nagyon jó ember. Tudom már, ki ez. Ő a kutyamesék jóságos varázslója, mágusa és jóvendőmondója... Mert ugye, az nem lehet, hogy mindezt csak álmodom. És ha mégis álom? (Álmában összerezzen.) Felébredek... és minden eltűnik. A selyem lámpaernyő, a meleg, a jóllakottság. Megint kezdődik a kapualj, az észvesztő hideg, a jeges aszfalt, az éhség, a gonosz emberek... Étkезде, hó... Uramisten, de nehéz lesz nekem...!”

De semmi efféle nem történt. Épp hogy a kapualj olvadt el, mint egy rossz álom, és nem jött vissza többé.

Az összeomlás szemmel láthatólag mégsem volt olyan szörnyű: az ablak alatti szürke harmonikák napjában kétszer átforrósodtak, és meleg hullámok áradtak szét az egész lakásban.

A napnál világosabb, hogy a kutya kihúzta a legfőbb kutyalutrit. Szeme naponta legalább kétszer hálás könnyekkel telt meg, és e könnyek a precisztyenkai bölcsnek szóltak. Ezenkívül a szalonban és a fogadószobában a szekrények közt álló összes tükör egy szerencsés, szép kutyát mutatott.

„Szép vagyok. Meglehet, hogy egy ismeretlen kutyaherceg vagyok inkognitóban – gondolta a kutya, miközben azt a kávészínű, elégedett képű, bozontos ebet nézegette, aki a tükör mélyén sétálgatott... – Nagyon is meglehet, hogy a nagymamám félrelépett egy újfundlandival. Ahogy elnézem, a pofámon mintha lenne egy fehér folt. Honnan lehet, ez a kérdés. Filipp Filippovics jó ízlésű ember, csak nem fogja hazavinni az útjába kerülő első kóbor kuvaszt.”

A kutya egy hét alatt pontosan annyit evett meg, mint az utcán töltött legutóbbi másfél ínséges hónapban. Persze csak súlyra. A koszt minőségére Filipp Filippovicsnál felesleges szót vesztegetni. Még ha el is hanyagoljuk azt a körülményt, hogy Darja Petrovna mindennap tizennyolc kopekért egy rakás húsmaradékot vásárolt a Szmolenszki piacon, akkor elég csak megemlíteni a hétórai estebédeket, amelyeken – a csinos Zina tiltakozása ellenére – a kutya is jelen volt. Ezen estebédek során Filipp Filippovics végleg elnyerte az istenség címet. A kutya

hátsó lábára állt, és Filipp Filippovics zakóját rágcsálta; a kutya kitanulta Filipp Filippovics csengetését, a két zengő, de szaggaftott gazdis csengetést, és ugatva szaladt, hogy fogadja őt az előszobában. A gazdi belépett, sötétbarna rókabundáján millió hópehely csillogott, mandarin, szivar, kölni, citrom, benzin, parfüm és posztó illatát árasztotta, a hangja pedig, mintha szócából jönne, betöltötte az egész lakást.

– Miért tépted szét a baglyot, te disznó? Bántott téged? Azt kérdeztem, bántott? Miért törted össze Mecsnyikov professzort?

– Filipp Filippovics, legalább egyszer jól el kéne verni egy bottal – mondta felháborodottan Zina –, különben teljesen elkanászodik. Nézze csak meg, mit csinált a kalucsnijával.

– Senkit sem szabad verni – jelentette ki izgatottan Filipp Filippovics –, ezt jegyezd meg egyszer és mindenkorra. Emberre és állatra egyaránt csak meggyőzéssel lehet hatni. Adtatok neki húst ma?

– Istenkém, hiszen fölزابálta az egész házat. Minek kérdezi, Filipp Filippovics? Csodálom, hogy nem pukkan szét.

– Vájlék egészségére... Mit ártott neked az a bagoly, te huligán?

– Ú-ú! – nyűszített a kutya hízelkedve, és lábait kicsavarva a hasán csúszott.

Azután a grabancánál fogva nagy zajjal bevonszolták a fogadószobán keresztül a dolgozóba. A kutya vonított, vicsorított, beleakaszkodott a szőnyegbe, a hátsó felén csúszott, mint a cirkusban. A dolgozószoba közepén lévő szőnyegen ott feküdt az üvegszemű bagoly, felnyitott hasából naftalinszagú piros rongyok lógtak ki. Az asztalon egy ripityára tört arckép hevert.

– Szándékosan hagytam itt, hogy gyönyörködhesen benne – jelentette lehangoltan Zina –, még az asztalra is felugrott a gazember! Én meg elkaptam a farkát! Még magamhoz sem tudtam térni, már szétszedte a baglyot. Üsse bele az orrát, Filipp Filippovics, hogy megtudja, mi az: tárgyakat rongálni.

És elkezdődött az üvöltés. A kutya hiába lapult a szőnyeghez; odavonszolták, hogy beleüssék az orrát a bagolyba. Eközben könnyekre fakadt, s ezt gondolta: „Verjete meg, csak ne kergessetek el a lakásból.”

– A baglyot még ma elküldeni az állatkitömőhöz. Azonkívül itt van nyolc rubel, és tizenhat kopek villamosra, eridj el Murhoz, és vegyél jó nyakörvet láncsal.

Másnap felkapcsolták a kutyára a széles, csillogó nyakörvet. Az első pillanatban, amikor a tükörbe nézett nagyon elszomorodott, behúzta a farkát, elvonult a fürdőszobába, és azon törte a fejét, hogy szakíthatná le a láda vagy a szekrény segítségével. De hamarosan megértette, hogy egyszerűen ostoba. Zina levitte sétálni a láncon az Obuhov utcába. A kutya úgy ment, mint egy letartóztatott, égett a szégyentől, de mire végighaladtak a Precsisztyenkán Krisztus templomáig, pontosan megértette, mit jelent az életében a póráz. A szembejövő kutyák szeméből vad irigységet lehetett kiolvasni, a Mjortvij utcánál pedig egy magas, levágott farkú kuvasz „úri disznónak” és „talpnyalónak” ugatta. Amikor átmentek a villamossínen, a rendőr elégedetten és tisztelettel nézett a pórázra, és amikor hazaértek, akkor történt a legvalószínűtlenebb dolog: Fjodor, a portás saját kezűleg nyitotta ki a főbejáratot, beengedte Gömböcöt, és közben megjegyezte Zinának:

– No nézd csak, micsoda bozontosat szerzett be Filipp Filippovics. És milyen jó húsban van.

– Még szép, mikor hat helyett zabál – világosította föl a hidegtől kipirult és szép Zina.

„A póráz olyan, mint az aktatáska” – szellemeskedett magában a kutya, és a farát riszálva úgy ment fel az emeletre, mint egy uraság.

Miután felismerte a póráz előnyeit, a kutya lefolytatta első vizitjét abban a legfőbb paradicsomi részlegben, ahová eddig szigorúan tilos volt bemennie – nevezetesen Darja Petrovnának, a szakácsnőnek a birodalmába. Az egész lakás nem ért annyit, mint Darja birodalmából kétarasnyi. A fekete, fölül kicsempézett tűzhelyen egész nap ropogott és tombolt a tűz. A sütő recsegett. A bíborszínű oszlopok között örök tüzes kínban, csillapíthatatlan szenvedéllyel égett Darja Petrovna arca. Fénylett és izzadt. Fülére fésült divatos frizurájában és világos kontyában huszonkét hamis briliáns tündökölt. A fal mentén körben aranyfazekak lógtak a szögeken. Az egész konyha illatozva dübörgött, a sok letakart edény fűtyült és fortyogott...

– Kifelé! – visított Darja Petrovna –, kifelé, te kóbor zsebtolvaj! Csak te hiányoztál innen! Majd adok én neked a piszkavassal!

„Miért? Mit gorombáskodsz? – hunyorgott a kutya hízelegve. – Már hogy lennék zsebtolvaj? Nem látja a pórázot?” és pofáját az ajtónyílásba dugva kioldalgott az ajtón.

A Gömböc kutjának volt valamiféle titkos módszere az emberek meghódítására. Két nap múlva már a szeneskosár mellett feküdt, onnan nézte, hogyan dolgozik Darja Petrovna. Egy vékony, éles késsel levágta a védtelen császármadarak fejét és lábát, azután, mint egy dühödt hóhér, lehúzta a csontról a puha húst, tyúkok belét szaggatta ki, és valamit megforgatott a húsdarálóban. Ezalatt Gömböc a madárfejeket marcangolta. Egy tejjel teli tálból Darja Petrovna ázott zsemledarabokat vett ki, összekeverte egy deszkán a darált hússal, leöntötte tejszínnel, megsózta és apró pogácsákat formázott. A tűzhely úgy zúgott, mintha tűzvész volna, a serpenyő morgott, buborékokat vetett és ugrált. A tűzhely ajtaja nagy robajjal kicsapódott, és felfedte azt a szörnyű poklot, ahol a láng tombolt és vöröslött.

Estefelé kialudt a kőtorok, a konyha ablakában a kis fehér függöny felett ott ragyogott a sűrű és tekintélyes precisztyenkai éjszaka magányos csillaga. A konyha padlója nedves volt, a fazekak titokzatosan és tompán fénylettek, az asztalon tűzoltósíkok hevert. Gömböc a meleg tűzhelynél feküdt, mint oroszlán a kapuban, és a kíváncsiságtól egyik fülét feltartva figyelte, hogy egy fekete bajszos, széles bőrvet viselő, felhevült ember Darja Petrovnát ölelgeti a félig behajtott ajtó mögött, Zina és Darja Petrovna szobájában. Darja Petrovna arca kintől és szenvedélytől égett, kivéve holtfehérre púderezett orrát. A fénycsík a fekete bajszos fényképére esett, amelyről húsvéti rózsakoszorú csüngött alá.

– De rám ragadtál, akár egy démon – dörmögte a félhomályban Darja Petrovna. – Hagyj békén! Zina mindjárt itt lesz. Mi az, csak nem fiatalítottak meg téged is?

– Nincs nekünk arra szükségünk – mondta rekedten a fekete bajszos, és alig bírt magával. – Hogy maga milyen tüzes!

Esténként a precisztyenkai csillag eltűnt a nehéz függönyök mögött, és ha a Nagy Színházban nem adták az *Aidát*, és nem ülésezett az Összoroszsországi Sebésztársaság, akkor az istenség a dolgozószobájában lévő mély karosszékekben helyezkedett el. A mennyezeten nem égtek a lámpák. Csak egy zöld asztali lámpa világított. Gömböc a szőnyegen feküdt az árnyékban, és szünet nélkül szörnyű dolgokat látott. Undorítóan csípős és zavaros ragacsban emberi agyvelők úszkáltak üvegedényekben. Az istenség könyékig feltúrta ingujját, vörössárga gumikesztyűt húzott, és csúszós, tömpe ujjai a tekervények között matattak. Az istenség időnként egy kicsi, fényes késsel fegyverkezett fel, és csendben vagdosta a rugalmas sárga agyvelőket.

– „A Nílus szent partjaihoz” – dúdolta halkán az istenség, beharapta ajkát, és a Nagy Színház arany belsejét idézte fel magában. Ebben az órában melegedtek fel legjobban a fűtőtestek. A meleg fölszállt a mennyezetig, onnét pedig szétterjedt az egész szobában, a kutya szőrében mozogni kezdett az utolsó bolha, amelyet Filipp Filippovics még nem kefélt ki saját kezűleg, de percei már meg voltak számlálva. A szőnyegek letompították a lakás hangjait. Azután messze megzörrent a bejárati ajtó.

„Zinka moziba ment – gondolta a kutya –, és amint hazajön, minden bizonnyal vacsorázni fogunk. Azt hiszem, ma borjúszelet lesz.”

*

Azon a szörnyű napon Gömböcbe már reggel belehasított holmi előérzet. Emiatt hirtelen felnyűszített, és a reggelijét – egy fél csésze zabkását és a maradék báránycsontot – teljesen étvágytalanul ette meg. Unatkozva átsétált a fogadószobába, és egy kicsit rávonított a saját tükörképére. De azt követően, hogy Zina levitte sétálni a bulvárra, szokványosan telt a nap. Rendelés nem volt, mégpedig azért, mert – mint ismeretes – keddenként nincs rendelés. Az istenség a dolgozószobában ült, és az asztalán színes képekkel illusztrált súlyos könyveket teregetett szét. A vacsorát várták. A kutyát kissé felélénkítette az a gondolat, hogy a második fogás pulyka lesz, amint ezt pontosan megtudta a konyhában. Amikor végigment az előszobán, meghallotta, hogy Filipp Filippovics dolgozószobájában kellemetlen hangon váratlanul megcsörren a telefon. Filipp Filippovics felvette a kagylót, belehallgatott, és hirtelen izgalomba jött.

– Nagyszerű – hallatszott a hangja –, azonnal hozza, azonnal!

Sürgölődni kezdett, csöngetett, és a belépő Zinának elrendelte, hogy sürgősen tálaljon.

– Vacsora! Vacsora! Vacsora!

Az ebédlőben rögvest tányércsörgés kezdődött, Zina futkosott, a konyhából Darja Petrovna zsémbelődése hallatszott, hogy nincs még kész a pulyka. A kutya megint nyugtalanságot érzett.

„Nem szeretem a felfordulást a lakásban” – töprengett... És még végig sem gondolta, amikor a felfordulás még kellemetlenebb jelleget öltött. Ez főleg az egykor megharapott Bormental doktor megjelenésének volt köszönhető, aki egy búzló bőröndöt hozott magával, és anélkül, hogy levetkőzött volna, berontott vele a folyosón át a vizsgálóba. Filipp Filippovics otthagyt a kávéját, ami korábban sohasem fordult elő, és kirohant, hogy fogadja Bormental doktort, ami szintén nem volt szokása.

– Mikor halt meg?! – kiabálta.

– Három órája – vágta rá Bormental doktor, és le sem vette havas sapkáját, úgy nyitotta ki a bőröndöt.

„Ki halt meg? – gondolta komoran és elégedetlenül a kutya, és a lábuk közé fúrta magát. – Ki nem állhatom, amikor kapkodnak.”

– Ne lábatlankodj itt! Gyerünk, gyerünk, gyerünk! – kiáltotta Filipp Filippovics minden irányba, és az összes csengőt megnyomta, legalábbis a kutyának úgy tűnt. Berohant Zina. – Zina! Darja Petrovna menjen a telefonhoz üzenetet jegyezni, senkit nem fogadunk! Rád szükség van. Bormental doktor, könyörgöm, gyorsabban, gyorsabban, gyorsabban!

„Nem tetszik nekem ez, nem tetszik... – a kutya sértődötten elkomorodott, és kószálni kezdett a lakásban, a kavarodás pedig a vizsgálóban összpontosult. Zina váratlanul halotti lepelre emlékeztető köpenyben jelent meg, s a vizsgálóból a konyhába futkosott meg vissza.

„Talán kimegyek, eszem valamit. A fene se törődik velük” – határozott a kutya, de hirtelen meglepetés érte.

– Gömböc nem ehet semmit – dörgött az utasítás a vizsgálóból.

– Ki tudja azt megakadályozni...

– Bezárni!

Gömböcöt becsalták a fürdőszobába, s rázárták az ajtót.

„Szemtelenség – gondolta Gömböc a fürdőszoba félhomályában üldögélve –, micsoda ostobaság...”

Körülbelül negyedórát töltött a fürdőszobában különös lelkiállapotban – hol dühös volt, hol nagyon lehangolt. Minden olyan unalmasnak és zavarosnak tűnt...

„Na jó, megnézheti holnap a kalucsniját, igen tisztelt Filipp Filippovics – gondolta –, már úgyis kénytelen volt két pár újat vásárolni, most majd vesz egy harmadikat. Hogy máskor ne zárjon be kutyákat.”

De hirtelen elmúltak a dühös gondolatok. Valahogy váratlanul és egész világosan eszébe jutott kora ifjúsága – a végtelen, napos udvar a Preobrazsenszkij-kapunál, a palackokban a nap-szilánkok, a törött téglák, a szabad kóbor kutyák.

„Nem, ugyan már, nem mész te el innen semmilyen szabad életbe, minek is hazudnánk – búslakodott a kutya szipogva –, megszoktál itt. Uri kutya vagyok, intelligens lény, megismertem a jobb életet. Aztán meg mi az a szabadság? Káprázat, füst, fikció... Ezeknek a szerencsétlen demokratáknak a lázálma.”

Azután a fürdőszoba félhomálya kezdett félelmetes lenni, felvonított, az ajtóra vetette magát, és kaparni kezdte.

– Ú-ú-ú! visszhangzott a lakásban, mintha hordóba vonított volna.

„Megint szétszedem a baglyot” – gondolta a kutya dühösen, de erőtlenül. Azután elgyengült, lefeküdt, és amikor felkelt, a szőre égnek állt a hátán: úgy rémlett neki, hogy undok farkas-szemek nézik.

A kínok tetőpontján kinyílt az ajtó. A kutya kiment, megrázta magát, és komoran a konyha felé indult, de Zina a nyakörvénel fogva állhatatosan vonszolni kezdte a vizsgáló felé. A kutya hátán végigfutott a hideg.

„Miért kellek nekik? – gondolta gyanakodva. – Az oldalam begyógyult, semmit sem értek.”

A lábát megfeszítve csúszott a parkettán, így érkezett meg a vizsgálóba. Megdöbentette a sosem látott kivilágítás. A mennyezet alatt egy fehér gömb úgy fénylett, hogy belefájdult a szeme. A fehér ragyogásban egy áldozatot bemutató pap állt, és félhangon a Nílus szent partjairól dúdolt. Csak a bizonytalan szagról lehetett megtudni, hogy ez Filipp Filippovics. Kopaszra nyírt fejét fehér sapka takarta el, amely a pátriárkák süvegére emlékeztetett; az istenség tetőtől talpig fehérbe volt öltözve, és erre a fehérségre, mint egy stólat, keskeny gumiköpenyt húzott. A kezén fekete kesztyű volt.

A harapásos is süvegben volt. A hosszú asztalt kinyitották, és mellé húztak egy kisebb, csillogó lábú, négyszögletes asztalkát is.

A kutya az összes itt lévő dolog közül legjobban a harapásost gyűlölte, és legjobban azért, ahogy ma nézett. Máskor bátran és egyenesen nézett, ma viszont oldalvást, csak hogy elkerülje a kutya tekintetét. Ma feszülten és hamisan nézett, és a szeme mélyén valami rossz, aljas dolog rejtett, ha éppen nem egy egész bűntény. A kutya súlyosan és ködösen nézett rá, aztán elvonult a sarokba.

– Zina, a pórázt – szólt halkan Filipp Filippovics –, csak fel ne izgasd.

Zina tekintete egy pillanat alatt ugyanolyan visszataszító lett, mint a harapásosé. Odament a kutyaához, és szemlátomást képmutatóan megsimogatta. A kutya bánatosan és megvetéssel nézett rá.

„Mit lehet tenni... ti hárman vagytok. Ha akartok, úgyis elkaptok. Szégyelljétek magatokat...! Legalább tudnám, mit fogtok velem csinálni...”

Zina lecsatolta a nyakörvet, a kutya megrázta a fejét és prüsszentett. A harapásos termett előtte, és undorító, émelyítő szag áradt belőle.

„Fúj, micsoda undokság... Mitől émelygek így, mitől félek?” – gondolta a kutya, és hátrahőkölt.

– Gyorsabban, doktor! – kiáltotta türelmetlenül Filipp Filippovics.

Átható, édes szag terjengett. A harapásos, aki le nem vette a kutyaról alattomosan figyelő tekintetét, jobb kezét előhúzta a háta mögül, és gyorsan a kutya orra alá dugott egy nedves vattacsomót. Gömböc meghökkent, enyhén szédülni kezdett, de még hátra tudott ugrani. A harapásos utána szökkent, s hirtelen egész pofáját elfedte a vattával. A kutya lélegzete azonnal elakadt, de újból sikerült elmenekülnie. „Gonosztevő” – futott át az agyán. – Miért? Ám még egyszer elfedték az arcát. Ekkor a vizsgáló közepén váratlanul egy tó bukkant fel, és rajta túlvilági, sohasem látott, rózsaszínű kutyák csónakáztak nagy vidáman. A lába megroggyant, eltűnt belőle a csont.

– Az asztalra! – kongott valahol vidáman Filipp Filippovics hangja, és elhúzott a narancssárga sugarakban. A rémület eltűnt, öröm váltotta fel. Az elalvó kutya vagy két másodpercig szerette a harapásost. Majd az egész világ tótágast állt, és egy kellemes, hűvös kezet érzett a hasa alatt. Aztán semmit.

IV.

A Gömböc kutya a keskeny műtőasztalon feküdt kiterülve, feje tehetetlenül oda-odaverődött a fehér viaszosvászon párnához. A hasát már lekopaszították, és Bormental doktor most épp a fejét nyírta, sietve belevágott a géppel a szőrébe, és eközben nehezen lélegzett. Filipp Filippovics tenyerével az asztal szélére támaszkodott, szeme ugyanúgy csillogott, mint szemüvegének aranykerete, figyelte a procedúrát, és izgatottan beszélt.

– Ivan Arnoldovics, a legfontosabb mozzanat az, amikor belevágok a töröknyeregbe. Abban a szempillantásban adja oda, kérem, a nyűlványt, és rögtön varrni! Ha elkezd nekem vérezni, időt veszünk, és a kutyát is elveszítjük. Mellesleg, neki nincs semmi esélye. – Szemét összehúзва elhallgatott, belenézett a kutya szemébe, amely mintha gunyorosan félig nyitva lett volna, és hozzátette: – Tudja, azért sajnálom. Képzelve, megszoktam.

Kezét eközben fel-felemelte, mintha megáldotta volna a szerencsétlen Gömböc kutyát a nagy tett előtt. Igyekezett, hogy egyetlen porszem se szálljon a fekete gumira.

A lenyírt szőr alól előderengett a kutya fehéres bőre, Bormental félredobta a hajnyíró gépet, és borotvával fegyverkezett föl. Beszappanozta a tehetetlen kis fejet, és borotválni kezdte. A borotva erősen sercegett, helyenként vér serkent ki. Miután leborotválta, benzines vattával letörölte, aztán széthúzta a kutya lemeztelenített hasát, és lihegve így szólt: „Kész.”

Zina kinyitotta a mosdókagyló feletti csapot, és Bormental doktor odarohant kezét mosni. Zina egy üvegcséből alkoholt öntött az orvos kezére.

– Elmehek, Filipp Filippovics? – kérdezte Zina, félénken sandítva a kutya kopasz fejére.

– Elmehetsz.

Zina eltűnt. Bormental tovább sürgölődött. Könnyű gézlapokkal bugyolálta be Gömböc fejét, és a párnán egy sosem látott tar kutyakoponya, egy furcsa szakállas pofa feküdt.

S ekkor megmozdult az áldozatot bemutató pap. Kiegyenesedett, ránézett a kopasz kutyafejre, és így szólt:

– No, Isten nevében. Kést.

Bormental az asztalon lévő halomból kiemelt egy kis hasas kést, és odaadta a papnak. Azután ugyanolyan fekete kesztyűt húzott, mint a pap.

– Alszik? – kérdezte Filipp Filippovics.

– Alszik.

Filipp Filippovics összeszorította a fogát, szemében éles, szúrós fény villant fel, meglendítette a kést, és biztos kézzel egy hosszú vágást ejtett Gömböc hasán. A bőr azonnal szétnyílt, és szétspriccelt belőle a vér. Bormental mohón rávetette magát a sebre, és gézdarabokkal összenyomta, aztán cukorfogókra emlékeztető apró csipeszekkel elszorította a széleit, és a seb megszáradt. Bormental homloka gyöngyözött. Filipp Filippovics másodszor meglendítette a kést, és immár ketten szaggatták Gömböc testét kampókkal, ollókkal és horgokkal. Rózsaszín és sárga, véres harmatot gyöngyöző szövetek bukkantak elő. Filipp Filippovics megforgatta kését a testben, aztán felkiáltott: „Ollót!”

A műszer úgy villant meg a harapásos kezében, mint egy bűvészábrában. Filipp Filippovics a mélybe hatolt, és néhány csavarintással kirántotta Gömböc testéből az ivarmirigyeket meg valamiféle cafatokat. Bormental, aki a buzgóságtól és az izgalomtól csuromvizes volt, odarohant egy üveghez, és más, nedves, petyhüdt ivarmirigyeket vett ki belőle. A professzor és asszisztense kezében kurta, nedves húrok ugráltak és tekeregtek. A görbe tűk csattogtak a tűfogókban. Gömböcbe új ivarmirigyeket varrtak. A pap elhúzódott a sebtől, beletömött egy csomó gézt, és utasításokat adott:

– Doktor, azonnal varrja össze a bőrt – aztán felpillantott a fehér, kerek falióra.

– Tizennégy percre csináltuk – szűrte a szót a fogai közt Bormental, és a görbe tűt belevájta a fonnyadt bőrbe. Úgy izgultak mind a ketten, mint a kapkodó gyilkosok.

– Kést! – kiáltotta Filipp Filippovics.

A kés mintha magától ugrott volna a kezébe. Filipp Filippovics arca pedig félelmetes lett. Kivicsorította arany- és porcelánkoronáit, és egyetlen mozdulattal véres koszorút húzott Gömböc fejére. A borostás bőrt hátravetette, mint egy skalpot. Felfedték a koponyacsontot. Filipp Filippovics felkiáltott:

– Fúrót!

Bormental átnyújtotta neki a csillogó csontfúrót. Filipp Filippovics az ajkát harapdálva kezdett mesterkedni a fúróval, és apró lyukacsákat fűrt Gömböc fejébe – egymástól egy centi távolságra úgy, hogy azok körbefutottak az egész koponyán. Egy-egy lyukra legfeljebb öt másodpercet szánt. Aztán az első lyukba beledugott egy valószínűtlen fazonú fűrészt, és fűrészelni kezdett, ahogy a női kézimunkadobozokat szokás. A koponya halkán nyikorgott és remegett. Úgy három perc múlva leemelték Gömböc koponyájának a tetejét.

Akkor napvilágra került Gömböc agya – a kékes erekkel hálózott, vöröses foltokkal borított szürke kupola. Filipp Filippovics az ollóval belevágott a hártyába, és feltárta. Egyszer vékony sugárban kispriccelt a vér, kis híján a professzor szemébe ment, és bepetytyezte a süvegét. Bormental doktor tigrisként ugrott oda a torziós csipesszel, hogy elszorítsa. Bormentalról patakokban ömlött a veríték, az arca duzzadt és foltos lett. Szeme ide-oda ugrált a professzor keze és a műszeres asztalkán lévő tálca között. Filipp Filippovics pedig egyenesen félelmetes volt. Az orrából rekedtes hangok törtek elő, fogait egészen a foghúsig látni lehetett. Lehántotta az agyhártyát, és még mélyebbre hatolt a felnyitott kehelyből kihúzta az agyféltekét. Eközben Bormental egyre sápadtabb lett, fél kézzel átfogta Gömböc mellkasát, és rekedtesen mondta.

– A pulzus rohamosan esik...

Filipp Filippovics vadállatként nézett rá, kaffogott valamit, és még mélyebbre vágta magát. Bormental feltört egy üvegampullácskát, tartalmát felszívta egy fecskendőbe, azt pedig alattomosan beleszúrta Gömböc szíve tájékába.

– Közeledek a töröknyereghez – vicsorgott Filipp Filippovics, és iszamós, véres kesztyűjével kiemelte Gömböc fejéből a szürkéssárga agyat. Egy pillantást vetett Gömböc pofájára, és Bormental doktor azonnal feltört egy másik ampullát, és a sárga folyadékot felszívta egy hosszú fecskendőbe.

– A szívbe? – kérdezte félénken.

– Mit kérdezzet? – üvöltött dühösen a professzor –, úgyis már minimum ötször kimúlt. Adja be! – Az arca közben olyan lett, mint egy átszellemült útonállóé.

A doktor lendületből, de könnyedén szúrta a tűt a kutya szívébe.

– Él, de épp hogy – suttogta félénken.

– Most nincs idő gondolkodni: él, nem él – horkantotta a félelmetes Filipp Filippovics –, a töröknyeregben vagyok. Úgyis kimúlik... hogy az a... „A szent Nílus partjaihoz...” Adja a nyúlványt!

Bormental odaadott neki egy üveget, amelyben cérnán egy fehér gombolyag lebegett valamilyen folyadékban. Egyik kezével – „Nincs még ilyen Európában... isten bizony!” – gondolta Bormental homályosan. Filipp Filippovics kivette a lebegő gombolyagot, és az ollóval, amelyet a másik kezében tartott, kivágott ott a mélyben, valahol a szétfeszített féltekék között egy másik ugyanolyat. Gömböc gombolyagját kidobta egy tányérra, az újat pedig betette az agyba a cérnával együtt, és tömpe ujjával, amelyek egyszerre csodával határos módon vékonyak és hajlékonyak lettek, sikerült neki egy borostyánszínű szállal ügyesen körbekötni. Ezután kidobott a fejből valami feszítőeszközt, egy csipeszt, az agyat visszatette a csontkehelybe, hátraugrott, és most már nyugodtabban kérdezte:

– Persze kimúlt, mi?

– Alig tapintható pulzus – felelte Bormental.

– Még adrenalin.

A professzor a hártával betakarta az agyat, a lefűrészelt tetőt pontosan visszaigazította, ráhúzta a skalpot, és felüvöltött:

– Varrja!

Bormental öt perc alatt bevarrta a fejet, közben eltört három tűt.

És íme, a párnán, a vérrel festett háttér előtt megjelent Gömböc élettelen, fehér pofája, fején a kör alakú sebbel. Ekkor Filipp Filippovics végleg visszavonult, mint egy jóllakott vámpír; egyik kesztyűjét lerántotta, egy felhőnyi nedves hintőport szórva ki belőle, a másikat szétszakította, a padlóra hajította, és megnyomta a falon lévő csengő gombját. Zina jelent meg a küszöbön, de elfordította a fejét, hogy ne lássa Gömböcöt és a vért. A pap krétafehér kezével levetette véres süvegét, és ezt kiáltotta:

– Azonnal adj egy cigarettát, Zina! Tiszta fehérműt és fürdőt!

Állát az asztal szélére fektette, két ujjal felhúzta a kutya jobb szemhéját, belenézett a láthatólag kihunyó szembe, és így szólt:

– A mindenit neki! Nem döglött meg. De úgyis megdöglök. Hej, Bormental doktor, sajnálom a kutyát, kedves volt, bár azért ravasz is.

V. *BORMENTAL DOKTOR NAPLÓJÁBÓL*

Vékony, nagyalakú füzet. Bormental doktor kézírásával teleírva. Az első két oldal rendes, tiszta és pontos, a továbbiakban szétszórta, izgatott, sok pacával.

1924. december 22. Hétfő

Kórtörténet.

Két év körüli laboratóriumi kutya. Hím. Fajtája: kuvasz. Neve: Gömböc. Szőrzete ritka, csomós, barnás, világosabb foltokkal. Forraltejszínű farok. Jobb oldalán begyógyult égési sebek. Táplálkozása a professzorhoz kerülése előtt: rossz, egyhetes tartózkodás után: igen jól táplált. Súly 8 kg. (*Felkiáltójel*) – Szív, tüdő, gyomor, testhőmérséklet...

December 23. este 8.30-kor Preobrazsenszkij professzor Európában első ízben hajtotta végre a következő műtétet: kloroformos altatás mellett eltávolította Gömböc ivarmirigyeit, és a helyére hímvivarmirigyeket ültetett be a függelékekkel és az ondóvezetékkel egyetemben, amelyeket egy, a műtét előtt 4 óra 4 perccel elhalálozott 28 éves férfitől vett, és amelyeket fertőtlenített kémiai oldatban tartósított.

Rögtön ezt követően, a koponyatető meglékelése után eltávolítottuk az agyfüggelék, a hipofízist, és a helyébe a fent említett férfitől származó emberi hipofízist ültettük.

8 köbcenti kloroformot használtunk fel, 1 kámfor és 2 adrenalininjekciót adtunk be a szívbe.

A műtét célja: Preobrazsenszkij professzor kísérletének végrehajtása, azaz a hipofízis és az ivarmirigyek kombinált átültetése azzal a céllal, hogy tisztázzuk a hipofízis akklimatizálódásának kérdését, és a továbbiakban ennek hatását az emberi szervezet megfiatalítására.

A műtétet F. F. Preobrazsenszkij professzor végezte.

Asszisztált: I. A. Bormental doktor.

A műtét utáni éjszakán: ismétlődő baljós pulzuscsökkenés. Exitus várható. Hatalmas dózis kámforinjekció Preobrazsenszkij utasítására.

December 24. Reggel – javulás. A légzésszám kétszeresére nőtt, testhőmérséklet 42 fok. Kámfor, koffein a bőr alá.

December 25. Ismét rosszabbodás. Alig tapintható pulzus, a végtagok hűvösek, a pupilla nem reagál. Adrenalin a szívbe, Preobrazsenszkij utasítására kámfor, vénás infúzió.

December 26. Némi javulás. Pulzus 180, légzés 92, hőmérséklet 41. Kámfor, táplálék csövön keresztül.

December 27. Pulzus 152, légzés 50, hőmérséklet 39,8, a pupillák reagálnak. Kámfor a bőr alá.

December 28. Jelentős javulás. Délben hirtelen előnti a veríték, hőmérséklet 37,0. Műtési sebek ugyanolyan állapotban. Kötőzés. Étvágy jelentkezik. Folyékony táplálék.

December 29. Váratlanul a test két oldalán és a homlokon szőrzethullás tapasztalható. Konzultációra meghívtuk: Vaszilij Vasziljevics Bundarjovot, a Bőrgyógyászati Klinika professzorát, valamint a Moszkvai Állatorvosi Mintaintézet igazgatóját. Véleményük szerint az esetnek nincs leírása az irodalomban. Diagnózist nem állítottak fel. Testhőmérséklet normális.

(Ceruzafeljegyzés)

Este felhangzott az első ugatás (8 óra 15 perc). Figyelmet érdemel a hangszín megváltozása, a tónus mélyülése. Az ugatás „vau-vau” helyett „a-o” szótagoknak hangzik. Nyögésre emlékeztet.

December 30. A szőrzet hullása általános kopaszodás jellegét öltötte. A mérés váratlan eredménnyel járt: súlya 30 kg a csontok hosszának megnövekedése miatt. A kutya változatlanul fekszik.

December 31. Kolosszális étvágy.

(Paca a füzetben. A paca után kapkodó írás)

12 óra 12 perckor a kutya tagoltan ezt ugatta: A-b-i-r.

(A füzetben hely kihagyva, aztán nyilvánvalóan az izgalom miatt tévedésből ez áll):

December 1. *(Áthúзва, kijavítva)* 1925. január 1. Reggel lefénnyképeztük. Boldogan ugatja, hogy „Abir”, hangosan és örömmel ismétli ezt a szót. Délután háromkor *(óriási betűkkel)* felnevetett, amitől Zina, a szobalány elájult. Este egymás után 8-szor ejtette ki azt a szót, hogy „Abirvalg”, „Abir”.

(Ceruzával, ferde betűkkel) A professzor megfejtette az „Abirvalg” szót, ami azt jelenti „Glavriba”... Valami hajmeresz...

Január 2. Lefénnyképeztük magnéziumfénynél, ahogy mosolygott. Felkelt az ágyról, és biztosan állt a hátsó lábán fél óráig. Majdnem olyan magas, mint én.

(Betétlap a füzetben)

Az orosz tudományt majdnem súlyos veszteség érte.

F. F. Preobrazsenszkij professzor kórtörténete: 1 óra 13 perckor Preobrazsenszkij professzor elájult. Esés közben beverte a fejét a szék sarkába. Valeriána-tinktúra.

Zina és az én jelenlétemben a kutya (persze ha egyáltalán kutyának lehet nevezni) Preobrazsenszkij professzor anyját szidta.

(Kihagyás a feljegyzésekben)

Január 6. *(Hol ceruzával, hol lila tintával)*

Azt követően, hogy ma levált a farka, teljesen tagoltan kiejtette azt a szót, hogy „söröző”. A fonográf működik. Az ördög tudja, mi ez.

Kezdek megzavarodni.

A professzor beszüntette a rendelőt. Délután öttől a vizsgálóból, ahol ez a lény járkal, útszéli káromkodásokat és a „még egy rundót” szavakat lehet tisztán hallani.

Január 7. Nagyon sok szót mond már: „Fiákeres”, „Megtelt”, „Esti újság”. „Gyerekek a legjobb ajándék” és az összes szitkozódást, ami csak létezik az orosz nyelvben.

A külseje furcsa. Szőrzet csak a fején, az állán és a mellén maradt. Egyébként csupasz, a bőre petyhüdt. Ami a nemi szerveket illeti – kialakulóban lévő férfi. Koponyája lényegesen megnőtt. Homloka ferde és alacsony.

Isten bizony, megbolondulok.

Filipp Filippovics még mindig rosszul érzi magát. A megfigyelések zömét én végzem. (Fonográf, fényképek.)

A városban pletykák terjedtek el.

Számtalan következmény. Ma délben az utcát előzőnlőtték mindenféle naplopók és vén-asszonyok. A báméskodók még most is az ablak alatt állnak. A reggeli lapokban egy különös kommentár jelent meg. „Az Obuhov utcai Mars-lakóról elterjedt mendemondáknak semmi alapjuk sincs. A pletykát a szuharjovkai kereskedők terjesztik, akiket szigorúan meg fognak büntetni.” – Hogyhogy Mars-lakó? Hiszen ez agyém.

Még jobb az „Esti”-ben – azt írják, hogy egy hegedülő gyerek született. Még rajz is van – egy hegedű és az én fényképem, alatta pedig a felirat: „Preobrazsenszkij professzor, aki a császármetszést végezte az anyán.” Ez valami leírhatatlan... Új szót mond: „rendőr”.

Kiderült, hogy Darja Mihajlovna szerelmes volt belém, és elcsente a fényképemet. Filipp Filippovics albumából. Azután, hogy elkergettem a riportereket, az egyik bejutott a konyhába stb.

Hogy mi folyik rendelési időben! Ma 82 hívás volt. A telefont kikapcsoltuk. A gyermektelen hölgyek megbolondultak, és özönlének...

A lakóbizottság teljes létszámban, Svonder vezetésével. Hogy miért, maguk sem tudják.

Január 8. Késő este felállítottuk a diagnózist. Filipp Filippovics, mint valódi tudós, beismerte a hibáját – a hipofízis átültetése nem megfiatalodáshoz vezet, hanem teljes *emberré váláshoz* (*háromszor aláhúzva*). Ettől az ő bámulatos és fantasztikus felfedezése semmivel sem lett kisebb.

A lény ma első ízben járt körbe a lakásban. Nevetett a folyosói lámpán. Aztán Filipp Filippovics és az én kíséretemben a dolgozószobába ment. Biztosan áll a hátsó lábán (*a „hátsó” kihúzva*), és egy alacsony növésű, rossz testalkatú férfi benyomását kelti.

A dolgozószobában nevetett. A mosolya kellemetlen és mesterkéltné. Aztán megvakarta a tarkóját, körülnézett, és egy új, tisztán kiejtett szót jegyeztem fel: „burzsujok”. Káromkodott. Káromkodása módszeres, folyamatos és szemmel láthatóan teljesen értelmetlen. Egy kissé fonográfjellege van: mintha ez a lény az összes korábban hallott szitkozódást automatikusan, tudat alatt összegyűjtötte volna az agyában, és most csőstül bőfögi vissza. Egyébként vigyen el az ördög, nem vagyok én pszichiáter.

Filipp Filippovicsra a káromkodás valamilyen okból különösen nyomasztó hatással van. Vannak pillanatok, amikor abbahagyja az új jelenségek tartózkodó és hideg megfigyelését, és mintha elveszítené a türelmét. Például a káromkodás közben egyszer csak ezt kiáltotta:

– Hagyd abba!

Semmilyen hatása sem volt.

A dolgozószobai séta után Gömböcöt közös erővel betuszkoltuk a vizsgálóba.

Ezután Filipp Filippovicsal tanácskozást tartottunk. Bevallom, először láttam határozatlan-nak ezt a magabiztos és csodálatosan okos embert. Szokása szerint dúdolgatva megkérdezte: „Hát akkor most mitévők legyünk?” És maga adott választ, szó szerint így: „Moszkva-konfekció, igen... Sevillától Granadáig. Moszkvakonfekció, kedves doktor...” Egy kukkot sem értettem. Megmagyarázta: „Megkérem, Ivan Arnoldovics, vegyen neki fehérneműt, nadrágot és zakót.”

Január 9. A szókincse (átlagosan) minden öt percben új szóval gazdagodik, sőt ma reggel óta kifejezésekkel is. Úgy tűnik, ezek megfagytak a tudatában, most pedig felolvadnak és kijönnek. A kijött szó használatban marad. Tegnap este óta a fonográf ezt vette föl: „ne lökdösődj”, „csirkefogó”, „szállj le a lépcsőről”, „majd én megmutatom neked”, „Amerika beismeri”, „primuszfőző”.

Január 10. Az öltöztetés megtörtént. Az atlétatrikót szívesen engedte, hogy feladjuk rá, még vidáman nevetgált is. Az alsónadrág felvételét megtagadta, rekedt kiáltásokkal tiltakozott: „Csak szép sorban, kurafiak, csak szép sorban” Felöltöztettük. A zokni nagy neki.

(A füzetben vázlatos rajzok, minden jel szerint azt ábrázolják, hogyan válik a kutyaláb emberivé.)

Hosszabbodik a lábfejsont hátsó fele. Az ujjak nyúlnak. Körmök.

A mellékhelyiség látogatásának ismételt, rendszeres tanítása. A személyzet teljesen levert.

Meg kell jegyezni, hogy a lénynek jó a felfogása. A dolog jól halad.

Január 11. Teljesen megbékélt a nadrággal. Hosszú, tréfás mondatot mondott: „Csíkos a gatyád – adj egy szál gyufát.”

A szőrzet a fején gyér és selymes. Könnyű hajnak nézni. De a fehéres foltok megmaradtak a fejtetőn. Ma kihullottak az utolsó szőrszálak a fülénél. Kolosszális étvágy. Lelkesen eszi a pácolt halat.

Délután 5-kor esemény: a lény először ejtett ki olyan szavakat, amelyek összefüggésben voltak a környező jelenségekkel, és arra reagáltak. Nevezetesen: a professzor azt mondta neki: „Ne dobáld az ételmaradékot a földre!” – Mire váratlanul ezt válaszolta: „Kopj le, te tetű.”

Filipp Filippovics meg volt döbbenve, de aztán magához tért, és ezt mondta:

– Ha még egyszer megengeded magadnak, hogy engem vagy a doktort ilyen szavakkal illesd, kapsz egyet.

Ebben a pillanatban lefotóztam Gömböcöt. Kezeskedem érte, hogy megértette a professzor szavait. Komor árnyék suhant át az arcán. Elég ingerülten nézett és bizalmatlanul, de elcsendesedett.

Hurrá, érti a beszédet!

Január 12. Nadrágzsebébe dugja a kezét. A káromkodásról próbáljuk leszoktatni. A „Sej, almácská”-t füttyülte. Fenntartja a dialógust.

Kénytelen vagyok megkockáztatni néhány hipotézist. A megfiatalodást egyelőre félretesszük. Van itt valami sokkal fontosabb: Preobrazsenszkij professzor csodálatos kísérlete feltárta az emberi agy egyik titkát. Mostantól meg van fejtve az agyfüggelék – a hipofízis – talányos szerepe. A hipofízis határozza meg az emberi arculatot. Hormonjait a szervezet legfontosabb hormonjainak lehet nevezni – a jellem hormonjainak. Új fejezet kezdődik a tudományban: létrehoztuk a homunculust Faust bármiféle retortája nélkül. A sebész kése életre hívott egy új emberi egyedet. Preobrazsenszkij professzor – ön teremtő. *(Paca)*

Egyébként eltértem a tárgytól. Tehát fenntartja a dialógust. Feltételezésem szerint a dolog így áll: a befogadott hipofízis megnyitotta a kutyaagy beszédközpontját, és a szavak kitódulnak. Véleményem szerint egy életre kelt, kifejlődött aggyal állunk szemben, nem pedig egy újonnan alkotottal. Ó, csodálatos bizonyítéka ez az evolúciós elméletnek! Ó, mily fontos a láncolat a kutyától Mengyelejev kémikusig! Még egy hipotézisem van: Gömböc agya életének kutyaperiódusában rengeteg fogalmat halmozott fel. Az eleinte használt szavak elsősorban utcai szavak, amelyeket hallott, és az agyában elraktározta. Utcán jártomban titkos rémülettel nézek a szembejövő kutyákra. Csak a Jóisten tudja, mi rejlik az agyukban.

Gömböc olvasott. Olvasott *(3 felkiáltójel)*. Én jöttem rá. A „Glavribá”-ból. Visszafelé olvasott. Tudom is, hogy hol ennek a talánynak a megfejtése: a látóidegek kereszteződésében.

Ami Moszkvában folyik, azt emberész fel nem foghatja. Hét szuharjovkai kereskedőt már leültettek rémhírterjesztésért; azt mondták, hogy a bolsevikok az okai, hogy világvége lesz. Ezt Darja Petrovna is mondta, és a dátumot is megjelölte: 1925. november 28-án, Szent István vértanú napján a föld nekimegy az ég tengelyének... Holmi szélhámosok már előadásokat is tartanak. Olyan zűrzavart támasztottunk ezzel a hipofízissel, hogy akár szedhetjük is a sátorfánkat. Preobrazsenszkij kérésére ideköltöztem, és együtt alszom a fogadószobában Gömböccel. A vizsgáló lett a fogadószoba. Svondernak igaza lett. A lakóbizottság kárörvendezik. A szekrényekben nem maradt egyetlen ép üveg sem, mert Gömböc ugrált. Alig tudtuk erről leszoktatni.

Filipp Filippoviccsal valami különös dolog történik. Amikor ismertettem vele a hipotézisemet, és ama reményemnek adtam kifejezést, hogy Gömböccöt igen fejlett pszichikumú személyiséggé formálhatjuk, hümmögött, és ezt felelte: „Gondolja?” A hangja baljós. Tévedtem volna? Az öreg kieszelt valamit. Amíg én a kórtörténettel bajlódom, ő annak az embernek a kórtörténete fölött kotlik, akitől a hipofízist vettük.

(Betétlap a füzetben)

Klim Grigorjevics Csugunkin, 28 éves, nőtlen. Pártonkívüli, szimpatizáns. 3-szor állt bíróság előtt, de felmentették: első alkalommal bizonyítékok hiányában, másodszor a származása mentette meg, harmadszor 15 év kényszermunka felfüggesztve. Lopások. Foglalkozása: kocsmákban balalajkán játszik.

Kis növésű, rossz testalkatú. Megnagyobbodott máj (alkohol). A halál oka: késszúrás a szívbe egy sörözőben („Stop-Szignál”, a Preobrazsenszkij-kapunál).

Az öreg szünet nélkül Klim kórtörténete fölött kotlik. Nem értem, mi a helyzet. Dörmögött valamit arról, miszerint kár, hogy nem nézte meg a prospektúrán Csugunkin egész tetemét. Nem értem, mi a baj. Nem mindegy, kinek a hipofízise?

Január 17. Néhány napig nem vezettem feljegyzéseket: influenzás voltam. Ez idő alatt Gömböc külseje véglegesen kialakult.

- a) testalkata tökéletesen emberi;
- b) súlya 3 pud körül;
- c) alacsony növésű;
- d) feje kicsi;
- e) dohányozni kezdett;
- f) emberi táplálékot eszik;
- g) önállóan öltözik;
- h) folyékonyan beszél;

Mit tesz a hipofízis (*paca*).

Ezzel a kórtörténetet befejeztem. Egy új szervezet van előttünk: vizsgálatát előlről kell kezdeni.

Melléklet: beszédének gyorsírással feljegyzései, hangfelvételek, fényképek.

Aláírás: F. F. Preobrazsenszkij professzor asszisztense
dr. Bormental

VI.

Téli este volt. Január vége. Ebéd előtti, rendelés előtti idő. A fogadószobába vezető ajtón egy fehér papírlap lógott, és Filipp Filippovics kézírásával ez volt ráírva:

„A lakásban a szotyolaevést megtiltom.”

F. Preobrazsenszkij

és kék ceruzával, lepény nagyságú betűkkel, Bormental kézírásával:

„Hangszereken játszani délután 5-től reggel 7-ig tilos.”

Aztán Zina kézírásával:

„Amikor visszajön, mondja meg Filipp Filippovicsnak, hogy nem tudom, hová ment. Fjodor azt mondja, hogy Svonderral van.”

Preobrazsenszkij kézírása:

„Száz évig várjak arra az üvegesre?”

Darja Petrovna kézírása (*nyomtatott betűk*):

„Zina elment vásárolni, azt mondta, visszahozza.”

Az ebédlőben teljesen esti hangulat volt, talán a selyemernyős lámpa fénye miatt. A tálalóban a fény megtörve tükröződött vissza – a tükörüvegek kerettől keretig átlósan át voltak ragasztva. Filipp Filippovics az asztal fölé hajolt, és beletemetkezett a kiterített irdatlan nagy újságba. Szeme villámokat szórt, és összeszorított szájából elharapott, kurta, zsémbes szavak záporoztak. Egy kis cikket olvasott:

„Semmi kétség, hogy a lény – ahogy a rothadt burzsoá társadalomban nevezték – az ő törvénytelen fia. Íme, így szórakozik a mi áltudományos burzsoáziánk! Mindenki csak addig tud hét szobát lefoglalni magának, amíg az igazságszolgáltatás fénylő kardja meg nem csillant fölötte vörös sugarával.

Sv...r”

Két falon túl nagyon kitaratóan és hetyke ügyességgel balalajkázott valaki, és Filipp Filippovics fejében a „Süt a hold” furfangos variációi és a cikk szavai undorító kásává keveredtek. Miután elolvasta, szárazon átköpött a válla fölé, és gépiesen dúdolni kezdte:

– Sü-hü-hüt a hold... sü-hü-hüt a hold... süt a hold... Pfuj! belemászott a fülembe ez az átkozott dallam!

Csöngetett, Zina dugta be a fejét a függöny részén.

– Mondd meg neki, hogy ötkor hagyja abba, és hívd ide, kérlek.

Filipp Filippovics a karosszékben ült az asztalnál. Bal kezének ujjai között barna szivarvéget tartott. A függőnynél, az ajtófélfának támaszkodva, keresztbe tett lábbal egy kis növésű, ellenszenves külsejű ember állt. A merev haj úgy nőtt a fején, mint a bokrok a kigyomlált mezőn, arcát borotvátalan pehelyszőr fedte. Homloka meglepően alacsony volt. Sűrű kefehaja majdnem közvetlenül az egymástól távol eső bozontos, fekete szemöldök felett kezdődött.

A bal hóna alatt szakadt zakójából szalmaszálak meredeztek, csíkos nadrágja a jobb térdén kikopott, a balon pedig lila festékfoltos volt. Hupikék nyakkendőjét hamis rubintű díszítette. A nyakkendő szinte annyira rikító volt, hogy Filipp Filippovics, amikor időnként behunyta kimerült szemét, a sötétben hol a mennyezeten, hol a falon látott egy kék koszorúban lángoló fáklyát. Amikor pedig kinyitotta a szemét, ismét megvakult, mert a padlón fehér kamásnis fekete lakkcipő szórta szét a fénysugarakat.

„Mintha kalucsniban volna” – gondolta viszolyogva Filipp Filippovics, felsóhajtott, szipogott, és kialudt szivarjával kezdett bajlódni. Az ajtónál álló ember zavaros szemmel nézett a professzorra, cigarettázott, és lehamuzta az ingmellét.

A fából készült császármadár mellett a falióra ötöt ütött. A belsejében még zengett valami, amikor Filipp Filippovics beszélni kezdett.

– Úgy tűnik, már kétszer is kértem, hogy ne aludjon a konyhai függőpolcon – ráadásul nappal!

A másik köhentett, mintha a torkára ment volna egy szálla, és így felelt:

– A konyhában jobb a levegő.

Hangja szokatlan és tompa volt, de ugyanakkor öblös is, mintha egy kis hordóból jött volna.

Filipp Filippovics megcsóválta a fejét, és megkérdezte:

– Honnan vette ezt az ocsmányságot? A nyakkendőre értem.

A kis ember a nyakkendőjére bandzsított, és kedvtelve nézegette.

– Már miért volna ez ocsmány? Nagyon sikkes nyakkendő. Darja Petrovnától kaptam ajándékba.

– Darja Petrovna egy förtelmet ajándékozott magának, mint ez a cipő is. Mi ez a csillogó marhaság? Honnan van? Mit kértem én? Hogy vegyenek egy tisztességes cipőt; és ez mi? Csak nem Bormental doktor választotta?

– Meghagytam neki, hogy lakkcipő legyen. Miért, én rosszabb vagyok a többieknél? Menjen csak ki a Kuznyeckijre – mindenki lakban jár.

Filipp Filippovics megcsóválta a fejét, és komolyan ezt mondta:

– A függőpolcon alvásnak vége. Világos? Micsoda szemtelenség! Hiszen zavar másokat. Nők vannak ott.

Az ember arca elsötétült, és ajka kidudorodott.

– Na, szép kis nők. Jó vicc. Mint valami nagyságák. Közönséges személyzet, de úgy fenn hordja az orrát, mint egy komisszárnő. Biztosan Zinka árulkodott.

Filipp Filippovics szigorúan nézett rá:

– Ne merje Zinát Zinkának nevezni! Értette?

Hallgatás.

– Azt kérdem, értette?

– Értettem.

– Tüntesse el a nyakáról ezt az ocsmányságot. Nézze csak meg magát a tükörben, hogy néz ki? Mint egy bohóc. Ne dobja a csikket a padlóra – századszor kérem. Egy káromkodást se halljak többet a lakásban. És ne köpködjön! Itt a köpöcsésze. A piszoárt rendesen használja.

Zinával többet ne beszéljen. Panaszkodik, hogy a sötétben leskelődik utána. Vigyázzon! Ki felelte azt egy páciensnek, hogy „kutya legyek, ha tudom”? Azt hiszi, hogy kocsmában van?

– Maga, apuka, valahogy nagyon elnyom engem – szólalt meg hirtelen sírós hangon az ember.

Filipp Filippovics elvörösödött, szemüvege megcsillant.

– Ki az apukája magának? Mi ez a bizalmaskodás? Meg ne halljam többször ezt a szót! Keresztneven és apai néven szólítson!

Pimasz kifejezés lángolt fel az ember arcán.

– Mit akarnak maguk mind?... Ne köpködjek. Ne dohányozzak. Oda se menjek... Mi van itt? Tisztára, mint a villamoson. Miért nem hagynak élni?! Az „apukáról” meg csak annyit, hogy nem kellett volna. Én kértem, hogy operáljon meg? – Az ember felháborodottan ugatott. – Szép kis dolog! Elkaptak egy állatot, késsel összevagdosták a fejét, és most utálkoznak. Lehet, hogy nem is adtam engedélyt a műtetre. Ahogy – felnézett a mennyezetre, mintha egy bizonyos formulát keresne –, ahogy a rokonaim sem. Meglehet, hogy jogom van pert indítani.

Filipp Filippovics szeme egészen kikerekedett, a szivar kihullott a kezéből. „Micsoda alak” – futott át az agyán.

– Elégedetlen méltóztatik lenni, hogy embert csináltam magából? – kérdezte hunyorítva. – Talán újból a szemétládák között szeretne futkosni? Kapualjakban fagyoskodni? Nos, ha én ezt tudtam volna...

– Mit jön mindenki ezzel a szemrehányással – szemétláda, szemétláda. A betevő falatomat kerestem ott. És ha elpatkolok a maguk kése alatt? Mit tud erre mondani, elvtárs?

– Filipp Filippovics! – kiáltotta ingerülten Filipp Filippovics. – Én nem vagyok magának elvtárs! Hajmeresztő! – „Agyrém, agyrém” – gondolta.

– Ó, hát persze... – szólalt meg ironikusan az ember, és győzedelmesen odébb lépett – értjük. Ugyan miféle elvtársai vagyunk mi önnek? Hogysisne. Mi nem jártunk egyetemre, nem laktunk tizenöt szobás fürdőszobás lakásban. Csakhogy ezek az idők már elmúltak. A mai világban mindenkinek joga van...

Filipp Filippovics sápadtan hallgatta az ember okfejtését. Az elhallgatott, s egy szétrágott cigarettával tüntetőleg a hamutartó felé indult. Nyeglén járt. Sokáig nyomkodta a csikket a hamutartóban, miközben arca egészen világosan ezt fejezte ki: „Nesze! Nesze!” Miután eloltotta a cigarettát, menet közben összecsattintotta a fogát, és a hóna alá dugta az orrát.

– Kézzel fogjuk meg a bolhát! Kézzel! – kiáltotta dühöngve Filipp Filippovics. – Nem is értem, honnan veszi őket egyáltalán?

– Hát tenyészttem én, vagy mi? – sértődött meg az ember –, biztosan szeretnek engem a bolhák. – Azzal ujjával kotorászni kezdett a kabátujj bélésben, és egy csomó könnyű, piros vattát húzott ki onnan.

Filipp Filippovics a mennyezet stukkóira fordította tekintetét, és ujjával dobolni kezdett az asztalon. Az ember, miután kivégezte a bolhát, odébb ment, és leült egy székre. Kezét a kabát hajtókája előtt tartotta csuklóban lazán lelógatva. Szemével a parketta kockái felé sandított. A cipőjét bámulta, és ez nagy örömet szerzett neki. Filipp Filippovics odanézett, ahol a tompa cipőorron éles fényfoltok csillogtak, összehúzta a szemét, és megszólalt:

– Mit akart még közölni velem?

– Mit, mit! Egyszerű a dolog. Igazolvány kéne nekem, Filipp Filippovics.

Filipp Filippovics összerendezte.

– Hm. Az ördögbe! Igazolvány! Tényleg... khm... de talán lehet, hogy ezt valahogy... – a hangja határozatlanul és szomorúan csengett.

– Már megbocsásson – felelte magabiztosan az ember –, már hogy lennék meg igazolvány nélkül? De kérem szépen! Maga is tudja, hogy az embernek szigorúan tilos iratok nélkül létezni. Először is, a lakóbizottság...

– Mi köze ehhez a lakóbizottságnak?

– Hogyhogy mi? Találkozunk, megkérdezik – hát te, igen tisztelt hogyishívják, mikor jelentkezel be?

– Te jószágos Úristen...! – kiáltott fel csüggedten Filipp Filippovics –, találkoznak, megkérdezik... Képzelem, mit mond nekik. De hiszen én megtiltottam, hogy a lépcsőházban csavarogjon.

– De hát mi vagyok én, fegyenc? – csodálkozott az ember, és a saját igazának tudata még a rubinkövében is kigyúlt. – Hogyhogy csavarogjon? Elég sértőek a szavai. Úgy járok, mint minden ember.

Eközben lakkcipős lábával a parkettát kaparta.

Filipp Filippovics elhallgatott és félrenézett. „Türtőztetnem kell magam” – gondolta. Odament a tálalóhoz, és egy hajtásra megivott egy pohár vizet.

– Nagyszerű – szólalt meg nyugodtabban. – Nem a szavak a fontosak. Szóval, mit mond ez a maga derék lakóbizottsága?

– Mit mondana... Felesleges kicsúfolni őket. Megvédik az érdekeket.

– Kinek az érdekeit, ha szabad érdeklődnöm?

– Tudjuk, kiét – a dolgozó népét.

Filipp Filippovics kimeresztette a szemét.

– És maga mitől dolgozó?

– Köztudott, hogy nem vagyok nepman.

– No, jó, szóval, mit akarnak a maga forradalmi érdekének védelmében?

– Tudjuk, mit – hogy jelentkezzem be. Azt mondják: ki látott már olyat, hogy valaki bejelentés nélkül lakjon Moszkvában. Ez egy. És a legfontosabb – a nyilvántartási lap. Nem akarok munkakerülő lenni. Aztán ott a szakszervezet, a munkaközvetítő...

– Már elnézést, de minek az alapján jelentsem be? Az abrosz alapján vagy a saját személyim alapján? Hiszen a helyzettel mégiscsak számolni kell. Ne felejtse el, hogy maga... Ee... hm... szóval maga, úgyszólván, egy váratlanul felbukkant lény, egy laboratóriumi lény. – Filipp Filippovics egyre kevesebb meggyőződéssel beszélt.

Az ember diadalmasan hallgatott.

– Nagyszerű. Végül is mi kell ahhoz, hogy maga be legyen jelentve, és egyáltalán minden a maga lakóbizottságának a tervei szerint legyen elrendezve? Hiszen magának se keresztneve, se vezetékeve.

– Maga igazságtalan. Nevet nyugodtan választhatok magamnak. Kinyomtattatom az újságban, és kész.

– És milyen nevet óhajt?

Az ember megigazította a nyakkendőjét, és így felelt:

– Poligráf Poligráfovics.¹¹

– Ne hülyéskedjen! – felelte komoran Filipp Filippovics –, komolyan beszélek magával.

Az ember bajuszkáját gúnyos mosoly torzította el.

– Valamit nem értek – kezdte vidáman és értelmesen. – Nekem nem szabad káromkodnom. Köpködnöm tilos. Magától meg folyton csak azt hallom: „Hülye, hülye.” Úgy látszik, csak a professzoroknak szabad káromkodni az Oeszesszkában.

Filipp Filippovics arcát elöntötte a vér, töltött magának egy pohár vizet, de leejtette. „Nem-sokára ő fog kioktatni, és teljesen igaza lesz. Nem tudok uralkodni magamon” – gondolta, miközben egy másik pohár vizet töltött magának.

Megfordult a székén. Túlzott udvariassággal meghajolt, és keményen így szólt:

– Bocsásson meg. Kicsit rosszak az idegeim. A neve kissé furcsának tűnt. Érdekes lenne megtudni, honnan kaparta elő.

– A lakóbizottság elnöke javasolta. A naptárban néztük meg. Na, melyiket akard? – kérdezték. Én meg kiválasztottam.

– Nincs olyan naptár, amiben akár csak hasonló is volna.

– Ez elég különös – nevetett fel az ember –, amikor ott lóg a vizsgálóban.

Filipp Filippovics fel sem állt, úgy vetette magát a falon levő csengőre. Megjelent Zina.

– A naptárt a vizsgálóból.

Szünet következett. Amikor Zina visszajött a naptárral, Filipp Filippovics megkérdezte:

– Hol van?

– Március negyedikén ünneplik.

– Mutassa meg... Hm... Az ördögbe... Zina, azonnal dobja be a kályhába!

Zina ijedten kimeresztette a szemét, és eltűnt a naptárral, az ember pedig rosszállóan csóválta a fejét.

– Megengedi, hogy megkérdezzem a vezetéknévét?

– Vezetéknévnek hajlandó vagyok felvenni az öröklött nevemet.

– Mit? Az öröklött nevét? Éspedig?

– Gömbös.¹²

A dolgozószobában az asztal előtt Svonder, a lakóbizottság elnöke állt, bőrzekében. Bormental doktor a karosszékekben ült. A doktor fagytól piros arcán (ugyanis épp most jött haza) ugyanolyan zavart kifejezés volt, mint Filipp Filippovicsén, aki mellette ült.

– Mit írjak? – kérdezte türelmetlenül.

---

¹¹ A név a moszkvai „Moszpoligraf” nyomda nevéből származik.

¹² Az oroszban Sarikov, Gömböcnek (az oroszban Sarik), a kutyának a nevéből.

– Hogy mit – szólalt meg Svonder –, egyszerű. Írjon egy igazolást, professzor polgártárs. Hogy, úgymond, így és így, ezen irat felmutatója valóban Gömbös Poligráf Poligráfovics, hm... aki, úgymond, az ön lakásában született.

Bormental zavartan megmozdult a karosszékekben. Filipp Filippovics bajsza megrándult.

– Hm... az ördögbe! Ennél ostobább dolgot ki sem lehet találni. Hiszen nem született, hanem egyszerűen... nos, egyszerűen...

– Ez az ön dolga – szólt nyugodtan, kárörömmel Svonder –, született vagy sem... Hiszen lényegében maga végezte a kísérletet, professzor! És maga hozta létre Gömbös polgártársat.

– Nagyon egyszerű – ugatta Gömbös a könyvszekrény mellől. A nyakkendőjét nézegette a tükörben.

– Magát nagyon megkérem – mordult rá Filipp Filippovics –, hogy ne szóljon bele. Hiába mondja, hogy ez nagyon egyszerű – ez nagyon bonyolult.

– Már hogyan szólnék bele – dörmögte sértődötten Gömbös.

Svonder azonnal mellé állt.

– Bocsásson meg, professzor, de Gömbös polgártársnak tökéletesen igaza van. Jogában áll részt venni a saját sorsa megvitatásában, főleg annyiban, amennyiben ez az ügy az irataira vonatkozik. Az irat a legfontosabb dolog a világon.

Ebben a pillanatban fülsiketítő telefoncsengetés szakította félbe a beszélgetést. Filipp Filippovics beleszólt a kagylóba: „Halló”... – elvörösödött és felordított:

– Ne zavarjanak mindenféle marhaság miatt. Mi köze hozzá? – Azzal lecsapta a kagylót.

Svonder arcán mennyei öröm ömlött szét.

Filipp Filippovics bíborszínű arccal kiabált:

– Egyszerűen, fejezzük be!

Kitépett a noteszából egy lapot, ráfirkantott néhány szót, aztán ingerülten felolvasta:

– „Ezennel igazolom” – a fene se érti az egészet... Hm... „Ezen írás felmutatója egy agyműtét útján laboratóriumi kísérlet során előállított ember, akinek iratokra van szüksége” ...A fene! Én egyáltalán nem értek egyet ezeknek az ostoba iratoknak a megszerzésével. Aláírás – „Preobrazsenszkij professzor”.

– Ez elég különös, professzor – sértődött meg Svonder –, hogyhogy ostobának nevezi az iratokat? Nem engedhetem meg, hogy a házban iratok nélküli lakó tartózkodjon, akit ráadásul a rendőrség sem tart nyilván mint hadkötelest. És ha hirtelen háborúra kerül sor az imperialista rablók ellen?

– Harcolni sehova sem megyek! – vakkantotta komoran Gömbös.

Svonder zavarba jött, de gyorsan feltalálta magát, és intően megjegyezte Gömbösnek:

– Magában, Gömbös polgártárs, szikrányi öntudat sincs. Feltétlenül fel kell hogy vegyék a katonai nyilvántartásba.

– A nyilvántartásba feliratkozom, de harcolni – ezt ni! – felelte barátságtalanul Gömbös, és a nyakkendője csomóját igazgatta.

Ismét Svonderon volt a sor, hogy zavarba jöjjön. Preobrazsenszkij és Bormental gonosz és szomorú pillantást váltott. „Tessék – a morál.” Bormental sokatmondóan bólintott.

– Súlyos műtéti sebem van – nyüszített komoran Gömbös –, jól kikészítettek – és a fejére mutatott. A homlokát friss műtéti seb szelte át.

– Maga individualista anarchista? – kérdezte Svonder, magasra húzva a szemöldökét.

– Felmentés jár nekem – felelte Gömbös.

– Na jó, ez egyelőre nem fontos – így a csodálkozó Svonder –, a lényeg az, hogy a professzor igazolását most elküldjük a rendőrségnek, és magának kiadják az iratokat.

– És, ee... – vágott szavába váratlanul Filipp Filippovics, akit szemmel láthatóan egy gondolat kíntott – nem akadna a házban szabad szobájuk? Hajlandó lennék megvenni.

Svonder barna szemében sárga szikrák jelentek meg.

– Nincs, professzor, a legnagyobb sajnálatomra. És előreláthatólag nem is lesz.

Filipp Filippovics összeszorította az ajkát, és semmit sem mondott. Mint egy örült üvöltött fel megint a telefon. Filipp Filippovics semmit sem kérdezett, szótlanul ledobta a villáról a kagylót, és az egy ideig tekergett, aztán csak csüngött a kék zsinóron. Mindenki összerezzent. „Kivannak az öreg idegei” – gondolta Bormentál, Svonder viszont villogó szemmel meghajolt és kiment.

Gömbös a csizmáját nyikorogtatva követte.

A professzor kettesben maradt Bormentállal. Némi hallgatás után Filipp Filippovics megcsóválta a fejét, és megszólalt:

– Ez egy agyrém, becsületszavamra. Látja? Esküszöm önnek, kedves doktor, hogy ez alatt a két hét alatt jobban kimerültem, mint az elmúlt tizennégy év alatt! Micsoda alak, én mondom magának...

A távolban tompán megrepedt egy ablaküveg, aztán egy fojtott női sikítás szállt fel, és nyomban elnémult. Egy gonosz szellem verte az előszoba tapétáját, és a vizsgáló felé tartott, ahol nagyot puffant valami, és elindult visszafelé. Ajtók csapódtak, a konyhából Darja Petrovna öblös kiáltása hallatszott. Aztán felüvöltött Gömbös.

– Úristen, mi ez már megint? – kiáltotta Filipp Filippovics, és az ajtóhoz rohant.

- A macska - találta ki Bormentál, és a nyomába eredt. A folyosón átnyargalva berobbantak az előszobába, és onnan a vécéhez és fürdőszobához vezető folyosóra fordultak. A konyhából Zina ugrott ki, és egyenest Filipp Filippovicsra esett.

– Hányszor mondtam, hogy ne legyenek macskák! – üvöltötte őrvölgyözve Filipp Filippovics. – Hol van? Ivan Arnoldovics, az isten szerelmére, nyugtassa meg a betegeket a fogadószobában!

– A fürdőszobában, a fürdőszobában ül az az átkozott ördög! – kiáltotta Zina lihegve.

Filipp Filippovics nekiveselkedett a fürdőszobaajtónak, de az nem engedett.

– Azonnal nyissa ki!

Válaszképpen a bezárt fürdőszobában valami ugrálni kezdett a falakon, lavórok estek le, és Gömbös bösz hangja üvöltött tompán az ajtó mögött:

– Megöllek...

A csövekben zubogni kezdett a víz, és egyre csak folyt. Filipp Filippovics nekifeküdt az ajtónak, és rángatni kezdte. Darja Petrovna bukkant fel izzadtan és eltorzult arccal a konyha

küszöbén. Ezt követően az a magasan lévő szellőzőablak, amely közvetlenül a mennyezet alól nyílt a fürdőszobából a konyhába, keresztben megrepedt, és két szilánk repült ki belőle, a nyomukban pedig kiugrott egy rendőrhöz hasonlító, irdatlan nagy, tigriscsíkos macska, a nyakán kék szalaggal. Egyenesen az asztalon heverő hosszúkás tálba pottyant, hosszában kettérepesztette, a tálból a padlóra ugrott, három lábon megfordult, a jobbat előrelelendítette, mintha táncolna, és elpárolgott a hátsó lépcsőhöz vezető ajtó keskeny részén. A rés nagyobb lett, és a macskát egy kendős öregasszony váltotta föl. Az öregasszony fehér pöttyös szoknyája a konyhában termett. Az anyóka mutató- és hüvelykujjával letörölte lehulló verejtékét, dagadt, szűrös szemével végigmérte a konyhát, és kíváncsian így szólt:

– Ó, te jószagos isten!

Filipp Filippovics átvágott a konyhán, és fenyegetően kérdezte az öregasszonytól:

– Mit akar?

– A beszélő kutyát szeretném megnézni – felelte az anyóka behízelve, és keresztet vetett.

Filipp Filippovics még sápadtabb lett, szorosan az öregasszony elé lépett, és fojtottan suttogetta:

– Takarodjon ki a konyhából, de ízibe!

Az anyóka az ajtóhoz hátrált, és sértődötten ezt mondta:

– Maga valahogy nagyon udvariatlan, professzor úr!

– Azt mondtam, takarodjon! – ismételte meg Filipp Filippovics, és a szeme úgy kikerekedett, mint egy bagolynak. Saját kezűleg csapta be a fekete ajtót az öregasszony mögött. – Darja Petrovna, hiszen megkértem magát.

– Filipp Filippovics – felelte elkeseredetten Darja Petrovna, és kezét ökölbe szorította –, mit tehetek? A nép egész nap csak tódul, semmihez se jutok hozzá.

A fürdőszobában tompán és fenyegetően zuhogott a víz, de más hang nem hallatszott. Bormental doktor jött be.

– Ivan Arnoldovics, nagyon kérem... hm... hány beteg van?

– Tizenegy – felelte Bormental.

– Küldjön el mindenkit, ma nem rendelek.

Filipp Filippovics bekopogott az ajtón, és bekiáltott:

– Azonnal legyen szíves kijönni! Miért zárkózott be?

– Hu-hu! – hangzott panaszosan és bágyadtan Gömbös hangja.

– Az ördögbe...! – Nem hallom, zárja el a vizet.

– Vau! Vau...!

– Zárja már el a vizet! Nem értem, mit csinál – jajdult fel őrvongva Filipp Filippovics.

Zina és Darja Petrovna a nyitott ajtón át kikukkantott a konyhából. Filipp Filippovics még egyszer dörömbölt a fürdőszobaajtón.

– Ott van! – kiáltott Darja Petrovna a konyhából.

Filipp Filippovics odarohant. A mennyezet alatti törött ablakból Poligráf Poligráfovics eltorzult ábrázata bukkant elő: a szeme kisírva, az orra mentén egy friss vértől lángoló karmolás húzódott.

– Maga megőrült? Miért nem jön ki? – kérdezte Filipp Filippovics.

Gömbös szomorúan és ijedten nézett körül, és így felelt:

– Bezártam az ajtót.

– Hát akkor nyissa ki. Mi az, még sosem látott zárat?

– De ha nem nyílik ki, az átkozott! – felelte rémülten Poligráf.

– Istenkém! A biztonsági zárat csukta be! – kiáltott fel Zina, és összecsapta a kezét.

– Van ott egy olyan gomb! – igyekezett Filipp Filippovics túlkiabálni a víz zubogást –, nyomja lefelé... Nyomja le...! Lefelé!

Gömbös eltűnt, ám egy perc múlva újból megjelent az ablakban.

– Kutya gumit se látni – ugatta rémülten.

– Hát gyújtsa meg a lámpát! Ez megveszett!

– Az az átkozott kandúr összetörte a lámpát – felelte Gömbös –, én megpróbáltam elkapni a lábát a gazembernek, mire kiszakadt a csap, most meg képtelen vagyok megtalálni.

Mindhárman összecsapták a kezüket, és megmerevedtek ebben a helyzetben.

Úgy öt perccel később Bormental, Zina és Darja Petrovna egy összesodort, nedves szőnyegen ült egymás mellett az ajtó tövében, és hátsó felükkel az ajtó alatti réshez szorították a szőnyeget, a portás, Fjodor pedig Darja Petrovna égő esküvői gyertyájával a kezében a tetőablak felé mászott egy falétrán. Szürke kockás feneke megvillant a levegőben, és eltűnt a nyílásban.

– Duu... gu-gu! – kiáltott valamit Gömbös a víz zubogásán át.

Fjodor hangja hallatszott:

– Filipp Filippovics, akkor is ki kell nyitni, hadd folyjon szét, majd a konyhában felitatjuk.

– Nyissa ki! – kiáltotta dühösen Filipp Filippovics.

Azok hárman felálltak a szőnyegről, benyomták a fürdőszobaajtót, és a víz tüstént kizúdult a folyosóra, majd három ágra oszlott: egyik egyenesen a szemben lévő vécébe, másik jobbra, a konyhába, a harmadik pedig balra, az előszobába tartott. Zina ugrándozva és cuppogva becsukta az előszobába nyíló ajtót. Kijött Fjodor bokáig vízben, és valami okból mosolygott. Csuromvizesen úgy festett, mintha viaszosvászonban lenne.

– Alig tudtam eltönni, akkora a nyomás – magyarázta.

– És ez meg hol van? – kérdezte Filipp Filippovics, és átkozódva felemelte az egyik lábát.

– Nem mer kijönni – mondta Fjodor ostobán nevetve.

– Megver, apuka? – hallatszott a fürdőszobából Gömbös nyafogó hangja.

– Marha! – felelte röviden Filipp Filippovics.

Zina és Darja Petrovna térdig feltúrt szoknyában, meztelen lábbal, Gömbös és a portás felgyúrt nadrágszárral, mezítláb, nedves rongyokkal cuppogtak a konyha padlóján, és a vizet koszos vödörbe és a lefolyóba csavarták. A tűzhely magára hagyva zúgott. A víz az ajtón keresztül a visszhangos lépcsőházba ömlött, és egyenesen az alagsorba zuhogott.

Bormental az előszoba parkettáján állt lábujjhegyen egy mély tócsában, és a résre nyitott, leláncolt ajtón keresztül tárgyalásokat folytatott.

– Ma nem lesz rendelés, a professzor gyengélkedik. Legyen szíves távozni az ajtó elől, csőrepedés van...

– És akkor mikor lesz rendelés? – erősködött egy hang az ajtó mögött –, én csak egy percre...

– Nem lehet – Bormental a lábujja hegyéről a sarkára állt –, a professzor ágyban fekszik, és csőrepedés van. Legyen szíves holnap. Zina! Kedvesem! Innen törölje, különben a fölépcsőre ömlik.

– Nem veszi fel a rongy.

– Majd bögréssel fölmeregetjük – mondta Fjodor –, rögtön.

Egyik csengetés jött a másik után, és Bormental még a talpán állt a vízben.

– Mikor lesz a műtét? – alkalmatlankodott egy hang, és megpróbált benyomakodni a résen.

– Csőrepedés van...

– Átmennék kalucsniban...

Kékes árnyékok jelentek meg az ajtó mögött.

– Nem lehet, legyen szíves holnap.

– De be vagyok jelentve.

– Holnap. Tönkrement a vízvezeték.

A doktor lábánál Fjodor csúszkált a tócsában, egy bögrével kaparászott, az összekarmolt Gömbös pedig új módszert gondolt ki. Összegöngyölt egy irdatlan nagy rongyot, belehasalt a vízbe, és a csővé csavart ronggyal visszaterelte a vizet a vécé felé.

– Mi a fenének toligálod szét a vizet az egész lakásban, te madárijesztő – mérgelődött Darja Petrovna –, öntsd ki a kagylóba!

– Minek odaönteni, majd kifolyik a fölépcsőre – felelte Gömbös, és a kezével igyekezett feltartani a zavaros vizet.

A folyosóról csikorogva kicsúszott egy pad, és Filipp Filippovics egyensúlyozott rajta kék csíkos zokniban.

– Ivan Arnoldovics, hagyja abba a válaszolgatást. Menjen a hálósobába, adok egy cipőt magának.

– Semmiség, Filipp Filippovics, szóra sem érdemes.

– Vegyen föl egy kalucsnit.

– Nem kell. Már úgyis vizes a lábam.

– Jaj istenem! – kedvetlenedett el Filipp Filippovics.

– Micsoda kártékony állat! – szólalt meg hirtelen Gömbös, és ott termett guggolva, kezében a levesestállal.

Bormental becsapta az ajtót, és nem tudta megállni, hogy el ne nevesse magát. Filipp Filippovics orrlyuka kitágult, szemüvege lángba borult.

– Kiről beszél, ha szabad kérdezni? – tudakolta gögösen Gömböstől.

– A macskáról beszélek. Micsoda csirkefogó – felelte Gömbös, és a szeme ide-oda ugrált.

– Tudja, Gömbös – szólalt meg Filipp Filippovics levegő után kapkodva –, soha életemben nem láttam még magánál pimaszabb élőlényt.

Bormental felvihogott.

– Maga egyszerűen szemtelen – folytatta Filipp Filippovics. – Hogy mer ilyesmit mondani? A maga műve mindez, és még magának áll feljebb... No nem. Az ördög se érti.

– Gömbös, legyen szíves megmondani nekem, meddig fog még macskákat hajkurászni? – kérdezte Bormental. – Szégyellje magát! Ez hallatlan. Barbár!

– Hogyhogy barbár? – válaszolta Gömbös komoran. – Nem vagyok én barbár. Egy macskát nem lehet elviselni a lakásban. Csak azt nézi, mit lehet ellopni. Felzabálta Darja fasírtját. Móresre akartam tanítani.

– Magát kéne móresre tanítani! – felelte Filipp Filippovics –, vessen egy pillantást a tükörbe, hogy néz ki a fizimiskája.

– Majdnem kikaparta a szememet – válaszolta Gömbös rosszkedvűen, és koszos, nedves kezével megtapogatta a szemét.

Amikor a nedvességtől fekete padló egy kicsit felszáradt, a tükröket pára lepte el, és a csöngetések is abbamaradtak. Filipp Filippovics piros szattyáncipőben az előszobában állt.

– Fogja, Fjodor.

– Alázatosan köszönöm.

– Azonnal öltözzön át. És még valami: hajtson fel Darja Petrovnánál egy pohár vodkát.

– Alázatosan köszönöm. – Fjodor egy ideig habozott, aztán kibökte: – Van itt még valami, Filipp Filippovics. Már megbocsásson, szinte szégyellem is, csakhogy – szóval a hetes lakásban egy ablak... Gömbös polgártárs köveket hajigált...

– A macskára? – kérdezte Filipp Filippovics olyan borúsan, akár egy felhő.

– Épp ez az, hogy a lakás gazdájára. Az már azzal fenyegetőzött, hogy följelenti.

– Nofene!

– Gömbös a szakácsnőjét ölelgette, a gazda pedig üzőbe vette. Veszekedtek.

– Az isten szerelmére, mindig azonnal szóljon nekem az ilyen dolgokról. Mennyi kell?

– Másfél.

Filipp Filippovics elővett három fényes félrubelest, és Fjodor markába nyomta.

– Még hogy egy ilyen csirkefogó miatt másfél rubelt kelljen kifizetni, hisz ő maga... – hallatszott az ajtóban egy tompa hang.

Filipp Filippovics megfordult, beharapta az ajkát, és némán tolni kezdte Gömböst, kiszorította a vizsgálóba, és rázárta az ajtót. Belülről Gömbös az öklével azonnal dörömbölni kezdett az ajtón.

– Ne merészelje – kiáltott fel Filipp Filippovics elkínzott hangon.

– Nahát, ez már tényleg túlzás – jegyezte meg sokatmondóan Fjodor –, ilyen pimasz frátert még életemben nem láttam.

Bormental mintha a földből nőtt volna ki.

– Filipp Filippovics, nagyon kérem, ne izgassa fel magát.

Az energikus orvos kitárta a vizsgáló ajtaját, és onnan hallatszott a hangja:

– Mit művel? Azt hiszi, kocsában van?

– Így kell – tette hozzá határozottan Fjodor –, ez a módja. És még egypár pofon is elkelne...

– Ugyan már, Fjodor – dörmögte szomorúan Filipp Filippovics.

– Már megbocsásson, én csak magát sajnálom, Filipp Filippovics.

VII.

- Nem, nem és nem – jelentette ki Bormental határozottan –, legyen szíves betűrni.
- De minek, istenkém – mormogta elégedetlenül Gömbös.
- Köszönöm, doktor – mondta gyöngéden Filipp Filippovics –, mert én már torkig vagyok vele, hogy állandóan figyelmeztessen.
- Úgysem engedem enni, amíg be nem tűri. Zina, vegye el a majonézt Gömböstől.
- Hogyhogy vegye el? – hangolódott le Gömbös –, rögtön betűröm.
- Bal kezével eltorlaszolta Zina elől a tálat, a jobbal pedig betúrta a szalvétáját a gallérja mögé. Úgy nézett ki, mintha fodrásznál várakozna.
- És villával, legyen szíves – tette hozzá Bormental.
- Gömbös nagyot sóhajtott, és tokhaldarabokat kezdett kihalászni a sűrű mártásból.
- Iszom még egy kis vodkát? – jelentette be kérdően.
- Nem lesz már elég? – tudakozódott Bormental. – Az utóbbi időben túl sok vodkát iszik.
- Sajnálja tőlem? – tudakolta Gömbös, és bizalmatlanul nézett.
- Ostobaságokat beszél – avatkozott bele ridegen Filipp Filippovics, de Bormental közbevágott.
- Ne aggódjon, Filipp Filippovics, majd én. Maga, Gömbös, ostobaságokat beszél, és a legfelháborítóbb az, hogy ezt teljesen megcáfolhatatlanul és magabiztosan teszi. A vodkát természetesen nem sajnálom, annál is inkább, hogy a vodka nem is az enyém, hanem Filipp Filippovicsé. Csak egyszerűen ártalmas. Ez egy, kettő – maga vodka nélkül is illetlenül viselkedik.
- Bormental a megragasztott üvegű tálalóra mutatott.
- Zinusa, legyen szíves, adjon nekem még egy kis halat – szólt a professzor.
- Gömbös ezalatt a kancsó után nyúlt, és Bormentálra sandítva töltött egy kupicával.
- A többieket is meg kell kínálni – mondta Bormental –, méghozzá először Filipp Filippovicsot, aztán engem, legvégül pedig magának is tölthet.
- Gömbös ajka alig észrevehető, gúnyos mosolyra húzódott, aztán mindenkinek töltött.
- Itt minden úgy megy, mint egy parádén – mondta. – A szalvétát oda, a nyakkendőt ide, és „bocsásson meg”, és „legyen szíves és merci”, de hogy valami is igazi legyen – azt nem. Maguk kínozzák magukat, mint a cári rezsimben.
- Mi az, hogy „igazi”? Engedje meg, hogy megkérdezzem.
- Gömbös semmit sem felelt erre Filipp Filippovicsnak, hanem felemelte a poharát, és megszólalt:
- Hát, kívánom, hogy mindenki...
- Magának is – mondta Bormental némi iróniával.

Gömbös leöntötte a torkán a kupica tartalmát, arca eltorzult, egy darabka kenyeret az orrához emelt, megszagolta, aztán lenyelte, és közben szemét elöntötte a könny.

– A múlt – mondta hirtelen és mintegy révületben Filipp Filippovics.

Bormental csodálkozva nézett.

– Bocsánat...

– A múlt! – ismételt Filipp Filippovics, és keserűen megrázta a fejét –, itt már nincs mit tenni. Klim.

Bormental óriási érdeklődéssel, élesen Filipp Filippovics szemébe nézett.

– Gondolja, Filipp Filippovics?

– Nem gondolom, meg vagyok győződve róla.

– Csak nem... – kezdte Bormental, de Gömbösre sandítva elhallgatott.

Az gyanakodva összehúzta a szemét.

– Später¹³ ... – kezdte halkan Filipp Filippovics.

– Gut¹⁴ – felelte az asszisztense.

Zina behozta a pulykát. Bormental vörösbort töltött Filipp Filippovicsnak, és Gömböst is megkínálta.

– Nem kérek. Inkább vodkát iszom. – Arca fénylett, homloka gyöngyözött, kezdett jókedve lenni. Filipp Filippovics is felvidult kissé a bor után. A szeme kitisztult, jóakaróan nézett Gömbösre, akinek fekete feje úgy ragyogott a szalvétában, mint légy a tejfőben.

Bormental viszont, miután erőre kapott, tevékenységi hajlamról tett tanúságot.

– Nos, mit fogunk csinálni ma este? – érdeklődött Gömböstől.

Az pislogva felelt:

– A legjobb lesz, ha cirkuszba megyünk.

– Mindennap cirkuszba – jegyezte meg jólelkűen Filipp Filippovics –, ez szerintem eléggé unalmas. A maga helyében legalább egyszer elmennék színházba.

– Színházba nem megyek – felelte ellenségesen Gömbös, és a szája elé tette a kezét.

– Az asztalnál való csuklás elveszi a többiek étvágyát... – jegyezte meg gépiesen Bormental. – Már megbocsásson, miért nem tetszik magának a színház?

Gömbös belenézett üres kupicájába, mintha látcsőbe nézne, gondolkozott egy kicsit, majd csücsörített.

– Csak bolondoznak... locsognak, fecsegnek... Tiszta ellenforradalom.

Filipp Filippovics hátravetette magát a gótikus karosszékekben, és úgy elkezdett hahotázni, hogy a szájában csillogni kezdtek az aranyfogak. Bormental csak csóválta a fejét.

– Inkább olvasna valamit – javasolta –, mert különben, tudja...

---

¹³ Később (német).

¹⁴ Jó (német).

– Már így is csak olvasok, olvasok... – felelte Gömbös, és hirtelen mohón és gyorsan töltött magának egy fél pohár vodkát.

– Zina! – kiáltotta nyugtalanul Filipp Filippovics –, vidd el gyermekem a vodkát. Már nincs rá szükség... Na és mit olvas?

Fejében megvillant egy kép: lakatlan sziget, pálma, állatbőrbe öltözött süveges ember. „Biztosan Robinson”...

– Azt a... hogyishívják... Engels levelezését azzal a... hogyishívják azt az ördögöt... Kautskyval.

Bormental kezében félúton megállt a villa, rajta egy darab fehér hússal, Filipp Filippovics pedig kiloccsantotta a bort. Gömbös ügyesen kihasználta ezt, és felhörpintette a vodkáját.

Filipp Filippovics az asztalra könyökölt, jól megnézte magának Gömböst, és megkérdezte:

– Szabad lenne megtudnom, mit tud mondani az olvasottakról?

Gömbös megvonta a vállát.

– Nem értek vele egyet.

– Kivel? Engelsszel vagy Kautskyval?

– Egyikkel sem.

– Istenemre, ez nagyszerű. „Ki azt mondja, hogy egy másik...” És mit tudna a maga részéről javasolni?

– Mit kell itt javasolni? Csak írnak, írnak... Kongresszus, valamiféle németek... Szétreped a fejem. Fogni kell és mindent szét kell osztani.

– Sejtettem – kiáltott föl Filipp Filippovics, s tenyerével az asztalra csapott –, tudtam!

– A módszert is tudja? – kérdezte a kíváncsivá tett Bormental.

– Miféle módszert? A dolog nagyon egyszerű – magyarázta a vodkától beszédessé vált Gömbös. – Mert mi van: az egyik hét szobában egyedül lakik, és negyven nadrágja van, a másik meg csavarog, és a szemétládákban keres ennivalót.

– Ami a hét szobát illeti, természetesen rám céloz? – kérdezte Filipp Filippovics gőgösen hunyorogva.

Gömbös összehúzta magát és elhallgatott.

– Hát jó, én nem vagyok az osztozkodás ellen. Doktor, hány beteget kellett tegnap elküldeni?

– Harminckilencet – felelte azonnal Bormental.

– Hm... Háromszázkilencven rubel. Mondjuk, három férfié a felelősség, Zinát és Darja Petrovnát nem számoljuk, Gömbös, maga százharminc rubellel tartozik. Legyen szíves kifizetni.

– Szép kis vircsaft – felelte Gömbös –, és miért fizessenek?

– A csapért és a macskáért! – förmedt rá hirtelen Filipp Filippovics, aki kezdett kifogyni a béketűrésből.

– Filipp Filippovics! – kiáltott fel nyugtalanul Bormental.

– Várjon. Azért a botrányért, amit itt rendezett, és ami miatt elmaradt a rendelés. Ez tűrhetetlen. Úgy ugrál a lakásban, mint egy ősember, kiszakítja a csapokat. Ki ölte meg madame Polaszuhér macskáját? Ki...

– Gömbös, maga tegnapelőtt megharapott egy hölgyet a lépcsőn – segített be Bormental.

– Maga a leg... – üvöltött Filipp Filippovics.

– De az a nő pofon ütött – visított Gömbös –, nem kincstári a pofám, hogy üssék...!

– Mert maga megcsípte a mellét – kiabálta Bormental, és feldöntötte a poharát –, maga a leg...

– Maga a legalacsonyabb lépcsőfokán áll a fejlődésnek – kiabálta túl Filipp Filippovics –, még csak most kezd kialakulni, egy gyenge értelmi képességű lény, minden cselekedete teljesen állatias, és maga két egyetemi végzettségű ember társaságában megengedi magának, hogy elviselhetetlen fesztelenséggel kozmikus méretű és kozmikus ostobaságú tanácsokat osztogasson arra nézve, hogy hogyan kell mindent felosztani... és ugyanakkor megeszi a fogpasztát...

– Harmadnapja – erősítette meg Bormental.

– Igen – dörgött Filipp Filippovics –, vesse az agyába, hogy hallgatnia kell, és meg kell fogadnia, amit mondanak magának. Arra kell törekednie, hogy megtanulja, miként válhat legalább valamennyire elfogadható tagjává a szocialista társadalomnak. Apropos, melyik gazember adta magának ezt a könyvet?

– Maguknak mindenki gazember – felelte Gömbös ijedten és letaglózva a két oldalról jövő támadástól.

– Sejtem már! – kiáltotta dühtől vörösen Filipp Filippovics.

– Svonder adta. Hát aztán. De nem gazember... Hogy fejlődjek...

– Látom, hogy fejlődik Kautskytól – visította Filipp Filippovics elsárgulva, azzal bőszen megnyomta a falon levő csengőt. – A mai eset ezt mindennél ékebben bizonyítja. Zina!

– Zina! – kiáltotta Bormental.

– Zina! – ordította ijedten Gömbös.

Zina sápadtan befutott.

– Zina, a várószobában... Ott van a várószobában?

– A várószobában – felelte Gömbös megadóan –, zöld, mint a vitriol.

– Egy zöld könyv...

– El akarja égetni! – kiáltotta elkeseredetten Gömbös –, pedig kincstári... azaz könyvtári...

– Ennek a... hogyishívják... Engelsnek a levelezése azzal az ördöggel... A kályhába vele!

Zina elröpült.

– Becsületszavamra, ezt a Svondert fel kéne akasztani az első fára – kiáltotta Filipp Filippovics, és dühödten belevájta magát a pulykaszárnyba –, itt ül a házban ez a bámulatosan szemét alak a nyakunkon, mint egy kelés. Nem elég, hogy mindenféle értelmetlen gúnyiratokat írkal az újságokban...

Gömbös gonosz iróniával Filipp Filippovicsra sandított. Filipp Filippovics egy ferde pillanattal válaszolt, és elhallgatott.

„Úgy tűnik, ebben a lakásban minden balul üt ki” – gondolta Bormental prófétaian.

Zina egy kerek tálon jobb oldalán vörösesbarnára, bal oldalán pirosra sült kuglófot hozott be egy kávéskanna kíséretében.

– Nem kérek belőle – jelentette be azonnal Gömbös fenyegető ellenségességgel.

– Senki sem kínálta. Viselkedjen illendően. Doktor, parancsoljon.

Az ebédet némán fejezték be.

Gömbös egy összetört cigarettát vett ki a zsebéből, és füstölni kezdett. A kávé után Filipp Filippovics az órájára nézett, megnyomta a gombját, és az óra gyöngéden negyed kilencet ütött, Filipp Filippovics szokása szerint hátravetette magát a gótikus széken, és felvette a kisasztalról az újságot.

– Doktor, megkérem, hogy menjen el vele a cirkuszba. De az isten szerelmére, nézze meg a műsort – nincsenek benne macskák?

– Hogy engedhetik be azokat a csirkefogókat a cirkuszba? – vetette közbe komoran Gömbös, és a fejét csóválta.

– Ó, hát oda mindenfélét beengednek – mondta kétértelműen Filipp Filippovics –, mi a műsor?

– Szolomonszkijnál – kezdte kisilabizálni Bormental –, négy izé... Jusszemsz és a holtpont-ember.

– Mi az a Jusszemsz? – érdeklődött gyanakodva Filipp Filippovics.

– Isten tudja. Először hallom ezt a szót.

– Hát akkor inkább menjenek Nyikityinékhez. Csak minden legyen tisztázva.

– Nyikityinék... Nyikityinék... hm... elefántok és az emberi ügyesség csúcsa.

– I-igen. Mit szól az elefántokhoz, kedves Gömbös? – kérdezte Gömböstől Filipp Filippovics bizalmatlanul.

Az megsértődött.

– Fel tudom én fogni a különbséget, mit gondol. A macska az egészen más. Az elefántok hasznos állatok – felelte Gömbös.

– Ez nagyszerű. Ha egyszer hasznosak, akkor menjen, és nézze meg őket. Fogadjon szót Ivan Arnoldovicsnak. És ne álljon szóba senkivel a büfében! Ivan Arnoldovics, nagyon kérem, ne hívja meg Gömböst sörözni.

Tíz perc múlva Ivan Arnoldovics és Gömbös, akin kacsacsőr-ellenzős sapka és felhajtott gallérú drapp kabát volt, elindultak a cirkuszba. A lakás elcsendesült. Filipp Filippovics a dolgozószobájában ült. Meggyújtotta a súlyos, zöld ernyős lámpát, amitől a hatalmas dolgozószobát nyugalom szállta meg, és elkezdett fel-alá járkálni a szobában. Sokáig és fényesen izzott a szivar végén a sápadtzöld parázs. A professzor a nadrágzsebébe dugta a kezét, és súlyos gondolatok gyötörték kopaszodó tudós homlokát. Néha cuppantott, maga elé énekelte, hogy „a szent Nílus partjaihoz”, és mormogott valamit. Végül beletette szivarját a hamutartóba, odament az üvegszekrényhez, és kivilágította a szobát a három legerősebb mennyezeti lámpával. A szekrényből, a harmadik üvegpolcra kivett egy keskeny üveget, a fény felé tartotta, és szemöldökét összehúzza vizsgálva kezdte. Az áttetsző, sűrű folyadékban egy kis fehér csomó lebegett: egykor Gömbös agyának a mélyéből vették ki. Filipp Filippovics a

vállát vonogatta, ajkát görbítette, hűmmögött, és majd felfalta a szemével, mintha a lebegő fehér csomóban akarta volna meglátni azoknak a meglepő eseményeknek az okát, amelyek a feje tetejére állították a precisztyenkai lakás életét.

És könnyen meglehet, hogy igen tudós emberünk meg is látta. Legalábbis, miután eleget nézegette a hipofízist, az üveget visszatette a szekrénybe, kulcsra zárta, a kulcsot mellényének zsebébe dugta, maga pedig leroskadt a bőrdíványra, fejét válla közé ejtve, kezét mélyen zakója zsebébe süllyesztve. Sokáig szívta második szivarját, a végét teljesen szétrágta, és végül tökéletes magányában, zölden, mint egy ősz Faust, felkiáltott:

– Bizony isten, azt hiszem, rászánom magam.

Senki sem felelt neki. A lakásban minden elnémult. Mint ismeretes, az Obuhov utcában tizenegykor megszűnik a közlekedés. Csak ritkán hallatszottak egy-egy elkésett járókelő távoli lépései, kopogtak valahol a függöny mögött és elhaltak. A dolgozószobában, Filipp Filippovics zsebében, az ujjai között gyöngéden ütött az óra... A professzor türelmetlenül várta, hogy Bormental és Gömbös hazajöjjön a cirkuszból.

VIII.

Nem tudni, mire szánta el magát Filipp Filippovics. A következő hét folyamán semmi különöset nem tett, és meglehet, éppen tétlenségének következtében a lakás élete bővelkedett eseményekben.

Hat nappal a vizes-macskás história után Gömbösnél megjelent egy fiatalember a lakóbizottságból, aki nőnek bizonyult, és átadta neki az iratait, amelyeket Gömbös nyomban zsebre vágott, és rögtön ezután Bormental doktort szólította:

– Bormental!

– Na nem, legyen szíves a keresztnevemen és apai nevemen szólítani! – válaszolt Bormental elváltozott arccal.

Meg kell jegyeznünk, hogy ez alatt a hat nap alatt a sebész legalább nyolc alkalommal veszett össze neveltjével. Az obuhovi szobákban feszült volt a légkör.

– Akkor engem is nevezzen a keresztnevemen és apai nevemen! – felelte Gömbös teljesen megalapozottan.

– Nem! – dörgött Filipp Filippovics az ajtóból. – Ilyen keresztnévet és apai nevet az én lakásomban nem engedek használni. Ha maga azt óhajtja, hogy ne hívják családiásan „Gömbösnek”, akkor én és Bormental doktor „Gömbös úrnak” fogjuk szólítani.

– Én nem vagyok úr, urak Párizsban vannak! – ugatta Gömbös.

– Ez Svonder műve! – kiáltotta Filipp Filippovics –, nos, rendben van, azzal a gazemberrel még számolok. Az én lakásomban viszont, amíg én benne lakom, nem lesznek mások, csak urak! Ellenkező esetben vagy én, vagy maga megy el innen, de valószínűbb, hogy maga. Még ma feladok egy hirdetést az újságba, és biztos lehet benne, hogy találom magának szobát.

– Csakhogy én nem vagyok olyan hülye, hogy elköltözzem innen – felelte Gömbös tagoltan.

– Micsoda? – kérdezte Filipp Filippovics, és úgy elváltozott az arca, hogy Bormental odaszaladt hozzá, és aggódva, gyöngéden megfogta a karját.

– Tudja, maga ne szemtelenkedjen, monsieur Gömbös! – Bormental nagyon felemelte a hangját. Gömbös hátrált egy kicsit, kivett a zsebéből három papírt: egy zöldet, egy sárgát és egy fehérét, és ujjával rájuk bökdösve ezt mondta:

– Tessék, itt van! A lakásszövetkezet tagja vagyok, és egész pontosan az ötös lakásban, Preobrazsenszkij főbérlnél jár nekem tizenhat négyzetarsin. – Gömbös gondolkodott egy kicsit, s egy olyan szóval rukkolt elő, amit Bormental rögtön gépiesen megjegyzett mint újat: méltóztassanak.

Filipp Filippovics az ajkába harapott, és vigyázatlanul ezt találta mondani:

– Esküszöm, ezt a Svondert végül is lelövöm.

Gömbös a legfeszültebb figyelemmel fogadta ezeket a szavakat, amit látni lehetett a szemén.

– Filipp Filippovics, vorsichtig Gömbös¹⁵ ... – kezdte Bormental figyelmeztetően.

---

¹⁵ Óvatosan (német).

– Hát tudja... Ezt az aljasságot...! – kiáltotta Filipp Filippovics. – Jegyezze meg, Gömbös... úr, hogy ha megenged magának még egy ilyen pimasz kijelentést, akkor megvonom magától az ebédet és egyáltalán az ételt a házamban. A tizenhat arsin az gyönyörű, de nem vagyok köteles még etetni is ennek a békaszínű papírnak az alapján.

Gömbös erre megijedt, és eltátotta a száját.

– De hát nem maradhatok élelem nélkül – dörmögte –, hol fogok akkor étkezni?

– Akkor viselkedjen rendesen! – jelentette ki egyszerre a két orvos.

Gömbös sokkal csendesebb lett, és aznap senkinek sem okozott semmi kárt, csak magának: kihasználva Bormental rövid távollétét, megkaparintotta a borotváját, és úgy belevágott az állába, hogy Filipp Filippovics és Bormental doktor kellett hogy összevarrja a vágást, amitől Gömbös sokáig vonított könnyben úszva.

A következő éjszakán a professzor dolgozószobájának zöld félhomályában ketten ültek – maga Filipp Filippovics és a hűséges Bormental. A házban már mindenki aludt. Filipp Filippovics égszínkéék köpenyben és piros papucsban volt. Bormental pedig ingujjban és kék nadrágtartóban. A két orvos között a kerek asztalon egy kövér album mellett egy üveg konyak, egy kis tál citrom és egy szivardoboz volt. A telefüstölt szobában a két tudós felhevülten a legutóbbi eseményt tárgyalta: ezen az estén Gömbös eltulajdonított Filipp Filippovics dolgozószobájából két tízrubelest, ami a levélnehezék alatt hevert, eltűnt a lakásból, és későn jött haza tökrészezen. De ez még mind semmi. Vele együtt megjelent két ismeretlen egyén, akik zajongtak a lépcsőházban, és bejelentették azt a kívánságukat, hogy Gömbös vendégei lesznek éjszakára. A jelzett személyek csak azután távoztak el, hogy Fjodor, aki az eseményen alsóneműre húzott átmeneti kabátban volt jelen, telefonált a negyvenötös rendőrsre. Ahogy Fjodor letette a kagylót, a személyek már el is tűntek. Távozásuk után nem tudni, hová tűnt az előszobából a tükör elől a malachit hamutartó, Filipp Filippovics hódprém sapkája és sétatálcája, amelyen aranybetűkkel ez állt: „Igen tisztelt és drága Filipp Filippovicsunknak a hálás osztályos orvosok”, lejjebb pedig római számokkal: XXV.

– Kik ezek? – esett neki Filipp Filippovics Gömbösnek ökölbe szorított kézzel.

Gömbös imbolygott, a bundákhoz ragadt, és valami olyasmit dörmögött, hogy ezeket az egyéneket nem ismeri, de nem afféle csirkefogók, hanem jó emberek.

– A legcsodálatosabb az egészben, hogy mindketten részegek voltak... Hogy tudták megcsinálni? – mondta döbbenten Filipp Filippovics, és arra a helyre nézett, ahol egykor a jubileumi emlék állt.

– Szakemberek – magyarázta Fjodor, és elment aludni, a zsebében egy rubellel.

A két tízest illetően Gömbös határozottan elzárkózott, és eközben homályosan olyasmire célzott, hogy nem ő van egyedül a lakásban.

– Aha, szóval lehet, hogy Bormental doktor csórta el a tízeseket? – tudakolta Filipp Filippovics halkán, de félelmetes hangon.

Gömbös megingott, kinyitotta egészen zavarossá vált szemét, és kimondta feltevését:

– Lehet, hogy Zinka vette el...

– Mit mond?! – kiáltotta Zina, és megjelent az ajtóban, mint egy látomás, tenyerével takargatva kebelénél kigombolt blúzáat –, hogy merészel...

Filipp Filippovics nyakát előntötte a vér.

– Nyugalom, Zinusa – mondta Zina felé nyújtva a kezét –, ne izgulj, mi itt mindent szépen eligazítunk.

Zina erre nyitott szájjal bögni kezdett, és a professzor tenyere csak úgy ugrált a kulcscsontján.

– Zina, hát nem szégyelli magát? Ki hinné ezt el magáról? Pfuj, micsoda szégyen! – mondta Bormental zavartan.

– Nahát, Zina, micsoda liba vagy, az isten bocsássa meg – kezdte Filipp Filippovics.

De ekkor Zina magától abbahagyta a sírást, és mindenki elhallgatott. Gömbös rosszul lett. Feje nagyot koppant a falon, és egy hang szakadt ki belőle – nem is „i”, nem is „e” – inkább „eeee”! Arca elsápadt, és az állkapcsa görcsösen rángatózni kezdett.

Adjatok a gazembernek egy vödröt a vizsgálóból!

Mindenki futkosni kezdett, hogy a beteg Gömbösről gondoskodjon. Amikor aludni kísérték, Bormental karjai közt imbolyogva kedvesen és dallamosan káromkodott, alig tudva kiejteni a trágár szavakat.

Az egész história egy óra körül zajlott, most pedig hajnali három felé járt, de a dolgozószobában ezek ketten nem tudtak aludni, felizgatta őket a citromos konyak. Úgy telefüstölték a szobát, hogy a füst alig mozgott; sűrű rétegekben lassan megült.

Bormental sápadtan és határozott tekintettel emelte fel talpas poharát.

– Filipp Filippovics – kiáltott fel elérzékenyülve. – Sohasem fogom elfelejteni, ahogy éhező diákként megjelentem magánál, és elhelyezett a klinikán. Higgye el, Filipp Filippovics, maga számomra sokkal többet jelent, mint hogy professzorom és tanítóm... Én mérhetetlenül tisztetem önt... Engedje meg, hogy megcsókoljam, drága Filipp Filippovics.

– Igen, kedvesem... – nyögte zavartan Filipp Filippovics és felállt. Bormental megölelte őt, és megcsókolta puha, füstszagú bajuszát.

– Isten bizony, Filipp Fili...

– Nagyon meg vagyok hatva, meg vagyok hatva... Köszönöm önnek... – mondta Filipp Filippovics – kedvesem, én időnként kiabálok magával a műtétek közben. Nézze el egy öregember lobbanékonyágát. Hisz valójában olyan magányos vagyok... „Sevillától Granadáig...”

– Filipp Filippovics, nem szégyelli magát? – kiáltott fel őszintén lángolva Bormental –, ha nem akar megsérteni, akkor ne beszéljen többé így...

– Köszönöm önnek... „A Nílus szent partjaihoz...” Köszönöm... Én is nagyon megszerettem önt. Ön tehetséges orvos.

– Filipp Filippovics, én mondom magának! – kiáltott fel szenvedélyesen Bormental, felugrott, még jobban becsukta a folyosóra nyíló ajtót, majd visszajött, és suttogva folytatta –, hiszen ez az egyetlen megoldás. Természetesen én nem merek tanácsokat adni önnek, de nézzen magára, Filipp Filippovics, ön teljesen tönkrement, így nem lehet dolgozni!

– Abszolúte nem lehet – erősítette meg sóhajtva Filipp Filippovics.

– De hát ez abszurdum – suttogta Bormental –, tavaly azt mondta, hogy aggódik értem: ha tudná, kedves professzor, mennyire meghiúsult ezzel. Csakhogy nem vagyok kisfiú, és el tudom képzelni, milyen szörnyű dolog sülni ki ebből. Mélységesen meg vagyok győződve róla, hogy nincs más kiút.

Filipp Filippovics felállt, hadonászni kezdett, és felkiáltott:

– Ne vigyen a kísértésbe, ne is beszéljen – a professzor fel s alá járkált a szobában, és megbolygatta a füstfelhőket –, oda se figyelek. Tudja, mi lesz ebből, ha rájönnek. Hiszen magának meg nekem nem fogják „figyelembe venni a származásunkat” – úgyse tudjuk megúszni, annak ellenére, hogy büntetlen előéletűek vagyunk. Ugye nem megfelelő a származása, kedvesem?

– Már hogy az ördögbe lenne? Apám vizsgálóbíró volt Vilnában – felelte szomorúan Bormental, és kiitta a konyakját.

– Na tessék! Ez igen rossz örökség. Rosszabbat elképzelni sem lehet. Egyébként az enyém, sajnos, még rosszabb. Az apám székesegyházi esperes. Merci „Sevillától Granadáig... éjnek sötét homályában...”, hogy az ördög vinné el.

– Filipp Filippovics, ön világhíresség, és egy ilyen – bocsásson meg a kifejezésért – kurafi miatt... Hiszen egy ujjal sem érhetnek magához, könyörgöm!

– Annál inkább nem teszem meg – ellenkezett elgondolkodva Filipp Filippovics, majd megállt, és ránézett az üvegszekrényre.

– De miért?

– Mert maga viszont nem világhíresség.

– Már hogy lennék...

– Na látja. És katasztrófa esetén egy kollégát cserbenhagyni, magamnak pedig megúszni a világhír ürügyén, már megbocsásson... Én moszkvai diák vagyok, nem pedig Gömbös.

Filipp Filippovics büszkén felhúzta a vállát, és egy hajdan volt francia királyhoz lett hasonlatos.

– Eh, Filipp Filippovics – kiáltott fel fájdalmasan –, akkor mi lesz? Addig fog várni, amíg ebből a huligánból embert sikerül faragni?

Filipp Filippovics egy kézmozdulattal elhallgattatta, konyakot töltött magának, kiitta, elszopogatta a citromot, és beszélni kezdett:

– Ivan Arnoldovics, mi a véleménye, értek valamit, mondjuk, az emberi agy anatómiájához és fiziológiájához? Mit gondol?

– Hogy kérdezhet ilyet, Filipp Filippovics? – felelte Bormental érzelmesen, és széttárta a karját.

– No jó. Álszerénység nélkül. Én is azt hiszem, hogy ebben a kérdésben nem vagyok a legutolsó Moszkvában.

– Azt hiszem, hogy nemcsak Moszkvában az első, de Londonban és Oxfordban is! – szakította félbe vadul Bormental.

– Nos jó, legyen. Hát akkor ide figyeljen, leendő Bormental professzor: ez senkinek sem fog sikerülni. Úgy bizony. Akár ne is kérdezzen. Csak hivatkozzon rám és mondja: Preobrazsenszkij mondta. Finita¹⁶, Klim! – kiáltott fel hirtelen ünnepélyesen Filipp Filippovics, és a szekrény zengése felelt neki. – Klim – ismételte. – Maga, Bormental, iskolám első tanítványa, azonkívül, mint ma arról meggyőződhettem, a barátom. Így hát magának mint barátomnak bizalmasan elmondhatom – persze tudom, hogy nem fog megszégyeníteni –, hogy a vén

---

¹⁶ Vége. (olasz)

számár Preobrazsenszkij úgy megbukott ezen a műtéten, mint egy harmadéves. Igaz, sikerült egy felfedezést tennie, maga is tudja, hogy milyet – azzal Filipp Filippovics mindkét kezével az ablakfüggönyre mutatott, bizonyára Moszkvára célzott –, csak tudja meg, Ivan Arnoldovics, hogy ennek a felfedezésnek az egyetlen eredménye az lesz, hogy ez a Gömbös itt marad a nyakunkon – és Preobrazsenszkij megveregette görbe, bénulásra hajlamos nyakát –, legyen ebben egészen nyugodt! És ha valaki – folytatta Filipp Filippovics szenvedélyesen – most térdére fektetne itt, és elverné a fenekemet, esküszöm, adnék neki legalább ötven rubelt! „Sevillától Granadáig...” Az ördög vinne el! Öt évig csak ültem, és hipofiziseket piszkáltam ki az agyakból... Tudja, micsoda munkát végeztem el – ész fel nem foghatja. És miért? – ez itt a kérdés. Hogy egy szép napon egy kedves kutyából egy olyan szemét embert csináljak, hogy a hajam is égnek áll tőle.

– Egész kivételes jelenség.

– Teljesen egyetértek. Íme, doktor, mi lesz abból, amikor a kutató ahelyett, hogy a természettel karöltve, tapogatózva haladna, erőltet egy kérdést, és fellebbenti a titok fátylát: nesze neked, itt van Gömbös, és edd meg, amit főztél.

– Filipp Filippovics, és ha Spinoza agya lett volna?

– Igen! – mordult fel Filipp Filippovics. – Igen! Hacsak az a szerencsétlen kutya nem patkol el a késem alatt, és maga látta, miféle műtét ez. Szó, ami szó, én, Filipp Filippovics, életemben nem csináltam ennél nehezebbet. Át lehet ültetni Spinoza vagy bárki más efféle hipofizisét, és egy kutyából intellektust alkotni. De mi a francnak? – kérdezem én. Magyarázza meg nekem, legyen szíves, minek mesterségesen Spinozákat fabrikálni, ha bármelyik fehérnép megszüllheti, amikor csak akarja. Hisz madame Lomonoszova is megszülte Holmogoriban a maga hírességét. Doktor, az emberiség saját maga gondoskodik erről, és evolúciós rendben minden évben makacsul, mindenféle szemétnek a tömegéből kiválasztva, tucatjával alkotja meg a lángelméket, akik megszépítik a földgolyót. Most már érti, doktor, miért tartottam hibásnak a maga következtetését Gömbös kórtünetében. Az én felfedezésem, hogy vinné el az ördög, amivel maga bajlódik, nem ér egy lyukas garast sem... Igen, ne is vitatkozzék, Ivan Arnoldovics, én már megértettem. És én nem szoktam a levegőbe beszélni, maga jól ismer engem. Ez elméletileg érdekes. Rendben van. A fiziológusok odalesznek a lelkesedéstől. Moszkva tombol... No és valójában mi van? Ki áll maga előtt? – Preobrazsenszkij ujjával a vizsgáló felé mutatott, ahol Gömbös aludt.

– Egy rendkívül arcátlan alak.

– De hát ki ő...? Klim, Klim! – kiáltotta a professzor –, Klim Csugunov¹⁷ (Bormental eltátotta a száját) ő az: kétszer állt bíróság előtt, alkoholizmus, „mindent osszunk szét”, eltűnt a sapka és a két tízes (ekkor Filipp Filippovicsnak eszébe jutott a jubileumi sétapálca, és belevörösödött), a pimasz disznó... No, megtalálom én még azt a pálcát! Egyszóval: a hipofízis egy zárt kamra, amely egy adott embert meghatároz. Egy adottat! „Sevillától Granadáig...” – bömbölte Filipp Filippovics, miközben dühösen forgatta a szemét –, nem pedig az általános emberit! Ez maga az agy, kicsiben. És nekem abszolúte nincs rá szükségem, hogy az ördög vinné el! Egészen más izgatott, az eugenika, az emberi faj tökéletesítése. És lám, belebuktam a fiatalításba. Csak nem gondolja, hogy a pénz miatt végzem a fiatalításokat? Hiszen mégiscsak tudós vagyok.

– Ön egy nagyon nagy tudós! – jegyezte meg Bormental, miközben a konyakot nyelte. A szeme vérben forgott.

---

¹⁷ A szerző eddig Klim Csugunkin néven emlegette.

– Egy apró kísérletet akartam elvégezni azok után, hogy két éve először vontam ki a hipofízisből nemihormon-extraktumot. És mi lett belőle? Atyaúristen! Ezek a hormonok a hipofízisben, istenkém... Doktor, ostoba reménytelenség van előttem, esküszöm, tehetetlen vagyok.

Bormental hirtelen feltúrta az inge ujját, és az orra felé bandzsítva így szólt:

– Hát akkor, drága mesterem, ha ön nem akarja, akkor én a saját rizikómra patkánymérget adok neki. Ott egye meg a fene, hogy a papám vizsgálóbíró! Hiszen végtére is ez a lény az ön saját kísérleti teremtménye.

Filipp Filippovicsban kialudt a tűz, elgyöngült, a karosszékbe roskadt, és ezt mondta:

– Nem, ezt nem engedem meg magának, kedves fiam. Hatvanéves vagyok, adhatok már tanácsot magának. Sose kövessen el bűnt, bárki ellen is irányuljon. Tiszta kézzel öregedjen meg.

– Könyörgöm, Filipp Filippovics, ha még jobban megdolgozza ez a Svonder, mi lesz belőle? Te jó isten, én csak most kezdem érteni, mi lehet még ebből a Gömbösből!

– Ahá! Már érti? Én viszont már tíz nappal a műtét után értettem! Úgy bizony, és Svonder a legnagyobb marha. Nem fogja fel, hogy Gömbös sokkal fenyegetőbb veszélyt jelent a számára, mint számomra. Most mindenféle módon megpróbálja rám uszítani, és nem érti, hogy ha valaki egyszer ráuszítja Gömböst Svonderra, akkor szőröstül-bőröstül felfalja.

– Hát hogyné! Csupán a macskák is mibe kerülnek! Kutyaszívű ember.

– Nem, nem – felelte elnyújtva Filipp Filippovics –, doktor, maga súlyos hibát követ el, az istenért, ne rágalmazzon egy kutyát. A macskák ideiglenes dolog... Ez két-három hét, no meg fegyelem kérdése. Biztosíthatom. Még egy hónap, és nem fogja hajkurászni a macskákat.

– És miért nem most?

– Ivan Arnoldovics, ez elemi dolog... Minek ilyet kérdezni egyáltalán? Hiszen a hipofízis nem lóg a levegőben. Mégiscsak egy kutya agyába van ültetve, hagyjon egy kis időt, hogy befogadja. Gömbös most már csak a kutyamagatartás maradványait mutatja, és értse meg, hogy a macskaüldözés még a legjobb, amit csinál. Fel kell fognia, hogy az egészben az a szörnyű, hogy immár nem kutyaszíve van, hanem éppen hogy emberi. És a természetben létező valamennyi közül a legrohadtabb!

A végsőkéig felajzott Bormental ökölbe szorította sovány, erős kezét, megrántotta a vállát, és keményen így szólt:

– Eldöntöttem. Megölöm!

– Megtiltom! – felelte kategorikusan Filipp Filippovics.

– De könyörgöm...

Filipp Filippovics hirtelen figyelmes lett valamire, és felemelte az ujját. – Várjon csak... Mintha lépteket hallanék.

Hallgatóztak, de a folyosón csend volt.

– Tévedtem – mondta Filipp Filippovics, és hevesen németül kezdett beszélni. A szavak között jó néhányszor előfordult az az orosz szó, hogy „bűntény”.

– Egy pillanat – figyelt föl valamire Bormental, és az ajtóhoz lépett. Világosan ki lehetett venni a dolgozószoza felé közeledő léptekeket. Azonkívül egy hang is dörmögött. Bormental kitérte az ajtót, és a csodálkozástól visszahőkölt. Filipp Filippovics egész döbbenetesen merevedett meg a karosszékekben.

A folyosó kivilágított négyszögében ott állt előttük egy szál hálóingben Darja Petrovna harciasan lángoló arccal. Az orvost is, a professzort is elvakították a hatalmas – és ahogy döbbenetükben látták –, teljesen meztelen test méretei. Darja Petrovna óriási kezével valamit vonszolt maga után, és ez a „valami” ellenkezve a hátsó felére ült, és fekete pihével borított kis lába összegabalyodott a padlón. Erről a „valamiről” persze kiderült, hogy Gömbös, még mindig egy szál ingben, részegen, zavartan és bozontosan. A grandiózus és meztelen Darja Petrovna megrázta Gömböst, mint egy krumpliszákot, és ezt mondta:

– Gyönyörködjön csak, professzor úr, a látogatónkban, Telegráf Telegráfovicsban. Én már voltam férjnél, de Zina ártatlan kislány. Még jó, hogy felébredtem.

Miután befejezte beszédét, Darja Petrovna hirtelen elszégyellte magát, felsikoltott, tenyerével elfedte a keblét, és elviharzott.

– Darja Petrovna, bocsásson meg, az isten szerelmére! – kiáltott utána elvörösödve Filipp Filippovics, miután magához tért.

Bormental még feljebb túrta az ingujját, és Gömbös felé indult. Filipp Filippovics a szemébe nézett, és elszörnyedt.

– Mit akar, doktor! Megtiltom...!

Bormental jobb kezével megfogta Gömbös gallérját, és úgy megrázta, hogy elől szétrepedt az inge.

Filipp Filippovics közéjük vetette magát, és megpróbálta kirángatni a cingár Gömböst a bilincsszerű sebészkezből.

– Nincs joga verekedni! – kiáltotta a félig megfojtott Gömbös a földön ülve, és kezdett kijózanodni.

– Doktor! – rikoltotta Filipp Filippovics.

Bormental egy kissé magához tért, és elengedte Gömböst, aki tüstént nyafogni kezdett.

– Jól van – sziszegte Bormental –, megvárjuk a reggelt. Egy kis jutalomjátékot rendezek neki, ha kijózanodik.

Azzal megragadta Gömböst a hóna alatt, és elvonszolta a várószobába aludni.

Eközben Gömbös megpróbált rugdosni, de a lába nem engedelmeskedett neki.

Filipp Filippovics szétterpesztette a lábát, és ettől szétnyíltak köntösének égszínkék szárnyai, kezét és szemét a folyosó mennyezeti lámpája felé emelte, és így szólt...

– Nono...

IX.

Gömbös jutalomjátéka, amit Bormental doktor megígért, mégsem következett be másnap reggel, azon egyszerű oknál fogva, hogy Poligráf Poligráfovics eltűnt a házból. Bormental szörnyen elkeseredett, számárnak titulálta magát, amiért nem dugta el a bejárat kulcsot, azt kiabálta, hogy ez megbocsáthatatlan baklövés, és azzal a kívánsággal fejezte be, hogy bár elgázolná Gömböst az autóbusz. Filipp Filippovics a dolgozószobájában ült, ujjaival a hajába túrt, és azt mondta:

– El tudom képzelni, mi folyik az utcán... E-el tudom képzelni. „Sevillától Granadáig”... te jó isten.

– Még az lehet, hogy a lakóbizottságban van – örvengött Bormental, és elszaladt valahová.

A lakóbizottságban összeveszett Svonderral, az elnökkel, de annyira, hogy az nekiült beadványt írni a Hamovnyiki kerület népbíróságára, és közben azt kiabálta, hogy ő nem a testőre Preobrazsenszkij professzor neveltjének, annál is kevésbé, mert erről a Poligráf nevű neveltről éppen tegnap derült ki, hogy egy pimasz alak, ugyanis a lakóbizottságban elvett hét rubelt, állítólag azért, hogy tankönyveket vásároljon a szövetkezetben.

Fjodor átkutatta az egész házat a pincétől a padlásig, és keresett az ügyn három rubelt. Gömbösnek nyoma sem volt.

Csak egy dolog derült ki, hogy Poligráf hajnalban ment el, sapkában, sálban és kabátban, magához vett egy üveg berkenyepálinkát a tálalóból, összes iratait és Bormental doktor kesztyűjét. Darja Petrovna és Zina nem titkolták viharos örömeiket, és kifejezték reményüket, hogy Gömbös nem tér vissza többé. Darja Petrovnától Gömbös előző este három rubel ötven kopeket kért kölcsön.

– Úgy kell maguknak! – ordította Filipp Filippovics öklét rázva. Egész nap csöngött a telefon, csöngött másnap is. A két orvos szokatlanul nagy mennyiségű beteget fogadott, a harmadik nap pedig a dolgozószobában komolyan felvetődött az a kérdés, hogy bejelentést kell tenni a rendőrségnek, és a rendőrség kell hogy megkeresse Gömböst a moszkvai forgatagban.

De alighogy kiejtették azt a szót, hogy „rendőrség”, az Obuhov utca áhítatos csendjét egy teherautó ugatása hasította ketté, és az ablakok megremegtek. Azután magabiztosan csengettek, és Poligráf Poligráfovics vonult be különös méltósággal, némán levette a sapkáját, kabátját a fogastra akasztotta, és új külsőben állt ott. Használt bőrzekében, kopott bőrnadrágban és térdig fűzős angolcsizmában. Valószínűtlen macskaszag áradt szét az egész előszobában. Preobrazsenszkij és Bormental egyszerre fonták össze kezüket a mellükön, az ajtóhoz álltak, és Poligráf Poligráfovics első közleményeit várták. Az lesimította merev haját, köhentett, és úgy nézett körül, hogy világos volt, Poligráf a zavarát igyekszik leplezni a fesztelenséggel.

– Filipp Filippovics – kezdett végre beszélni –, munkába álltam.

Mindkét orvos egy meghatározhatatlan, száraz torokhangot hallatott, és megmozdult. Elsőként Preobrazsenszkij tért magához, kinyújtotta a kezét, és így szólt:

– A papírokat.

Ez volt ráírva: „Ezen irat felmutatója, Gömbös Poligráf Poligráfovics valóban a Moszkvai Köztisztasági Hivatal kóbor állatok (macskák stb.) befogását végző Tisztogatási Alosztályának vezetője.”

– Úgy – szólalt meg nehezen Filipp Filippovics –, ki intézte el magának? Egyébként sejtem már.

– Hát igen, Svonder – felelte Gömbös.

– Engedje meg, hogy megkérdezzem, mitől büzlik ilyen undorítóan?

Gömbös gondterhelten megszagolta a zekéjét.

– Na és ha büzlök... világos: a foglalkozásom miatt. Tegnap egész nap macskákat fojtogattunk...

Filipp Filippovics összerezszent, és Bormentálra nézett. Bormentál szeme két, egyenesen Gömbösre irányított fegyvercsőre emlékeztetett. Mindenféle bevezetés nélkül Gömbös felé indult, és könnyedén, de biztosan átfogta a torkát.

– Őrség! – nyikkant meg Gömbös, és elsápadt.

– Doktor!

– Semmi rosszat nem csinálok, Filipp Filippovics, ne nyugtalankodjék – felelte Bormentál vashangon, és felüvöltött: – Zina és Darja Petrovna!

Azok megjelentek az előszobában.

– Most szépen mondja utánam – mondta Bormentál, és egy kicsit megszorította Gömbös torkát. – „Bocsássanak meg...”

– Jól van na, mondom – felelte rekedten a teljesen megdöbben Gömbös, hirtelen nagy levegőt vett, megrándult, és megpróbált „őrséget” kiáltani, de a hang nem jött ki a torkán, és a feje teljesen eltűnt.

– Doktor, könyörgöm.

Gömbös bólogatni kezdett, hogy jelezze: megadja magát, és elismétli.

– ...bocsássanak meg nekem, igen tisztelt Darja Petrovna és Zinaida...

– Prokofjevna – suttogta ijedten Zina.

– Uf, Prokofjevna – mondta levegő után kapkodva a berekedt Gömbös –, hogy megengedtem magamnak...

– Részezségemben megengedtem magamnak azt az undorító éjjeli támadást.

– Részezségemben...

– Soha többet nem teszem...

– Soha több...

– Engedje, engedje el, Ivan Arnoldovics – kérlelte mindkét nő egyszerre –, még megfojtja.

Bormentál szabadon engedte Gömböst, és megkérdezte:

– A teherautó várja?

– Nem – felelte tisztelettel Poligráf –, csak hazahozott.

– Zina, küldje el a kocsit... És most jól figyeljen: maga visszatért Filipp Filippovics lakására?

– Hát hova mehetnék? – kérdezte félénken Gömbös, a szemét ide-oda kapkodva.

– Nagyszerű. Most pedig meglapul, mint dinnye a fűben. Ellenkező esetben minden illetlenségért velem gyűlik meg a baja. Világos?

– Világos.

Filipp Filippovics a Gömbösön elkövetett erőszak ideje alatt hallgatott. Valahogy sajnálatra méltóan összehúzta magát az ajtónál, és a körmét rágtá, miközben tekintetét a padlóba fúrta. Aztán hirtelen Gömbösre emelte a szemét, és tompán, automatikusan megkérdezte:

– És mit csinálnak azokkal a... megölt macskákkal?

– Kabát lesz belőlük – felelte Gömbös –, mókusbunda munkáshitelre.

Aztán a lakásban csend lett, és a csend egészen két napig tartott. Poligráf Poligráfovics reggel elment a teherautóval, csak este jött haza, csendesen megebédelt Filipp Filippovics és Bormental társaságában.

Annak ellenére, hogy Bormental és Gömbös egy szobában aludtak, a várószobában, nem szóltak egymáshoz, úgyhogy Bormental unta meg előbb.

Két nap múlva a lakásban megjelent egy soványka, kifestett szemű kisasszony, világos harisnyában, és igen zavarba jött a nagyszerű lakás láttán. Kopott kabátjában Gömbös után haladt, és az előszobában összefutott a professzorral.

A professzor hökkenten megállt, összehúzta a szemét, és megkérdezte:

– Megtudhatnám...

– Elveszem feleségül, ez a mi gépírónőnk, velem fog élni. Bormentalt ki kell költöztetni a várószobából. Van neki saját lakása – mondta nagyon ellenségesen és komoran Gömbös.

Filipp Filippovics pislogott egy ideig, elgondolkodott az elpirult kisasszonyra nézve, és nagyon udvariasan beinvitálta:

– Megkérem, hogy jöjjön be hozzám egy pillanatra a dolgozószobába.

– Én is vele megyek – szolt gyorsan és gyanakodva Gömbös.

Abban a pillanatban, mintha a föld alól bújt volna elő, megjelent Bormental.

– Már megbocsásson – mondta –, a professzor elbeszélget a hölgygel, mi pedig itt leszünk.

– Nem akarom – felelte dühösen Gömbös, és megkísérelt a szégyentől égő kisasszony és Filipp Filippovics után menni.

– Bocsásson meg, de nem. – Bormental megfogta Gömbös csuklóját, és átmentek a vizsgálóba.

Úgy öt percre semmi sem hallatszott a dolgozószobából, azután hirtelen a kisasszony tompa zokogása szűrődött ki.

Filipp Filippovics az asztalnál állt, a kisasszony pedig belesírt egy piszkos csipke zsebkendőbe.

– Azt mondta a gazember, hogy a harcokban sebesült meg – zokogta a kisasszony.

– Hazudik – mondta hajthatatlanul Filipp Filippovics. Megcsóválta a fejét, és így folytatta: – Őszintén sajnálom önt, de hát nem lehet elmenni az első emberrel, aki az útjába akad, pusztán a hivatali beosztás miatt... Gyermekem, hiszen ez gyalázat! Nos... – kinyitotta az íróasztalfiókot, és kivett három harmincrupelest.

– Megmérgezem magam – bögött a kisasszony –, az étkezdeben mindennap szózott hús van... és fenyeget... azt mondja, hogy vörösparancsnok... meg hogy egy fényűző lakásban fog velem élni... mindennap ananász... azt mondta, jóságos a lelkivilága, csak a macskákat gyűlöli... A gyűrűmet is elvette emlékebe...

– No lám csak – jóságos a lelkivilága... „Sevillától Granadáig” – dörmögte Filipp Filippovics –, túrjon egy kicsit, maga még olyan fiatal...

– Tényleg abban a bizonyos kapualjban?

– Vegye csak el a pénzt, ha egyszer kölcsönadják! – förmedt rá Filipp Filippovics.

Azután ünnepélyesen kinyílt az ajtó, és Bormental Filipp Filippovics hívására bevezette Gömböst. Az ide-oda kapkodta a tekintetét, és a fején a szőrzet égnek állt, mint egy kefe.

– Aljas – mondta neki a kisasszony púdertől csíkos orral, miközben kisírt, szétmázolt szeme villogott.

– Mitől van a homlokán a sebhely? Próbálja meg megmagyarázni a hölgynek – kérlelte behízselgően Filipp Filippovics.

Gömbös megkockáztatta a hazardjátékot.

– A Kolcsak-fronton sebesültem meg.

A kisasszony felállt, és hangosan sírva kiment.

– Hagyja abba! – kiáltott utána Filipp Filippovics –, és várjon egy kicsit... legyen szíves, a gyűrűt – mondta Gömböshöz fordulva.

Az engedelmesen levette ujjáról a smaragdköves könnyű kis gyűrűt.

– Na jó – szólalt meg hirtelen dühösen –, megemlegetsz még engem. Holnap majd létszám-csökkentést rendezek neked.

– Ne féljen tőle! – kiáltott utána Bormental. – Nem engedem, hogy bármit is csináljon. Azzal Gömbös felé fordult, és úgy nézett rá, hogy az hátrálni kezdett, és tarkóját beverte a szekrénybe.

– Mi a neve? – kérdezte tőle Bormental. – A neve! – bödült el, és hirtelen vad lett és félelmetes.

– Vasznyecova – felelte Gömbös, és a szemével azt kereste, hogyan lóghatna meg.

– Mindennap – mondta Bormental, és megfogta Gömbös zekéjén a hajtókát – én magam személyesen fogok érdeklődni a tisztogatás felől, hogy nem bocsátották-e el Vasznyecova polgártársnőt. És ha maga... ha megtudom, hogy elbocsátották, akkor magát... saját kezűleg puffantom le. Vigyázzon magára, Gömbös – nem tréfálok!

Gömbös le nem vette a szemét Bormental orráról.

– Nekünk is akad revolverünk – dörmögte Poligráf, de nagyon erőtlenül, és egy óvatlan pillanatban kisurrant az ajtón.

– Vigyázzon magára! – érte utol Bormental kiáltása.

Aznap éjjel és a rákövetkező nap első felében úgy lógott a csönd, mint zápor előtt a felhő. Mindenki hallgatott. De másnap, amikor Poligráf Poligráfovics, akibe még reggel belenyilalt valami baljós előérzet, komoran elutazott a teherautón a munkahelyére, Preobrazsenszkij professzor egy egészen kivételes időpontban fogadta egy régi betegét, egy nagydarab, kövér,

egyenruhás embert, aki állhatatosan el akarta érni, hogy találkozzanak, és el is érte. A dolgozószobába lépve udvariasan összecsapta a bokáját a professzor előtt.

– Csak nem újultak ki a fájdalmai, kedvesem? – kérdezte a megnyúlt arcú Filipp Filippovics.
– Üljön le, kérem.

– Merci. Nem, professzor – felelte a vendég, és sapkáját az asztal sarkára tette –, nagyon hálás vagyok önnek... Hm... Más ügyben jöttem el önhöz, Filipp Filippovics... nagy tiszteletet táplálok ön iránt... hm... azért jöttem, hogy figyelmeztessem. Nyilvánvalóan marhaság. Csakhogy ez egy nagyon pimasz fráter... – A beteg benyúlt a táskájába, és elővett egy papírt. Jó, hogy közvetlenül nekem jelentették...

Filipp Filippovics a szemüvegén kívül még az orrára biggyesztett egy monoklit, és olvasni kezdett. Sokáig dörögött magában, másodpercenként más és más arckifejezéssel. „... valamint azzal fenyegetőzött, hogy megöli a lakóbizottság elnökét, Svonder elvtársat, amiből látni, hogy löfegyvert rejteget. És ellenforradalmi beszédeket tart, és megparancsolja a cselédjének, Zinaida Prokofjevna Bunyinának, hogy még Engelst is égesse el a kályhában, mint aki nyilvánvalóan mensevik az asszisztensével, Ivan Arnoldovics Bormentallal együtt, aki illegálisan, bejelentés nélkül lakik a lakásában. A Tisztogatási Alosztály vezetőjének aláírása: P. P. Gömbös. – Hitelesítem: a lakóbizottság elnöke, Svonder, titkára, Pesztruhin.”

– Megengedi, hogy magamnál tartsam? – kérdezte Filipp Filippovics, és az arcát foltok lepték el –, vagy pedig, bocsásson meg, lehet, hogy önnek szüksége van rá ahhoz, hogy átadja az ügyet a törvényes eljárásnak?

– Már megbocsásson, professzor – sértődött meg a beteg, és orrcimpája kitágult –, ön tényleg nagyon lekezel minket. Én... – és elkezdett felfújódni, mint egy pulykakakas.

– Bocsásson meg, bocsásson meg, kedvesem! – mormogta Filipp Filippovics –, ne nehez-
teljen, tényleg nem akartam megbántani. Kedvesem, ne haragudjon, de ez az alak kikészített.

– Gondolom – a beteg teljesen magához tért –, hogy micsoda szemét egy alak! Érdekes lenne megnézni. Moszkvában egyenesen legendákat mesélnek önről...

Filipp Filippovics elkeseredetten legyintett. S a beteg ekkor észrevette, hogy a professzor meggörnyedt, sőt mintha meg is öszült volna az utóbbi időben.

*

A bűntény beérett, s úgy zuhant le, mint egy kő, ahogy az általában lenni szokott. Poligráf Poligráfovics nyugtalanul, elszorult szívvel tért haza a teherautón. Filipp Filippovics hangja a vizsgálóba hívta. Gömbös elcsodálkozott, és homályos félelemmel nézett bele Bormental arcán a puskacsőbe, azután Filipp Filippovicsra sandított. Az asszisztens körül egy felhő járt, és cigarettát szorongató bal keze kissé remegett a szülőszék fényes karfáján.

Filipp Filippovics vészjósuló nyugalommal mondta:

– Azonnal szedje össze a cókmojkját: nadrágot, kabátot, mindent, ami kell – és takarodjon a lakásból!

– Hogyhogy? – csodálkozott őszintén Gömbös.

– Kifelé a lakásból – és még ma – ismételte monoton hangon Filipp Filippovics, és a körmét vizsgálgatta.

Az ördög bújt Poligráf Poligráfovicsba; úgy látszik, a vég már kiszemelte, és ideje lejárt. Maga vetette magát az elkerülhetetlen karjaiba. Dühösen és szaggatottan vakkantotta:

– No de mi ez most már tényleg? Azt hiszik, hogy nem tudom magukat megfegyelmezni? Tizenhat arsin itt az enyém, és enyém is lesz.

– Hordja el magát a lakásból – suttogta fojtottan Filipp Filippovics.

Gömbös maga hívta ki önnön halálát. Fölemelte bal kezét, és egy agyonkarmolt, elviselhetetlenül macskaszagú fityiszt mutatott Filipp Filippovicsnak. Azután jobb kezével elővett a zsebéből egy revolvert, a veszélyes Bormentalnak címezve. Bormental cigarettája hullócsillagként esett le, és néhány másodperc múlva rémülten cikázott a szekrény és a dívány között, üvegcserepeken ugrálva. A díványon kiterítve hörgött a Tisztogatási Alosztály vezetője, a mellén pedig Bormental sebész helyezkedett el, és egy kis fehér párnával fojtogatta.

Néhány perc múlva Bormental doktor elváltozott arccal kiment a bejáráthoz, és a csengőgomb mellé kiragasztott egy cédulát:

„A professzor betegsége miatt a mai rendelés elmarad. Kérjük a csengetést mellőzni.”

Egy csillogó zsebkéssel elvágta a csengődrótot, majd a tükörben megnézte véresre karmolt arcát és megszaggatott, remegő karját. Azután megjelent a konyha ajtajában, és azt mondta a feszülten figyelő Darja Petrovnának és Zinának:

– A professzor kéri, hogy ne hagyják el a lakást.

– Jó – felelte félénken Zina és Darja Petrovna.

– Engedjék meg, hogy bezárjam a hátsó kijáratot, és eltegyem a kulcsot – mondta Bormental az ajtó és a fal közé bújva, és arcát tenyerével takargatva. – Ez csak ideiglenes, és nem a maguk iránti bizalmatlanságból történik. De hátha jön valaki, maguk meg nem állják meg, és kinyitják, minket pedig most nem szabad zavarni. Dolgunk van.

– Jó – felelték a nők, és azonnal elsápadtak. Bormental bezárta a hátsó kijáratot, a főbejáratot, bezárta a folyosó és az előszoba közötti ajtót, és léptei elhaltak a vizsgáló irányába.

Csend lepte el a lakást, bemászott minden sarokba. Bekúszott a gonosz és bizalmatlan alkony, egyszóval a sötétség. Igaz, később az udvaron átellenben lakók azt beszéltek, hogy ezen az estén Preobrazsenszkijnél az összes lámpa égett a vizsgáló udvari ablakaiban, és mintha látták volna a professzor fehér süvegét... Nehéz lenne ellenőrizni. Igaz, Zina is azt fecsegte, amikor már vége volt, hogy azt követően, hogy Bormental és a professzor kijött a vizsgálóból, Ivan Arnoldovics halálra ijesztette a dolgozószoa kandallójánál. Állítólag a dolgozószobában guggolt, és saját kezűleg égetett el a kandallóban egy kék fedelű füzetet azok közül, amelyekbe a professzor betegeinek kórtörténetét szokták írni! A doktor arca mintha teljesen zöld lett volna, és mindenütt agyonkarmolászva. Filipp Filippovics se volt magánál azon az estén. És még valami... egyébként lehet, hogy az az ártatlan kislány a precisztyenkai lakásból hazudik...

Egyért kezeskedni lehet: aznap este a lakásban a legtökéletesebb és legszörnyűségesebb csönd volt.

EPILOGUS

Tíz nappal a vizsgálóban lezajlott csata után, ugyancsak éjszaka, Preobrazsenszkij professzor Obuhov utcai lakásán élesen csöngettek.

– Bűnügyi rendőrség... Legyen szíves kinyitni!

Futólépések dobbantak, kopogás kezdődött, jöttek befelé, és a lámpák fényében ragyogó várószobában, ahol a szekrények frissen voltak üvegezve, egész embertömeg állt. Ketten rendőregyenruhában, egy fekete kabátban és aktatáskával, a sápadt és kárörvendő elnök, Svonder, a fiatalember-nő, Fjodor, a portás, Zina, Darja Petrovna és a hiányos öltözékű Bormental, aki szégyenlősen takarta el nyakkendő híján fedetlen torkát.

A dolgozószoba felőli ajtó bebocsátotta Filipp Filippovicsot. A mindenki számára ismerős égszínkék köntösben jelent meg, és valamennyien azonnal meggyőződhetek róla, hogy Filipp Filippovics az elmúlt hét alatt igencsak összeszedte magát. A parancsoláshoz szokott régi, energikus, méltóságteljes Filipp Filippovics állt az éjszakai vendégek előtt, és bocsánatot kért, hogy köntösben van.

– Ne zavartassa magát, professzor – mondta zavartan a civil ruhás, és némi habozás után beszélni kezdett. – Igen kellemetlen. Ház kutatási parancsunk van – Filipp Filippovics bajszára sandított, és befejezte –, valamint elfogatási parancsunk is, az eredménytől függően.

Filipp Filippovics összehúzta a szemét.

– Ha szabad kérdeznem, kit vádolnak, és mivel?

A civil ruhás megvakarta a fejét, és a táskájából elővett papírról olvasta:

– Gyanúsítottak Preobrazsenszkij, Bormental, Zinaida Bunyina és Darja Ivanova, Poligráf Poligráfovics Gömbösnek, a Moszkvai Köztisztasági Hivatal Tisztogatási Alosztálya vezetőjének meggyilkolásában.

Utolsó szavait Zina zokogása nyelte el. Mozgolódás kezdődött.

– Semmit sem értek – felelte Filipp Filippovics királyian fel-felhúzza a vállát –, miféle Gömbös? Ja, persze, bocsánat, az én kutyámról van szó, akit megoperáltam?

– Bocsásson meg, professzor, nem a kutyáról, hanem amikor már ember volt. Ez a baj.

– Azaz amikor beszélt? – kérdezte Filipp Filippovics. – Ez még nem jelenti azt, hogy valaki ember. Egyébként ez mellékes, Gömbös most is létezik, és egyáltalán senki sem gyilkolta meg.

– Professzor – szólalt meg a kis fekete ember igen elcsodálkozva, és felvonta a szemöldökét –, ez esetben kénytelen lesz bemutatni. Tizedik napja, hogy eltűnt, és a tényálladék, már megbocsásson, igencsak terhelő.

– Bormental, legyen szíves bemutatni Gömböcöt a nyomozónak – adott utasítást Filipp Filippovics, és magához vette a ház kutatási parancsot.

Bormental doktor erőltetetten mosolyogva kiment.

Amikor visszatért és füttyentett egyet, a dolgozószoba ajtaján kiugrott utána egy furcsa külsejű kutya. Helyenként kopasz volt, helyenként kinőtt a szőre. Úgy jött ki, mint egy jól idomított cirkuszi kutya, a hátsó lábán, aztán négy lábra ereszkedett, és körülnézett. A siri

csend megdermedt a várószobában, mint a zselé. A szörnyűséges kinézetű kutya, homlokán sötétvörös sebhellyel, ismét hátsó lábára állt, elmosolyodott, és beült egy karosszékre.

A második rendőr hirtelen széles mozdulattal keresztet vetett, hátralépett, és rögtön letaposta Zina mindkét lábát.

A fekete ruhás ember, továbbra is eltátva száját, így szólt:

– Hogyhogy, engedjék meg... A tisztogatásnál dolgozott...

– Nem én helyeztem el ott – felelte Filippovics –, Svonder úr adott neki ajánlólevelet, ha nem tévedek.

– Semmit sem értek – mondta zavartan a fekete ruhás, és az első rendőrhöz fordult. – Ő az?

– Ő – felelte tompán a rendőr –, szabályosan ő.

– Ő maga az – hallatszott Fjodor hangja –, csak megint benőtte a szőr a disznót.

– De hiszen beszélt is... khe... khe...

– Még most is beszél, ám egyre kevesebbet, úgyhogy használják ki a helyzetet, mert hamarosan egészen elhallgat.

– De miért? – tudakolta halkán a fekete ruhás.

Filipp Filippovics megvonta a vállát:

– A tudomány még nem ismer olyan módszert, hogy az állatot emberré változtassa. Hát én megpróbáltam, csak hogy sikertelenül, amint látják. Egy ideig beszélt, aztán elkezdett visszafejlődni az eredeti állapotába. Atavizmus.

– Tartózkodjanak az illetlen szavak használatától! – vakkantotta hirtelen a kutya a karosszékből, és felállt.

A fekete ruhás ember váratlanul elsápadt, leejtette a táskáját és eldőlt, egy rendőr oldalról, Fjodor pedig hátulról kapta el. Nagy kavarodás kezdődött, amiben tisztán csak három mondatot lehetett kivenni:

Filipp Filippovicsét: – Valeriánát! Ez ájulás.

Bormental doktorét: – Svondert saját kezűleg hajítom le a lépcsőn, ha még egyszer megjelenik Preobrazsenszkij professzor lakásán.

És Svonderét: – Kérem ezeket a szavakat jegyzőkönyvbe venni.

*

Zümmögtek a fűtőtestek szürke harmonikái. A függöny eltakarta a precisztyenkai éjszakát és magányos csillagát. A legfelsőbb lény, a kutyák nagy hatalmú jótevője a karosszékre ült, Gömböc kutya pedig a bőrdíványnál, a szőnyegen hevert. A márciusi reggeli ködöktől a kutya fejfájásban szenvedett, ami a fején lévő varrat mentén abroncsként kínoztta. De estefelé a melegtől elmúlt. Most már egyre kevésbé fájt, és a kutya fejében világos, meleg gondolatok jártak.

„Hogy nekem mekkora szerencsém van, de még mekkora – gondolta szunyókálva –, egyszerűen leírhatatlan szerencsém. Megállapodtam itt a lakásban. Végleges meggyőződésemmel, hogy a származásomban valami nem tiszta. Kell hogy legyen a dologban egy újfundlandi. Nagy szajha volt a nagymamám, az Isten nyugosztalja. Igaz, hogy valamilyen oknál fogva az egész fejemet összecsisíkozták, de ebcsont beforr. Oda se neki!”

*

Valahol a távolban üvegek csörömpöltek tompán. A harapásos a vizsgáló szekrényeiben csinált rendet.

Az ősz hajú varázsló üldögélt és dúdolt:

– „A Nílus szent partjaihoz...”

A kutya szörnyű dolgokat látott. A nagy hatalmú ember csúszós kesztyűbe bújtatott kezét beledugta valami edénybe, elővett egy agyat – a makacs, állhatatos ember, aki egyre akart valamit, vagdosott, vizsgálgatott, hunyorgott és énekelt:

– „A Nílus szent partjaihoz...”

Moszkva, 1925. január–március